

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΑΝΑ ΤΑΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΧΩΡΑΣ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ι. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ

Εἰς θεωρητικῆς φύσεως ἐργασίαν μας ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ οἴκου P. S. King & Son, Ltd., τοῦ Λονδίνου, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Agricultural Credit», πραγματευόμεθα ἐν πλάτει τὰ τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως καὶ τὰ στενῶς πρὸς αὐτὴν σχετιζόμενα ζητήματα ἀπὸ τὰς ποικίλας αὐτῶν πλευρᾶς, ἰδιαίτατα δὲ τὴν τῆς κοινωνικῆς καὶ ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς, τὴν τεχνικὴν, τὴν κοινωνικὴν, ἔν τινι δὲ μέτρῳ καὶ τὴν νομικὴν.

Ἡ συγγραφὴ τῆς ῥηθείσης θεωρητικῆς ἡμῶν ἐργασίας, ἀπήτησε τὴν συγκέντρωσιν κολοσσιαίου στατιστικοῦ καὶ λοιποῦ ὕλικου, οὐ μόνον βιβλιογραφικῆς ἀλλὰ καὶ πάσης ἄλλης προελεύσεως.

Ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν προτέρων κεχαραγμένου προγράμματος καὶ λεπτομεροῦς ἐρωτηματολογίου—ὑποκειμένου μόνον εἰς τὰς ἀπαραιτήτους ἐκάστοτε κατὰ τὸπους μεταβολὰς—καὶ ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πλαισίου τῶν γεωργο-οικονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ λοιπῶν συνθηκῶν ἐκάστης χώρας¹⁾. Οἱ συγκριτικοὶ δὲ πίνακες, τοὺς ὁποίους κατηρτίσαμεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰρημένων στοιχείων εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπέτρεψαν ἡμῖν, τὸ μὲν, τὴν ἐπαλήθευσιν ἐν τῇ πράξει τῶν ἐπικρατησασῶν μέχρι σήμερον καὶ τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν ὀπωσδήποτε διατυπωθεῖσῶν θεωριῶν καὶ γνωμῶν, τὸ δέ, πρὸς ἐξαγωγήν νέων συμπερασμάτων

Ἐκ τοῦ ὀγκώδους καὶ πολυτίμου τούτου ὕλικου, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις διὰ τὴν ρηθεῖσαν ἡμῶν μελέτην, μέρος τοῦλάχιστον θὰ ἦτο σκοπιμώτατον νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, διότι ἀφ' ἐνός μὲν θὰ

---

1) Ἡ συλλογὴ τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου διὰ τὸ ἔργον ἡμῶν ὕλικου ἀπήτησεν ὑπερτριετὴ σύντονον συστηματικὴν καὶ κοπιώδη ἐργασίαν καὶ μεγάλας δαπάνας. Δοθέντος μάλιστα ὅτι ἡ συγκέντρωσις πλείστων ἐκ πρώτης ἰδίᾳ χειρὸς στοιχείων καὶ ἡ μόρφωσις ἀντικειμενικῆς γνώμης ὅσον ἀφορᾷ ὠρισμένα βασικῆς σημασίας πράγματα, μόνον δι' ἐπιτοπίου μεταβάσεως ἡμῶν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ.

παρεῖχε τὸ μέτρον τῆς κρίσεως τῶν ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἔργῳ ἡμῶν ἀπόψεών μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ παρεῖχε εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν πρακτικὴν κυρίως ὄψιν τῶν ἀγροτικο-πιστωτικῶν προβλημάτων πολυτιμότητα διδάγματα.

Τὸν σκοπὸν τοῦτον θέλομεν ἐπιχειρήσει νὰ προσεγγίσωμεν διὰ σειρᾶς περιληπτικῶν μονογραφιῶν ἡμῶν, περιλαμβανουσῶν τὰ πραγματικὰ γεγονότα καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἀνά τὰς μᾶλλον ἐνδεδειγμένας, ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς ἦν ἐξελέξαμεν, χώρας.

Ι. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ ΕΝ ΠΟΛΩΝΙΑ

1. ΑΙ ΓΕΝΙΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ἡ Πολωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν πελωρίαν πεδιάδα μέσου ὕψους 150 μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἣτις ὑψουμένη πρὸς Νότον, διακόπτεται ἀπὸ χαμηλὸν ὄροπέδιον Βορειανατολικῶς, καὶ ἀπὸ ὄρεινὴν μᾶλλον ἔκτασιν—καίτοι οὐχὶ πολὺ μεγάλου ὕψους (600 μ.) τὸ Νοτιοδυτικὸν αὐτῆς τμήμα. Πρὸς Νότον τέλος ὑψοῦνται τὰ Καρπάθια 2.000 μέτρων ὕψους.

Ἡ ὅλη χώρα ἐκτείνεται ἐπὶ 37.661.300 ἑκταρίων, ὃ δὲ πληθυσμὸς τῆς ἀνέρχεται εἰς 27.176.717. Ἐκ τούτων τὰ 656 0)0 ἀσχολοῦνται μὲ γεωργικὰ ἔργα.

Ἐκ τῆς μνημονευθείσης ἐκτάσεως 18.307.800 ἑκτάρια εἶναι καλλισογήσιμα, 3.860.000 Λειμῶνες, 2.523.600 Βοσκαί, 9.062.100 Δάση καὶ 3.901.800 ἑκτάσεις μὴ ἐκμεταλλεύσιμοι γεωργικῶς.

Τὰ ῥέοντα ὕδατα εἶναι 39.000 χιλιομέτρων, αἱ τεχνηταὶ δεξαμεναὶ κλπ. καταλαμβάνουν 70.000 ἑκτάρια αἱ δὲ λίμναι 250.000 ἑκτάρια. Ἡ χώρα εἶναι ἄρα πλουσία εἰς ὕδατα.

Τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς Πολωνίας εἶναι γενικῶς εὐνοϊκὰ διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Αἱ ἐτήσιαι βροχαὶ κυμαίνονται μεταξὺ 336 καὶ 700 χιλιοσιῶν, τὸ δὲ κλίμα εἶναι πρὸς Βορρᾶν μὲν καὶ πρὸς Δυσμᾶς ὠκεάνειον, πρὸς Νότον δὲ ἠπειρωτικόν. Τὰ εὐφορώτερα μέρη εὐρίσκονται εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάστασιν τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας καὶ καλλιέργειας, αὕτη ἐμφαίνεται εἰς τοὺς κάτωθι πίνακας: —

Ἀγροκτῆματα ἐκτάσεως	Ἀριθμὸς Ἀγροτικῶν Ἐκμεταλλεύσεων			Ὀλικὴ ἔκτασις ἑκτάρια
	Καλλιεργουμένων			
	Ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου (Αὐτοκαλλιέργειαι)	Κολληγικῶς	Ἐπὶ ἐνοικίῳ ὑπὸ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ κτήματος	
Κάτω τῶν 5 ἑκταρίων	1.755.101	64.134	127.221	4.508.170
Μεταξὺ 5 καὶ 20 »	940.485	16.481	4.699	9.347.068
» 20 » 100 »	75.171	3.608	265	2.896.254
Ἄνω τῶν 100 »	15.246	2.953	257	13.589.177

Ποσοστόν :

- 1) Μικρᾶς ἰδιοκτ. (κάτω τῶν 10 ἔκτ.): 87,10)ο 1) Μικρᾶς Καλλιερ. 21,80)ο
 2) Μέσης » (μεταξὺ 10-50 »): 12,-ο)ο 2) Μέσης » 20,90)ο
 3) Μεγάλης » (ἄνω τῶν 50 »): 0,90)ο 3) Μεγάλης » 47,30)ο

Ἐπικρατεῖ ἄρα ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία καὶ ἡ μικρὰ καὶ μέση καλλιέργεια.

Ἡ Γεωργικὴ Παραγωγή κατὰ τὸ 1923-1927 ἀνήρχετο (κατὰ μέσον ὄρον) εἰς 13.142.900 μετρικοὺς στατῆρας Σίτου, 53.702.800 στατῆρας Σι-
 κάλεως, 15.459.500 στατ. Κριθῆς, 31.375.700 στατ. Βρώμης, 2.466.000
 Φαγοπύρου, 1.207.500 Κέγγρου, 907.200 Ἀραβοσίτου, 1.666.600 Πίσων,
 469.000 Ἐλαιοκράμβης, 654.500 Λινοσπόρου, 542.600 ἰνῶν Λίνου, 288.500
 Κανναβοσπόρου, 266.800 ἰνῶν Καννάβεως, 15.400 στατ. Λυκίσκου,
 278.113.300 στατ. Γεωμήλων καὶ 34.634.900 στατ. Σακχαροτεύτλων.

Ἡ ἀπογραφή τῶν ζῶων τοῦ 1927 παρουσιάζει: 4.126.938 ἵππους,
 8.601.796 μεγάλα κερασφόρα (τὰ ὅποια τὴν φέρουν εἰς τὴν τετάρτην σειρὰν
 ἐν Εὐρώπῃ) 9.333.436 χοίρους (μὲ τοὺς ὁποίους ἔρχεται τρίτη εἰς τὴν Εὐ-
 ρωπαϊκὴν χοιροτροφίαν) καὶ 1.917.837 πρόβατα.

Ἡ ἀξία τῆς ἐτησίης γεωργικῆς παραγωγῆς κυμαίνεται περὶ τὰ 6 δι-
 σεκατομμύρια χρυσᾶ φράγκα. Εἶναι δηλαδὴ κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῆς βιο-
 μηχανικῆς, παρ' ὄλην τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς τελευταίας κατὰ τὴν διαρ-
 ρεύσαν πεντηκονταετίαν. Δύναται ἄρα νὰ θεωρῆται περισσότερον γεωρ-
 γικὴ παρὰ βιομηχανικὴ χώρα.

Μὲ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας της, κατόπιν ἐνὸς καὶ ἡμίσεως
 αἰῶνος δουλείας, ἡ Πολωνία εἶχε ν' ἀντιμετώπιση σοβαρώτατα προβλή-
 ματα, λόγῳ κυρίως τῶν τρομερῶν καταστροφῶν, τὰς ὁποίας τῇ ἐπροξένησεν
 ὁ Πόλεμος, ὅστις ἐπέφερεν ἰσχυρότατον κλονισμόν εἰς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν
 τῆς χώρας. Κατὰ τὴν τελευταίαν ὅμως δεκαετίαν ἐπετεύχθη ἡ κατὰ μέγα
 μέρος ἐπανόρθωσις τῶν πολεμικῶν καταστροφῶν.

Ὡς πρὸς τὰ συστήματα καλλιέργειας καὶ ἐκμεταλλεύσεως, ταῦτα
 ἔχουν μεταβληθῆ ῥιζικῶς ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρυθμί-
 σεως, ἣτις σημαντικὴν ἔσχεν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

Τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς Πολωνικῆς γεωργίας εἶναι κυρίως
 δύο: 1) ὅτι ἔχει περισσείαν ἐργατικῶν χειρῶν, 2) δὲν ἐξηντλήθησαν εἰσέτι
 αἱ δυνατότητες ἀποδόσεως τῆς γῆς, οὐδ' ἐπραγματοποιήθησαν ὅλαι αἱ δυ-
 ναταὶ βελτιώσεις διὰ τὴν καλλιτέραν ἐκμετάλλευσιν αὐτῆς. Ἡ τοποθέτησις
 ἄρα κεφαλαίων εἰς τὴν Πολωνικὴν γεωργίαν, μεγάλην ἐνέχει σημασίαν διὰ
 τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας.

Περαίνοντες ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τοὺς ἰδιαιτέρους δεσμούς, οἵτι-
 νες συνδέουν τὴν Πολωνικὴν γεωργίαν μὲ τὰς γεωργικὰς ἰδίαι βιομηχανίας
 (σακχαρουργίαν, οἶνοπνευματοποιίαν, ἀλευροβιομηχανίαν, κλπ.), οἵτινες καὶ
 μόνοι δύνανται νὰ ἐξηγήσουν τὴν κοινότητα τῶν πηγῶν τῆς Πίστεως, ἣτις
 ὑπάρχει δι' ἀμφοτέρας.

II. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἐν Πολωνίᾳ διακρίνομεν τρεῖς περιόδους: α) τὴν ἀπὸ τῆς διανομῆς τῆς Πολωνίας μέχρι τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου, β) τὴν πολεμικὴν καὶ γ) τὴν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ συνενώσεώς της τοιαύτην.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς χώρας εἶχε χαρακτῆρα τοπικόν. ἡ κατάστασις της καὶ ἡ ἐξέλιξις της δὲ ἦτο ἀνάλογος τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἐν γένει οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν, πολιτικῶν καὶ λοιπῶν συνθηκῶν τοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπήγετο τὸ οἰκεῖον τμῆμα. Οὕτω εἰς μὲν τὴν Πρωσικὴν Πολωνίαν αὕτη εἶχε φθάσει εἰς σημεῖον περίβλεπτον, ἐνῶ εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἡ κατάστασις ἦτο ὀπωσθήποτε μὲν ἱκανοποιητικὴ εἰς τὸ παλαιὸν Βασίλειον τοῦ Συνεδρίου πολὺ δὲ χειροτέρα εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας. Τέλος εἰς τὸ τμῆμα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπαχθῆ εἰς τὴν Αὐστρο-Οὐγγαρίαν, ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἦτο καλή, χωρὶς ὅμως νὰ δύναται νὰ παραβληθῆ μὲ τὴν τῆς Ποζνανίας καὶ Πομερανίας.

Ἐπηκολούθησεν ἡ πολεμικὴ περίοδος ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τῆς ἀνακωχῆς, ἀρκεῖ ν' ἀναπολήσωμεν τὰ πολεμικὰ γεγονότα διὰ ν' ἀντιληφθῶμεν ποίαν κρίσιν διῆλθε κατ' αὐτὴν ἡ Πολωνικὴ γεωργία καὶ ἡ Ἀγροτικὴ Πίστις.

Τέλος δὲ ἡ τρίτη περίοδος, καθ' ἣν ἔχομεν ἐν ἀρχῇ μὲν μίαν χαώδη κατάστασιν, φυσικὴν μεταπολεμικὴν συνέπειαν. Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἀργοῦν νὰ μεταβληθοῦν.

Ἡ ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος ἔσχεν, ὡς εἶκός, τὸν ἀντίκτυπόν της καὶ ἐπὶ τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως. Αὕτη ἐπέτρεψε μὲν ἐν τινι μέτρῳ εἰς τοὺς γεωργοὺς νὰ ἐξοφλήσωσι τὰς ὑποχρεώσεις των εἰς ἐξηυτελισμένον νόμισμα, πλὴν ἐδημιούργησε καὶ πλῆθος ἄλλων δυσμενῶν συνθηκῶν δι' αὐτοὺς καὶ περιώρισεν εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς δυνατότητας οἰκονομικῆς αὐτῶν ἐνισχύσεως. Ἐν τῶν ὀλεθριωτέρων ἐπακολουθημάτων τῆς νομισματικῆς ὑποτιμήσεως ὑπῆρξε καὶ ἡ δυσανάλογος αὔξησις τῆς ἀξίας τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὸν γεωργὸν βιομηχανικῶν προϊόντων (μηχανημάτων, ἐργαλείων κλπ.) ἐν σχέσει μὲ τὴν τῶν γεωργικῶν. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εἰδῶν τούτων εἰσήγετο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, τότε ἀντιλαμβανόμεθα ἔτι καλλίτερον τὰς δυσχερείας κατὰ τῶν ὁποίων εἶχε νὰ ἀντιπαλαίση ὁ Πολωνὸς γεωργός. Πλὴν τούτου, ἡ ῥηθεῖσα συνεχῆς καὶ ῥαγδαία ὑποτίμησις τοῦ Πολωνικοῦ Μάρκου, δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς γεωργοὺς τὴν δημιουργίαν ἀποθεματικῶν, ἐνῶ αἱ φορολογικαὶ πιέσεις, καὶ εἰδικῶς ἡ τοῦ 1923, διττῶς τοὺς ἐξημίωσαν, ἀμέσως μὲν λόγῳ τοῦ δυσβασιάκτου αὐτῶν, ἐμμέσως δέ, διότι ἐξ αἰτίας των ἠναγκάσθησαν οἱ ἀγρόται νὰ ἐκποιήσωσι τὰ προϊόντα των εἰς ἀκατάλληλον ἐντελῶς ἐποχὴν καί, κατ' ἀκολουθίαν, εἰς τιμὰς ἐξηυτελιστικάς.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1923 ἐγένετο, ὡς γνωστὸν ἡ σταθεροποίησις τοῦ

Μάρκου ἐν Πολωνία, κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους ἐπηκολούθησεν ἡ εἰσαγωγή τοῦ «Ζλότυ». Τὴν ἐκ τούτων δὲ γενικὴν κρίσιν ἤλθε νὰ ἐπιδεινώσῃ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἡ κακὴ ἐσοδεία τοῦ 1924—25. Ἡ ὑποτίμησις τοῦ 1925 ὑπῆρξεν σωτήριος διὰ τὸν γεωργόν, ὑπεβοήθησε δὲ τὴν Κρατικὴν προσπάθειαν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Τὸ Πολωνικὸν Κράτος ἐρχόμενον πλέον ἀποφασιστικῶς ἀρωγὸν γίνεται ῥυθμιστὴς τῶν κατευθύνσεων τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως καὶ χαράσσει αὐτὸ τοῦτο τὴν ἀκολουθητέαν πολιτικὴν ὑπὸ τῶν κεντρικῶν αὐτῆς ὀργανισμῶν.

Δοθέντος ὅτι ἡ Βραχυπρόθεσμος Πίστις ἐν Πολωνία ἦτο ἀνέκαθεν, καὶ εἶναι καὶ σήμερον, τελείως σχεδὸν κεχωρισμένη τῆς μακροπροθέσμου θεωροῦμεν σκοπιμώτερον νὰ ἐξετάσωμεν ἑκατέραν τῶν μορφῶν κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης καὶ ἐντεῦθεν περίοδον.

Α'. Ἡ βραχυπρόθεσμος Ἀγροτικὴ Πίστις.

1) Προπολεμικῶς: —

Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πολωνίας περίοδον, ἡ Βραχυπρόθεσμος Ἀγροτικὴ Πίστις ἡ ἀφορῶσα τοὺς μικροκαλλιεργητὰς ἐτροφοδοτεῖτο κυρίως ὑπὸ τῶν Πιστωτικῶν Συνεταιρισμῶν, τὸ πνεῦμα δὲ τῆς ἀποταμιεύσεως ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένον. Πλὴν ὅμως τούτων ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι πηγαὶ διὰ βραχυπρόθεσμα γεωργικὰ δάνεια, καὶ εἰδικῶς οἱ αὐτόνομοι ὀργανισμοί, τὰ ταμιευτήρια καὶ τέλος τὰ ποικιλόμορφα τραπεζικὰ ἰδρύματα, τὰ ὅποια, ὡς ἐκ τοῦ γεωργικοῦ χαρακτῆρος τῆς χώρας, ἐξυπηρέτουν πολλὰκις σοβαρῶς τὸν ἰδιαίτερον τοῦτον κλάδον, ὁ ὅποιος μᾶς ἀπασχολεῖ, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ κύριος αὐτῶν προορισμός. Φυσικὴ συνέπεια τῆς ἀφθονίας τῶν πηγῶν Βραχυπροθέσμων Ἀγροτικῶν Δανείων ὑπῆρξεν ἡ σχετικῶς πληθωρικὴ προσφορὰ κεφαλαίων καὶ καλοὶ ἀναλόγως ὄροι παροχῆς τῶν δανείων. Κατὰ τὰ πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου ἰδίως ἔτη ἡ κατάστασις ἦτο γενικῶς πολὺ καλή.

Εἰς τὴν Ῥωσικὴν Πολωνίαν, εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ τόκος τῶν βραχυπροθέσμων δανείων ἀνήρχετο ἀκόμη κατὰ τὴν τελευταίαν προπολεμικὴν περίοδον εἰς 9 0/0 ἔτησίως, τὰ κρούσματα δὲ τῆς τοκογλυφίας δὲν ἐσπάνιζον, ἀλλ' ἡ κατάστασις ἔβαινεν ὀσημέραι βελτιουμένη, λόγῳ κυρίως τῆς ἀναπτύξεως τῶν Συνεταιρισμῶν.

Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν Γαλικίαν.

Εἰς τὴν Πρωσικὴν Πολωνίαν οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ εἶχον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θαυμαστὴν ὀργάνωσιν, ἡ ἀποταμιεύσις ἦτο πάντοτε ἱκανοποιητικὴ, αἱ δὲ πηγαὶ τῆς πίστεως γενικῶς ἀφθονώτεραι καὶ σημαντικώτεραι τῶν δύο ἄλλων τμημάτων τῆς χώρας. Διὸ καὶ ἡ κατάστασις εἰς τὴν ὑπαιθρον ἦτο ἀνέκαθεν πολὺ καλή· ὁ γεωργὸς εὕρισκεν εὐκόλως τὰ ἀναγκαζοῦντα αὐτῷ χρηματικὰ μέσα διὰ τὰς τρεχούσας καλλιεργητικὰς ἀνάγκας

του, καὶ ὑπὸ ὄρους ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκούς, κατὰ φυσικὴν δὲ συνέπειαν ἡ τοκογλυφία δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρη στάδιον δράσεως.

Γενικῶς ἄρα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι προπολεμικῶς ἡ βραχυπρόθεσμος ἀγροτικὴ πίστις ἐν Πολωνίᾳ ἤσκειτο κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν, ἰδίᾳ κατὰ τὸ τέρμα τῆς περιόδου ταύτης, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ἀξιόλογος ρευστότης τῆς χρηματαγορᾶς.

αα) Οἱ Πιστωτικοὶ Συνεταιρισμοί.

Πρωτοπόροι τῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν τὰ Ταμεία Δανείων, τὰ ὁποῖα ἴδρυσαν ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος εὐγενεῖς τινες Πολωνοὶ χάριν τῶν ὑπ' αὐτοὺς χωρικῶν. Ὁ πρῶτος ὅμως πιστωτικὸς συνεταιρισμὸς, ὑπὸ τὴν σημερινήν του ἔννοιαν, ἰδρύθη ἐν Πόζνα τῷ 1862. Ἐκτοτε ἡ ἐξέλιξις τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως ὑπῆρξε τόσον θαυμάσια εἰς τὴν Ποζνανίαν καὶ Πομερανίαν, ὥστε ἀπὸ τοῦ 1872 ἐδέησε νὰ ἰδρυθῇ ὁ πρῶτος δευτεροβάθμιος αὐτῶν ὀργανισμὸς, ἡ «Ἐνωσις τῶν Συνεταιρισμῶν», ἣτις ἐκάλυπτεν ὁλόκληρον τὴν Πρωσικὴν Πολωνίαν.

Οἱ Συνεταιρισμοὶ οὗτοι ἦσαν τῶν τύπων Schulze-Delitzsch καὶ Raiffeisen, μέ τινὰς ἐλαφρὰς παραλλαγὰς προσαρμοζούσας αὐτοὺς πρὸς τὸ ἰδιαίτερον περιβάλλον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐλειτούργουν.

Τὸ πεδίον δράσεως ἐκάστου Συνεταιρισμοῦ ἦτο τὸ τῆς διοικητικῆς περιοχῆς, ἢ καὶ τμήματος αὐτῆς, ἢ δ' εὐθύνη ἦτο ἀπεριόριστος,

Ἡ συμμετοχὴ τῶν γεωργῶν εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς τούτους, οἵτινες ἀπεκαλοῦντο Λαϊκαὶ Τράπεζαι, ἀνήρχετο κατὰ μέσον ὄρον εἰς τὰ 2]3, τὸ ὑπόλοιπον δὲ 1]3 ἀπετελεῖτο ἀπὸ ὅλας τὰς λαϊκὰς τάξεις. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν καταθέσεων προήρχετο ἀπὸ τὰ ἀστικά κέντρα, ἐκ τοῦ συνόλου ὅμως τῶν δανείων τὰ 9]10 ἐχορηγοῦντο εἰς τοὺς γεωργοὺς.

Ἡ χορήγησις τῶν πιστώσεων, ἐφ' ὅσον μὲν αὐταὶ ἦσαν βραχυτάτης προθεσμίας, ἐγίνετο ἔναντι γραμματίων, ὅταν ὅμως ἡ προθεσμία ἦτο κάπως μακροτέρα ἐζητοῦντο ἐμπράγματα ἀσφάλεια.

Οἱ πιστωτικοὶ Συνεταιρισμοὶ τοῦ τμήματος τούτου εὐρεθέντες εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰς περιβάλλον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των, ἐπετέλεσαν πραγματικὰ θαύματα, τῶν ὁποίων ἀμυδρὰν εἰκόνα δίδουν οἱ κάτωθι ἀριθμοί.

Ἔτος	Ἀριθμὸς		Μερίδες Γερμαν. Μάρκα	Ἀποθεματικά Μάρκα	Καταθέσεις Ταμειυτηρίου Μάρκα	Χορηγηθέντα Δάνεια Μάρκα	Χρέη τοῦ Συνεταιρισμοῦ Μάρκα
	Συνεταιρισμῶν	Μελῶν					
	1874	48	8.715	710000	90000	3340000	4200000
1890	71	26.553	2680000	1180000	12520000	15320000	300000
1914	209	126.468	26290000	15150000	270010000	271660000	1900000

Μέγα μέρος τῆς ἐπιτυχίας των οἱ ῥηθέντες Συνεταιρισμοὶ ὀφείλουν καὶ εἰς τὴν σὺν φρονῶν διεύθυνσίν των καὶ τὸ ἱκανὸν καὶ ἐμπνευσμένον ἔμισθον προσωπικόν, τὸ ὁποῖον εὐτύχησαν ν' ἀποκτήσουν.

Τέλος τῷ 1886 ἰδρύθη ἡ Τράπεζα τῆς Ἑνώσεως τῶν Πιστωτικῶν Συνεταιρισμῶν τῆς Πρωσικῆς Πολωνίας, ἣτις ἀπετέλεσε τὸ ἴδιον κεντρικὸν χρηματοδοτικὸν ἴδρυμα τῶν ῥηθέντων συνεταιρισμῶν ὑπὸ μορφήν ἀνωτύμου ἐταιρείας, καὶ οὕτω συνεπληρώθη ἡ ὅλη ὀργάνωσις. Ἡ τράπεζα αὕτη σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη ὁ ἰσχυρότερος οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς τοῦ εἰρημένου τμήματος τῆς χώρας.

Εἰς τὴν Γαλικίαν ἡ ἀνάπτυξις τῶν συνεταιρισμῶν ὑπῆρξεν σχεδὸν ταυτόχρονος πρὸν τὴν τῆς Πρωσικῆς Πολωνίας, τοῦτέστιν ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὴν ἑκτην δεκάδα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Μέχρι τῆς τελευταίας δεκάδος τοῦ ῥηθέντος αἰῶνος εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἦσαν τύπου «Schulze Delitzsch» ὀνομαζόμενοι «Ταμεῖα Προκαταβολῶν», τὸ πεδῖον τῆς δράσεώς των ἐπεξετείνεται τόσον εἰς τοὺς ἀγροὺς ὅσον καὶ εἰς τὰς πόλεις, λόγῳ τοῦ γεωργικοῦ ὅμως χαρακτῆρος τῆς χώρας, οἱ γεωργοὶ συμμετεῖχον διὰ τῶν 2/4 τῶν μελῶν.

Ἡ ἐν Λεουπόλει ἰδρυθεῖσα τῷ 1874 Ἑνωσις παρουσίασεν τὴν ἀκόλουθον δραῖσιν: —

Ἔτος	Ἀριθμὸς		Μερίδες	Ἀποθεματικά	Καταθέσεις	Χορηγ. Δάνεια	Χρέη
	Συνεταιρισμῶν	Μελῶν	Ἀυστριακ. Κορῶναι	Ἀυστριακ. Κορῶναι	Ἀυστριακ. Κορῶναι	Ἀυστριακ. Κορῶναι	Ἀυστριακ. Κορῶναι
1874	43	13496	1410000	80000	2328000	3680000	
1890	196	145205	9660000	2130000	28200000	42660000	5400000
1912	328	350161	48460000	114200000	123530000	245550000	76810000

Ταῦτα δὲ καίτοι ἡ εἰρημένη Ἑνωσις δὲν περιελάμβανεν ὅλους τοὺς συνεταιρισμοὺς τῆς Γαλικίας.

Τῷ 1902 οἱ περὶ ὧν λόγος συνεταιρισμοὶ ἀπέκτησαν καὶ ἴδιον τραπεζικὸν ὀργανισμόν, τὴν «Τράπεζαν τῆς Ἑνώσεως, Α. Ε.», οὕτω δ' ἐπετεύχθη ἡ βελτίωσις τῶν ὄρων παροχῆς τῶν δανείων, οἵτινες δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι τόσον εὐνοϊκοί, ἐν ὅσῳ οἱ συνεταιρισμοὶ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ καταφεύγουν εἰς τὰς κοινὰς τραπεζάς.

Ἡ κατάστασις ὅμως σημαντικῶς ἐβελτιώθη ἀφ' ὅτου ἐλειτούργησαν καὶ ἠνδρώθησαν οἱ Συνεταιρισμοὶ τοῦ τύπου «Stefczyk», οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀνανιρορήτως εὐεργεικώτεροι τῶν Schulze—Delitzsch διὰ τὸν δανειζόμενον, ἀντεπεκρίνοντο δ' ἀσφαλῶς καλύτερον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν χω-

ρικῶν. Ἡ δρᾶσις τούτων ὅτε μὲν περιορίζετο εἰς μίαν καὶ μόνην περιοχὴν, ὅτι δ' ἐπεξετείνετο ἐπὶ πλειόνων. Ἀνεξαρτήτως τῶν μερίδων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν σχετικῶς μικραὶ, τὰ ἀναγκαιοῦντα κεφάλαια προσεπορίζοντο ἀπὸ τὰς καταθέσεις, ἐνίοτε δὲ κατέφευγον καὶ εἰς τὰς τραπέζας. Ἡ Βουλὴ τῆς Γαλικίας ἦλθεν εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἰδρυμάτων τούτων, διαθέσασα ὑπὲρ αὐτῶν 2.000.000 Αὐστριακῶν Κορωνῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ τῆς ἐπαρχιακῆς τραπέζης, εἶτα δὲ διὰ τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν. Πλὴν τούτου, αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐπαρχίας συνετέλεσαν κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ Γραφείου Προστασίας (Patronat) τῶν Συνεταιρισμῶν Ἀποταμιεύσεως καὶ Δανείων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνετέθη ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ παρακολούθησις τῶν συνεταιρισμῶν Stefezyk. Αἱ ὑπὸ τῶν συνεταιρισμῶν τῆς κατηγορίας ταύτης ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς των μέχρι τῶν τελευταίων προπολεμικῶν χρόνων ἐπιτελεσθεῖσαι πρόοδοι καταφαίνονται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν: τῷ 1900 οἱ συνεταιρισμοὶ Stefezyk μόλις ἀνήρχοντο εἰς 63 ἀριθμοῦντιες 7.716 μέλη, τῷ 1912 εἶχον φθάσῃ τοὺς 1.334 μὲ 285.563 μέλη. Αἱ μερίδες κατὰ μὲν τὸ 1900 δὲν ἦσαν ἢ 40.000 Αὐστριακῶν Κορωνῶν, κατὰ δὲ τὸ 1912 ἀνῆλθον εἰς 2.710.000 περίπου. Τὰ ἀποθεματικὰ ἀπὸ 10.000 Αὐστρ. Κορωνῶν τῷ 1900 ἔφθασαν τὰ 3.260.000 τῷ 1912, αἱ καταθέσεις ἀπὸ 640.000 ἀνῆλθον εἰς 65.430.000 Αὐστριακῶν Κορωνῶν, τὰ πρὸς τὰς τραπέζας χρέη ἀπὸ 2.000.000 ὑπερέβησαν τὰ 7.230.000 Αὐστριακῶν Κορωνῶν, τέλος δὲ τὸ ποσὸν τῶν χορηγηθέντων δανείων ἀνῆλθεν ἀπὸ 850.000 εἰς 86.370.000 Αὐστριακὰς Κορώνας.

Οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι ἐχορήγουν δάνεια καὶ εἰς τρεχομένους.

Εἰς τὸ ὑπὸ τὴν Ρωσσίαν τμημα τῆς Πολωνίας μόνον μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Νόμου τοῦ 1904 κατέστη δυνατὴ ἡ πιστωτικὴ συνεταιριστικὴ κίνησις. Μέρος τῶν ἰδρυθέντων πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν ἦτο τῆς μορφῆς Schulze-Delitzsch μὲ μερίδας, εἶχον δὲ χαρακτῆρα δημοτικόν, οἱ δ' ἄλλοι ἦσαν χωρὶς μερίδας στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ τύπου Raiffeisen. Οἱ τελευταῖοι ἀπαντῶσι μόνον εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἡ ἀνάπτυξις τῶν εἰρημένων δύο τύπων συνεταιρισμῶν δὲν ὑπῆρξε πολὺ ταχεῖα, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως τὰ πράγματα ἔλαβον τοιαύτην τροπὴν ὥστε ὑπερηκόντισαν καὶ τὰς αἰσιοδοξότερας προβλέψεις. Οὕτω οἱ μὲν τῆς πρώτης κατηγορίας, κατὰ τὸ 1909, ἀνῆλθον εἰς 319 εἰς τὸ παλαιὸν Βασίλειον τῆς Συνδιασκέψεως, κατὰ δὲ τὸ 1912 εἰς 618, ἐνῶ οἱ τῆς δευτέρας ἠριθμοῦντο εἰς 40 μὲν κατὰ τὸ 1909, 86 δὲ κατὰ τῷ 1912. Διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν δὲν ἔχομεν στοιχεῖα διὰ τὸ 1909, κατὰ τὸ 1912 ὅμως οὗτος ἔφθασεν ἐν τῷ συνόλῳ τὰς 437.406.—

Τὰ ἰδρυτικὰ κεφάλαια τῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν τῶν ἐπαρχιῶν τούτων κατὰ τὸ 1909 ἦσαν 6.930.000 ρούβλια, κατὰ δὲ τὸ 1912 13.650.000 Ὅσον ἀφορᾷ τ' ἀποθεματικά, 530.080 κατὰ τὸ 1909 καὶ 960.000 κατὰ τὸ 1912. Αἱ πρὸς ἀποταμίευσιν γινόμεναι καταθέσεις κατὰ τὸ 1909 ἀνήρχοντο εἰς 24.240.000 ρούβλια κατὰ δὲ τὸ 1912 εἰς 57.640.000. Τὰ χρέη

πρὸς τρίτους 730.000 ρούβλια κατὰ τῷ 1909 καὶ 2.460.000 τῷ 1912.— Τέλος τὰ χορηγηθέντα δάνεια ἀπὸ 28.310.000 περίπου ρούβλια τῷ 1909, ἔφθασαν τὰ 63.350.000 τῷ 1912. Ἡ παροχὴ τῶν δανείων ἐγένετο γενικῶς ἔναντι ὁμολόγου, ὑπὸ ὄρους εὐνοϊκούς, καὶ διὰ προθεσίαν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δυναμένην νὰ ὑπερβῇ τὴν πενταετίαν.

Οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποκτήσουν ἴδιον ἔλεγχον λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τῶν ῥωσικῶν ἀρχῶν εἰς τὴν ἐπιδιωχθεῖσαν ἴδρυσιν Ἐνώσεώς των, ἀπὸ δὲ τοῦ 1910 ἐλειτούργησε τὸ κεντρικὸν χρηματοδοτικὸν ἴδρυμά των, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Συνεταιριστικὴ Τράπεζα, Α.Ε.».

Ἐν ἔτος πρὸ τοῦ Μεγάλου Πολέμου ἐλειτούργουν καὶ 341 πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ 276 ἀποταμιεύσεως καὶ δανείων, εἰς τὰς τέσσαρας διοικήσεις, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἤδη ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει τὸ Ἀνατολικὸν Τμήμα τῆς Χώρας. Δυστυχῶς ὁμως οὐδεμίαν ἐπ' αὐτῶν κατώρθώσαμεν νὰ εὕρωμεν πληροφορίαν.

β) Τὰ Κοινοτικά Ταμιευτήρια.

Τὰ πρῶτα Κοινοτικά Ταμιευτήρια ἐλειτούργησαν ἐν Πολωνίᾳ κατὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Κατὰ τὸ 1913, ἐλειτούργουν εἰς μὲν τὴν Π ρ ω σ σ ι κ ῆ ν Π ο λ ω ν ί α ν 158 περιφερειακά, δημοτικά καὶ κοινοτικά ταμεῖα, εἰς δὲ τὴν Γαλικίαν 52, ἀνεξαρτήτως τοῦ «Ταμιευτηρίου τῆς Γαλικίας». Τὰ ἰδρύματα ταῦτα ἦσαν αὐτόνομοι ὀργανισμοὶ δημοσίας ὠφελείας, πλὴν τῶν μακροπροθέσμων δὲ ἐνυποθήκων τοποθετήσεων ἠσχολοῦντο καὶ μὲ βραχυπρόθεσμον πίστιν καὶ εἰδικῶς πρὸς τοὺς μικροκαλλιεργητάς, καὶ ἤσκουν ταύτην ὑπὸ ὄρους εὐνοϊκούς, διότι δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν πραγματοποίησιν κερδῶν.

Εἰς τὴν Ῥ ω σ σ ι κ ῆ ν Π ο λ ω ν ί α ν, τὰ Κοινοτικά Ταμιευτήρια ὑφίστανται ἀπὸ τοῦ 1860, κατὰ τὸ 1910 δὲ ἀνῆρχοντο εἰς 1355. Ταῦτα ἐχορήγουν δάνεια κυρίως πρὸς τοὺς μικροκαλλιεργητάς, ἐπὶ προθεσίᾳ δυναμένη νὰ φθάσῃ τὴν δεκαετίαν, ἀλλ' ἡ λειτουργία των ὑστέρει κατὰ πολὺ τῶν τῆς Πρωσικῆς καὶ Αὐστροουγγρικῆς Πολωνίας, τὸ μὲν λόγῳ τῆς ἐλλείψεως κεντρικοῦ ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐχρησίμευεν ὡς ῥυθμιστῆς, τὸ δὲ ἐξ αἰτίας τῆς κηδεμονίας τῶν Ῥωσικῶν ἀρχῶν καὶ ἀναγκαστικῆς ἀποχῆς ἀπ' αὐτῶν τῶν καλυτέρων Πολωνικῶν τάξεων. Οὕτω ἐξηγεῖται πῶς κατόπιν τόσων ἐτῶν ὑπάρξεως, κατὰ τὸ 1910 πορουσιάζονται μὲ σύνολον δανείων μὴ ὑπερβαῖνον τὰ 36 ἑκατομμύρια ρουβλίων.

γ) Αἱ Τράπεζαι.

Εἰς τὴν Πρωσικὴν Πολωνίαν ὑφίσταντο προπολεμικῶς δύο κυρίως καθαρῶς τραπεζικὰ ἰδρύματα ἀσχολούμενα σοβρῶς καὶ εἰδικῶς μὲ τὴν βραχυπρόθεσμον ἀγροτικὴν πίστιν. Ἡ ἰδιωτικὴ τράπεζα «Kwilecki Potocki et Cie» ἦτις ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀγροτικὴν πίστιν διενεργεῖ καὶ τὸ ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων, καὶ ἡ «Banque Foncière de Poznan» ἦτις

εἶναι δημιούργημα τοῦ *Crédit Foncier de Poznan*. Ἡ πρώτη ιδρύθη τῷ 1870, ἡ δὲ δευτέρα τῷ 1896, ἀμφότεραι δ' ἐδρεύουν εἰς Πόζναν.

Εἰς τὴν Γαλικίαν δὲν ὑπῆρχον ἰδιωτικαὶ Ἀγροτικαὶ Τράπεζαι, ἐλειτούργει ὅμως ἀπὸ τοῦ 1883 ἡ Ἐπαρχιακὴ Τράπεζα τοῦ Βασιλείου τῆς Γαλικίας καὶ τῆς Λοδομερίας καὶ τοῦ Μεγάλου Δουκίτου τῆς Κρακοβίας.

Τὰ κεφάλαια τῆς Τραπεζῆς ταύτης κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου ἀνήρχοντο εἰς 24.200.000 Αὐστριακῶν Κορωνῶν, ἡ δὲ δρασίς της ὑπῆρξεν πολυσχιδῆς καὶ εὐεργετικῆ. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐνυποθήκου πίστεως, ἡ ἀσκήσις τῆς ὁποίας ἀπετέλει τὸν κύριον αὐτῆς προορισμόν, τῆς διαχειρίσεως διαφόρων κονδυλίων προοριζομένων διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς γεωργίας, καὶ συμμετοχῆς της εἰς Τράπεζας ἑγγείων βελτιώσεων καὶ ἐπιχειρήσεις ἐμπορίου γεωργικῶν προϊόντων, αὕτη ἡσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν βραχυπρόθεσμον πίστιν καὶ εἰδικώτερον τὴν Ἀγροτικὴν. Κατὰ τὸ 1913 ἡ εἰρημένη Τράπεζα διέθεσεν εἰς βραχυπρόθεσμα δάνεια ἄνω τῶν 61.000.000 Αὐστριακῶν Κορωνῶν. Καὶ ἐλλείπουν μὲν λεπτομερεῖς στατιστικαὶ τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι μέγα μέρος τοῦ ποσοῦ τούτου διετέθη εἰς τὴν ὑπαιθρον. Τέλος ἀπὸ τοῦ 1908 αὕτη ἐχρησίμευσεν καὶ ὡς κεντρικὸς τραπεζικὸς ὄργανισμὸς τῶν γεωργικῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν τῆς ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν Πολωνίας.

Εἰς τὸ Βασίλειον τοῦ Συνεδρίου (1815-1831) ἡ Τράπεζα τῆς Πολωνίας ὑπῆρξεν ἐξαιρετικῶς εὐεργετικὴ διὰ τὴν γεωργίαν. Ἰδρυθεῖσα τῷ 1928 ὡς ἐκδοικὴ τράπεζα, δὲν ἀφῆκε κλάδον τῆς παραγωγῆς χωρὶς νὰ τὸν ἐνισχύσῃ. Εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν της τὴν ὑψίστην σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ διάθεσις τῶν γεωργικῶν προϊόντων, αὕτη ἐνεθάρρυνε παντοιοτρόπως τὸ ἐμπόριόν των, καὶ δὴ καὶ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐπὶ προμηθείᾳ, διευκολύνουσα τὴν ἴδρυσιν ἀποθηκῶν, κλπ. Πλὴν τούτων ἐχορηματοδότει τὴν εἰσαγωγὴν ζώων, μηχανημάτων καὶ ἄλλων χρησίμων εἰς τὴν γεωργίαν εἰδῶν, καὶ γενικῶς ἔπραττε πᾶν ὅ,τι κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠδύνατο νὰ ὠφελήσῃ τὴν γεωργίαν.

Ἀλλὰ τῷ 1886 ἡ Ῥωσικὴ Κυβέρνησις διέλυσε τὴν Τράπεζαν ταύτην, ἡ συνέσις δὲ τοῦ ἔργου της ἀνετέθη εἰς τὴν Τράπεζαν τοῦ Ῥωσικοῦ Κράτους. Αὕτη δὲ κυρίως ἡσχολήθη εἰς τὴν χορήγησιν δανείων εἰς τοὺς μεγάλους καλλιεργητὰς καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐπ' ἐνεχύρω σιτηρῶν, εὐρισκομένων εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ δανειζομένου.

Καὶ εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τῆς χώρας αἱ ἰδιωτικαὶ ἀγροτικαὶ τράπεζαι ἐλλείπουν τελείως.

2. Ἡ Βραχυπρόθεσμος Ἀγροτικὴ Πίστις, ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Πολέμου καὶ ἐντεῦθεν.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Μεγάλου Πολέμου δὲν δυνάμεθα νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ συστηματικῆς ἀσκήσεως τῆς Βραχυπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως.

Ἐφ' ἧς συνθήκας διετέλει τότε ἡ χώρα οὐ μόνον δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ λόγος περὶ αὐξήσεως τῶν πρὸς τὴν γεωργίαν πιστώσεων πρὸς κάλυψιν τῶν καταπληκτικῶς αὐξηθεισῶν τρεχουσῶν ἀναγκῶν τῆς, ἀλλ' ἦτο ἀναπόφευκτος ἡ σιέρησίς τῆς καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐνισχύσεως ἣτις παρείχετο ἄλλοτε ὑπὸ τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, διότι, ὡς γνωστόν, ὅσονδήποτε βραχυπρόθεσμος καὶ ἂν εἶναι ἡ πίστις εἰς τὴν γεωργίαν, δὲν δύναται νὰ φθάσῃ τὴν βραχύτητα τῶν προθεσμιῶν τῶν ἄλλων παραγωγικῶν κλάδων.

Ἀπὸ τοῦ 1921 μέχρι τῆς σταθεροποιήσεως τοῦ Πολωνικοῦ Μάρκου, ὁ σπουδαιότερος ὀργανισμὸς Βραχυπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως ὑπῆρξε τὸ «Κρατικὸν Πολωνικὸν Ταμεῖον Δανείων». Ἐν λοιπὸν ἐξετάσωμεν τὴν δρασίαν τοῦ ἰδρύματος τούτου κατὰ τὸ εἰρημένον χρονικὸν διάστημα, παρατηροῦμεν ὅτι τὴν ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας καταπληκτικὴ μείωσις τῶν πρὸς τὴν γεωργίαν χορηγουμένων πιστώσεων ἐν σχέσει μὲ τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς παραγωγῆς. Ὅντως κατὰ τὸ 1921 ἐπὶ συνόλου 38.900.000 χορηγηθέντων εἰς τὴν παραγωγὴν δανείων, τὰ 9.800.000 ἐδόθησαν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας, ἦτοι τὰ 22, 3 ο). Τῷ 1922 ἔχομεν αὐξήσιν τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν δανείων εἰς 412.080.000, ἐξ ὧν μόνον 72.700.000 ἐχορηγήθησαν εἰς τὴν γεωργίαν (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν), τοῦτέστιν ποσοστὸν 17, 8 ο). Τέλος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1923 μὲ τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ Πολωνικοῦ Μάρκου ἐχορηγήθησαν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς 50.269.300.000, ἐκ τούτων ὅμως μόλις τὸ 1.050.100.000 ἦσαν γεωργικὰ καὶ γεωργοβιομηχανικά, τοῦ ποσοστοῦ ὑποβιβασθέντος εἰς 2,1 μόνον ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦ συνόλου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πρὸς τὴν γεωργίαν πιστώσεις τῶν ἄλλων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, τόσον ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων ἐκάμαμεν ἤδη μνειάν εἰς τὴν προπολεμικὴν περίοδον, ὅσον καὶ τῶν νεωστὶ ἰδρυθέντων ἰδιωτικῶν ἢ μὴ, ἐμειώθησαν σὺν τῷ χρόνῳ, ἀκολουθοῦσαι τὴν νομισματικὴν ὑποτίμησιν, μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε κατέστησαν ἀνάξια λόγου. Ἐξαίρεσις ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ διὰ τὰ ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν ἐπὶ σκοπῷ συμμετοχῆς εἰς ἐμπορογεωργικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ ὁποῖα κατὰ κανόνα ἐξέλιπον ὅταν ἔλαβε χώραν ἡ σταθεροποίησις τοῦ νομίσματος.

Τῷ 1923 καὶ 1924, ἐποχὴν τῆς σταθεροποιήσεως καὶ εἰσαγωγῆς τοῦ «Ζλότυ» ἡ κατάστασις οὐδαμῶς ἐβελτιώθη. Οἱ γεωργοὶ διῆλθον τότε στιγμὰς κρισίμους, διότι τόσον τὰ ἰδικὰ των πιστωτικὰ ἰδρύματα, ὅσον καὶ τὰ ἰδιωτικά, εὗρίσκοντο εἰς οἰκτρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν ἕνεκα τῆς ἐξατμίσεως τῶν κεφαλαίων των κατὰ τὴν νομισματικὴν ὑποτίμησιν. Ὁ τόκος τῶν βραχυπροθέσμων γεωργικῶν δανείων ἐκυμαίνεται περίξ τῶν 30)ο μηνιαίως ἢ δὲ μέση βραχυπρόθεσμος καταχρέωσις κατὰ ἑκτάριον ἔφθασε τὰ 55 Ζλότυ (ἔρευνα τοῦ 1925). Ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεὸς κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας παρουσιάσθη ἡ πτώσις τοῦ Ζλότυ, ἣις ἐπέτρεψε τὴν βαθμιαίαν ἀπελευθέ-

ρωσιν τοῦ γεωργικοῦ κόσμου ἀπὸ τὰς τόσον ἐπαχθεῖς βραχυπροθέσμους ὑποχρεώσεις του.

Τὴν ἀσκησιν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως, καὶ πρὸ παντὸς τῆς βραχυπροθέσμου, ἀπὸ τῆς καθιερώσεως τοῦ Ζλότυ, εἶχον ἀναλάβη οὐσιαστικῶς αἱ Κεντρικαὶ Τράπεζαι, ἥτιοι ἢ Τράπεζα τῆς Πολωνίας καὶ αἱ Κρατικαί, διαθέτουσαι κατὰ μέγα μέρος μέσα τοῦ θησαυροφυλακίου. Ἀπὸ τοῦ 1926 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν αὕτη ἤρχισεν ἔν τινι μέτρῳ ἀσκουμένη καὶ ὑπὸ τῶν ἰδιωτικῶν γεωργοπιστωτικῶν ἰδρυμάτων.

Τὰ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην χορηγηθέντα εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας δάνεια ὑπῆρξαν τὰ ἀκόλουθα, (κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους):—

	1925	1926	1927	1928
α) Ἀπ' εὐθείας — Ζλότυ :	8.900.000	12.500.000	15.500.000	13.500.000
β) Διὰ Τραπεζῶν » :	37.200.000	34.000.000	37.000.000	51.600.000
Ἦτιοι ἐν ὅλῳ	47.100.000	46.500.000	63.300.000	67.100.000

Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω ποσῶν εἰς μὲν τὰ ἀπ' εὐθείας δάνεια ἢ ἀναλογία τῶν καθαρῶς γεωργικῶν δανείων πρὸς τὰ χορηγηθέντα εἰς τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας, εἶναι περίπου 2 πρὸς 1. Ἐξ ἀντιθέτου, εἰς τὰ δοθέντα διὰ τῶν τραπεζῶν, ἔχομεν τὴν σχέσιν 1 πρὸς 2 μὲν κατὰ τὸ 1925 καὶ 1926, 1 πρὸς 6 κατὰ τὸ 1927 καὶ 1 πρὸς 1 1/2 κατὰ τὸ 1928.

Συγκρίνοντες ἤδη τὰ ὀλικὰ ποσά, τὰ ὁποῖα διετέθησαν ὑπὲρ τῆς γεωργίας καὶ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καθ' ἕκαστον τῶν τεσσάρων τούτων ἔτων πρὸς τὸ σύνολον τῶν πιστώσεων προεξοφλήσεως, εὐρίσκομεν ὅτι μόλις ἔφθασαν τὰ 16,3 ο]ο διὰ τὸ 1925, 14,4 ο]ο κατὰ τὸ 1926, 11,7 ο]ο τῷ 1927 καὶ 10,3 ο]ο κατὰ τὸ 1928. Παρατηρεῖται δηλονότι καθ' ἕκαστον ἔτος σχετικὴ μείωσις τῶν γεωργικῶν πιστώσεων παρὰ τὴν ἀπόλυτον αὔξησιν αὐτῶν, ἣν ἐμφαίνει ὁ προπαρατεθειὸς πίναξ.

Τὸ Γεωργικὸν Ἐνεχυρόγραφον.—Προτοῦ ἐπιληφθῶμεν τῆς δράσεως ἐνὸς ἐκάστου τῶν ὀργανισμῶν, οἵτινες ἤσκησαν τὴν Βραχυπρόθεσμον Ἀγροτικὴν Πίστιν μεταπολεμικῶς ἐν Πολωνίᾳ, ἐπιθυμοῦμεν νὰ κάμωμεν μνεῖαν ἐνὸς εὐεργετικοῦ θεσμοῦ, τὸν ὁποῖον τελευταίως εἰσήγαγεν αὕτη χάριν τῆς διευκολύνσεως τῆς εἰσροῆς τῶν τε ἐγχωρίων καὶ ξένων κεφαλαίων εἰς τοὺς ἀγρούς. Ὁ θεσμὸς οὗτος δὲν ἀφίσταται κατὰ πολὺ τοῦ Γαλλικοῦ Γεωργικοῦ Ἐνεχυρογράφου (Warrant Agricole), συνίσταται δὲ εἰς τὴν εἰς δημόσια βιβλία καταχώρησιν τῶν ἐνεχυροδανειστικῶν συμβολαίων τῶν ἀφορῶντων δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω κινήτων παραμενόντων εἰς χεῖρας τοῦ γεωργοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχη τοῦτο ἰσχὺν ἐνώπιον τρίτων. Τὸ σχετικὸν Προεδρικὸν Διάταγμα εἶναι τῆς 22ας Μαρτίου τοῦ 1928: «Περὶ καταχωριζομένης ἐνεχυριάσεως τῶν γεωργικῶν προϊόντων», δύνανται δὲ νὰ κάμουν χρῆσιν τούτου τὰ νομίμως δικαιούμενα μόνον ἰδρύματα.

Τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα τοῦ Κράτους.

Τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια προέκυψαν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πολωνίας ἐν τῇ Γεωργικῇ τῆς Οἰκονομίας δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀντιμετωπισθοῦν ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τῶν διασωθέντων ἀπὸ τὴν πολεμικὴν λαίλαπα ἰδρυμάτων καὶ δὴ καὶ εἰς ἣν κατάστασιν εὗρισκόντι ταῦτα κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τὴν ἐπακολουθήσασαν τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης.

Δοθέντος δὲ ὅτι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἦτο δυνατὸν ν' ἀναμένηται ἡ σωτηρία, εἰς τὸ Κράτος καὶ μόνον ἐναπέκειτο νὰ κάμῃ τὴν ἀποφασιστικὴν χειρονομίαν, ἣτις θὰ ἐξῆγε τὴν χώραν ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου, εἰς τὸ ὅποιον εἶχε περιέλθῃ ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἀπὸ τὴν γεωργίαν τῆς τῶν ἀπαραιτήτων ταύτη κεφαλαίων, καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τούτου ἐπακολουθημάτων.

Οὕτω δὲν παρήλθεν πολὺς καιρὸς μετὰ τὴν ἀνακωχὴν καὶ ἰδρύθη ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τοῦ Κράτους, μετὰ πενταετίαν δὲ ἡ Τράπεζα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, αἵτινες διεδέχθησαν τὰ παλαιὰ Κρατικὰ ἰδρύματα τῶν τέως ὑποδούλων τμημάτων τῆς χώρας ἐν τῇ Ἀγροτικοπιστωτικῇ τῶν δράσει.

Τὰ ἰδρύματα ταῦτα, πρὸ παντὸς δὲ τὸ πρῶτον, ἀνεξαρτήτως τῆς συμβολῆς τῶν εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς Πολωνικῆς Γεωργίας, παρουσιάζουν καὶ γενικώτερον διαφέρον, διὸ καὶ θέλομεν ἀσχοληθῆ κάπως ἐκτενέστερον.

αα) Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τοῦ Πολωνικοῦ Κράτους.

Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Πολωνίας, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πολωνικοῦ Κράτους τῷ 1919, ἔλαβε τὴν ὀριστικὴν διαμόρφωσίν τῆς μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀπὸ 14 Μαΐου 1924 Προεδρικοῦ Διατάγματος. Αὕτη εἶναι ἤδη εἰς τῶν ἰσχυροτέρων τραπεζικῶν ὀργανισμῶν τῆς χώρας (ὁ ἰσολογισμὸς τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1928 παρουσιάζει σύνολον 738.000.000 Ζλότυ), ἀποτελεῖ δὲ πρότυπον συγχρονισμοῦ Κρατικοῦ Γεωργικοῦ Πιστωτικοῦ ἰδρύματος, ἐπεκτείνοντος τὴν δρασίαν τοῦ ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων τῆς Ἀγροτικῆς Οἰκονομίας, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν πάντων τῶν σκοπῶν τῆς, μὲ μόνον περιορισμὸν τὸ μέγεθος τῶν ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων, καθότι δὲν ἐνδιαφέρεται ἢ διὰ τὰς μικρὰς καὶ μέσας ἐκτάσεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κύριον προορισμόν, κατὰ τὴν ἴδρυσίν τῆς, εἶχε τὴν ἀσκήσιν τῆς Μακροπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως, διὸ καὶ τὸ καταστατικόν τῆς τῆς ἐπιτρέπει νὰ γίνηται κυρία τῶν ἀκινήτων καὶ νὰ ἐκδίδῃ ὁμολογίας («lettres de gage») μέχρι τοῦ τριακονταπλασίου τῶν κεφαλαίων τῆς, πλὴν αὕτη χωρὶς νὰ παύσῃ ποτὲ νὰ τεῖνῃ πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπόν, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐπεξέτεινε τὴν δρασίαν τῆς ἐφ' ὅλων τῶν κατηγοριῶν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως. Χορηγεῖ τοῦτέστιν αὕτη βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα καὶ μακροπρόθεσμα δάνεια ἐναντι πάσης φύσεως ἀσφαλειῶν, εἰς πάσης φύσεως μικρὰς καὶ μέσας γεωργικὰς καὶ γεωργοβιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, τόσον διὰ τὴν τρέχουσαν ἐκμετάλλευσίν των ὅσον καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν των καὶ διενέργειαν ἐγγείων βελτιώσεων. Ἰδιαιτέρως ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν συμβολὴν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν

ἐφαρμογὴν τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ τοῦ Ἐποικισμοῦ, τὴν οἰκονομικὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν χωρίων καὶ τὴν διοργάνωσιν τοῦ ἐμπορίου τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Πλὴν τούτων, ἡ Τράπεζα διαχειρίζεται καὶ ποσά, τὰ ὅποια ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Κρατικῶν ὀργανισμῶν διὰ τὴν διενέργειαν γεωργικῶν βελτιώσεων ἢ ἄλλους παρεμφερεῖς σκοπούς. Εἰς ταύτην ἐπίσης, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν, ἀνετέθη καὶ ἡ εἴσπραξις τῶν δανείων τὰ ὅποια εἶχον χορηγήσῃ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς τὰ ὑπ' αὐτὰ τμήματα τὰ τέως κυρίαρχα Κράτη (Πρωσσία, Αὐστρία, Ῥωσία).

Γενικώτερον, τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἔχει ὡς προορισμὸν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ἀγροτικοπιστωτικῆς Πολιτικῆς τοῦ Κράτους ὅσον κυρίως ἀφορᾷ τὴν μικρὰν ἀγροτικὴν ἰδιοκτησίαν.

Τὰ κεφάλαια τῆς Τραπέζης ἀποτελοῦνται: 1) Ἀπὸ τὰ ἐταιρικά της κεφάλαια, 2) τὴν Κρατικὴν Προικοδότησιν, 3) τὴν ἔκδοσιν «lettres de gage», 4) τὰς πάσης φύσεως καταθέσεις, 5) τὰ μὴ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν διαφόρων Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ παρ' αὐτῇ κατατεθειμένα ποσά. Ἀνεξαρτήτως τούτων τὸ ἴδρυμα διαχειρίζεται σημαντικὰ ποσὰ καὶ διὰ λ)σμὸν τοῦ Κράτους διὰ τὴν ἐνίσχυσιν ὀρισμένων προσπαθειῶν, ἢ τὴν ἐκτέλεσιν ὀρισμένων ἔργων, περὶ ὧν θέλει γίνῃ κατωτέρω μνεῖα.

Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Πολωνίας διοικεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ της Συμβουλίου διοριζομένου διὰ μίαν πενταετίαν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, προτάσει τῶν Ὑπουργῶν τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ τῶν Οἰκονομικῶν. Οὗτος μετέχει τῶν συνεδριάσεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, μετὰ ψήφου (διπλῆς ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας), εἰς περὶ πτωσιν δὲ καθ' ἣν διαπιστώσῃ ὅτι αἱ ἀποφάσεις τούτου εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τοὺς νόμους, τὸν προορισμὸν τῆς Τραπέζης ἢ τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους, δικαιούται νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἐφαρμογὴν των καὶ παραπέμψῃ τὰ σχετικὰ ζητήματα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρυθμίσεως. Ὁ Πρόεδρος μετέχει ἐπίσης τοῦ Συμβουλίου τῶν Διευθυντῶν μετὰ συμβουλευτικῆς ψήφου, πλὴν μὲ ὅσας ἀποφάσεις δὲν ἤθελε συμφωνήσῃ δικαιούται ν' ἀναστείλῃ τὴν ἐκτέλεσιν των ἢ καὶ παραπέμψῃ ταύτας εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπέζης. Εἶναι ἄρα πανίσχυρος. Ὁ Πρόεδρος δύναται ν' ἀπολυθῇ καθ' ὃν τρόπον καὶ διορίζεται. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπέζης, ἀποτελεῖται, πλὴν τοῦ Προέδρου, ἐξ ἑννέα μελῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, τῶν τριῶν ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρυθμίσεως, καὶ τῶν ἑτέρων τριῶν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Ἐκ τῶν τριῶν ἀναπληρωματικῶν μελῶν ἐπίσης τὸ ἓν, διορίζεται ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου Ἀγροτικῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ τὸ ἕτερον τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Συμβουλίου ὑπάγονται ἡ γενικὴ κατεύθυνσις τῆς Τραπέζης, ἡ τροποποίησις τοῦ Καταστατικοῦ της, ἡ ἐγκρίσις τῶν ἰσολογισμῶν, ἐκθέσεων, κλπ., ἡ ἴδρυσις καὶ κατάργησις Ὑποκαταστημάτων.

ἡ σύνταξις τῶν κανονισμῶν, ὁ καθορισμὸς τῶν δικαιωμάτων τῶν διευθυντῶν καὶ δὴ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατανομὴν τῶν πιστώσεων, ἡ ἀπόκτησις ἀκινήτων πρὸς οἰονδήποτε σκοπὸν, ὁ καθορισμὸς τοῦ τόκου, ἐξόδων, κλπ. καὶ πᾶν ἄλλο ζήτημα μὴ ὑπαγόμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἑτέρου τινὸς ὀργάνου τῆς Τραπέζης.

Ἡ Διεύθυνσις περιλαμβάνει ἓνα Γενικὸν Διευθυντὴν, ἓνα Βοηθὸν καὶ ἀριθμὸν τινα Διευθυντῶν. Εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὑπάγεται ἡ διεξαγωγή τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας τῆς Τραπέζης καὶ ἡ εἰσήγησις εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν ἐξερχομένων τοῦ κύκλου τούτου ζητημάτων.

Ἡ Ἐπιτροπεία τοῦ Ἐλέγχου εἶναι πενταμελής, διορίζεται δὲ διὰ μίαν διετίαν ὑπὸ τοῦ Κράτους. Εἰς ταύτης τὴν δικαιοδοσίαν ὑπάγεται ὁ ἔλεγχος τῶν ἰσολογισμῶν καὶ βιβλίων τοῦ ἰδρύματος.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς λειτουργίας τῆς, ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα ἐδέησε ν' αὐξήσῃ ἐπανειλημμένως τὰ κεφάλαιά τῆς χωρὶς νὰ κατορθώσῃ μεγάλα πράγματα, λόγῳ τῆς συνεχοῦς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος. Ἡ δρᾶσίς τῆς ἤρχισε νὰ καθίσταται αἰσθητὴ ἀπὸ τῆς «Σταθεροποιήσεως» τοῦ 1924, κατὰ δὲ τὰ ἐπόμενα ἔτη ἡ ἀνάπτυξις τῶν τραπεζικῶν τῆς ἐπιχειρήσεων ὑπῆρξε ῥαγδαία, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι πινάκων τῶν «ἐνεργητικῶν» καὶ «παθητικῶν» ἐπιχειρήσεών τῆς κατὰ τὴν εἰρημένην πενταετίαν, εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς καὶ εἰς Ζλότυ:—

Α'. Χορηγηθέντα Δάνεια.

	1924	1925	1926	1927	1928
1) Βραχυπρόθεσμα	10.400.000	28.500.000	52.600.000	130.000.000	190.600.000
2) Μακροπρόθεσμα εἰς lettres de gage	---	100.000	7.800.000	41.400.000	134.300.000
3) Μακροπρόθεσμα εἰς ὁμολογίας διὰ βελτιώσεις	---	---	---	---	20.000.000
Σύνολον Χορηγήσεων τῆς Τραπέζης	10.400.000	28.600.000	60.400.000	171.400.000	345.200.000
Χορηγήσεις Κρατικῶν Κεφαλαίων διαχειριζομένων ὑπὸ τῆς Τραπέζης	6.400.000	29.900.000	53.400.000	93.800.000	172.700.000
	16.800.000	58.500.000	113.800.000	265.200.000	517.900.000

Συγκρίνοντας τὸ σύνολον τῶν χορηγηθέντων δανείων κατὰ τὰ ἔτη 1924 καὶ 1928 παρατηροῦμεν ὅτι, ἐντὸς πενταετίας, ἑτεσσαρακονταπλασιάσθησαν! Ἐπίσης βλέπομεν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο αὐξήσιν τῶν μακροπροθέσμων δανείων ἐν σχέσει πρὸς τὰ βραχυπρόθεσμα, καίτοι ταῦτα ἔξακολουθοῦν εἰσέτι νὰ κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς.

Β'. Παθητικόν.

	1924	1925	1926	1927	1928
1) Κεφάλαια τῆς Τραπεζῆς	3.100.000	12 000 000	15 000.000	79.100.000	140.200.000
2) Τοποθετήσεις τοῦ Θησαυροφυλακίου ἐπὶ προθεσμία.	7.800.000	25 400 000	23 100 000	63.600.000	50.000.000
3) Πιστωτικὰ ὑπολοιπα τῶν Κρατικῶν Ἀσμῶν	7.600.000	4.400.000	17 200 000	36.900.000	45.700.000
4) Τοποθετήσεις ὄψεως καὶ ἐπὶ προθεσμία	1.200.000	4.900.000	10 900 000	34.100.000	50.000.000
5) Ἀναπροεξοφλήσεις	---	ἀσήμαντα	700.000	---	4.700.000
6) Ἐκδοσις lettres de gage	---	100.000	7.300.000	41.400.000	134.300.000
7) Ἐκδοσις ὁμολογιῶν βελτιώσεως	---	---	---	---	20.300.000
8) Κρατικὰ Κεφάλαια διαχειριζόμενα ὑπὸ τῆς Ἀγορᾶς Τραπεζῆς	13.900 000	34 200 000	61 700 000	120.600.000	201.100.000
	33 600 000	81 000 000	136 400 000	375.700.000	646.300.000

Ὁ τελευταῖος οὗτος πίναξ καταδεικνύει πόσον μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἀνάπτυξις τῶν παθητικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ

1924 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1928 διάστημα, ἄμεσον προϋπόθεσιν τῆς τόσον ὀαγδαίας προόδου τῶν ἐνεργητικῶν τοιούτων, τὴν ὁποίαν διεπιστώσαμεν.

Ἡ χορήγησις τῶν δανείων ἐγένετο καὶ γίνεται ἐπὶ τῆς βάσει Προγράμματος καὶ δι' εἰδικούς κατὰ κανόνα ἑκάστοτε σκοπούς, ἦτοι: τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, τὴν προμήθειαν εὐγενῶν κτηνῶν, λιπασμάτων, βελτιωμένων σπόρων, ἐργαλείων, μηχανῶν, κλπ., τὴν προαγωγὴν ὠρισμένων κλάδων τῆς γεωργίας ἢ ζωοτεχνίας (ἀγελαδοτροφίας, χοιροτροφίας), τὴν προώθησιν καλλιεργειῶν τινῶν (λίνου, λυκίσκου), τὴν διευκόλυνσιν τῆς διαθέσεως τῶν γεωργικῶν προϊόντων, τὴν ἐνίσχυσιν τῶν γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν διὰ νὰ καταστῶσιν εἰς θέσιν ν' ἀναλάβωσι τὸ ἐμπόριον τῶν γεωργικῶν εἰδῶν, τέλος τὴν ἐκτέλεσιν ἐγγείων βελτιώσεων.

Διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν λήξεων τῶν χορηγουμένων δανείων, λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ μὲν ἢ καρποφόρησις των, τὸ δὲ ἢ ἐποχὴ τῆς συγκομιδῆς. Οὕτω τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν λήξεων συμπίπτει τὸ φθινόπωρον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐπιτόκια, ταῦτα καθορίζονται ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς Γεωργικῆς καὶ Κοινωνικῆς Πολιτικῆς τοῦ Κράτους, καὶ τοῦ κόστους τῆς χορηγήσεως.

Ὡς διανεμητικὸν δίκτυον χρησιμοποιοῦνται κατὰ κανόνα τὸ μὲν οἱ Γεωργικοὶ Πιστωτικοὶ Συνεταιρισμοί, τὸ δὲ τὰ Κοινοτικά καὶ Περιφερειακὰ Ταμειυτήρια.

Εἶδομεν ὅτι ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Πολωνίας ἀσχολεῖται καὶ μετὰς τρεῖς κατηγορίας πίστεως: Βραχυπρόθεσμον, Μεσοπρόθεσμον καὶ Μακροπρόθεσμον. Ἐνταῦθα θέλομεν ἐξετάσῃ τὴν πρώτην, τῶν δύο δὲ ἄλλων θέλομεν ἐπιληφθῆ εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον τῆς Μακροπροθέσμου Πίστεως.

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΑΣΚΗΣΕΙ ΤΗΣ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ

Τὰ διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς βραχυπροθέσμου πίστεως⁽¹⁾ ἀναγκαῖο ὄντα μέσα, ἡ Τράπεζα ἀντλεῖ ἀπὸ τὰ ἴδια κεφάλαιά της, τὰς καταθέσεις καὶ ὑπόλοιπα τῶν Ἀ)σμῶν τοῦ Κράτους, τέλος δὲ τὰς ἰδιωικὰς καταθέσεις. Εἰς τὴν «Τράπεζαν τῆς Πολωνίας» δὲν καταφεύγει πια τὸ φθινόπωρον καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς συγκομιδῆς.

Κατὰ τὴν χορήγησιν τῶν βραχυπροθέσμων δανείων, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν τηροῦνται αὐστηρῶς αἱ ἀρχαὶ τῆς Τραπεζῆς ὡς πρὸς τὸν προορισμὸν των, δίδονται δηλονότι δι' ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένους σκοπούς, ἦτοι καλλιεργητικὰ δάνεια, προκαταβολὰς πρὸς ἀγορὰν σπόρων, ἐργαλείων κλπ. Ὁ δανειζόμενος ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ τιμολόγιον ἔστω καὶ proforma πιστοποιοῦν τὴν προμήθειαν τῶν ἀγορασθέντων εἰδῶν, προτοῦ τῷ μετρηθῆ

1) Βλ. Πίνακας ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ τῆς Τραπεζῆς.

τὸ σχετικὸν ποσόν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ χημικὰ λιπάσματα, αἱ διὰ ταῦτα προοριζόμεναι πιστώσεις χορηγοῦνται εἰς εἶδος.

Ἡ μεγάλη τυπικότης ἥτις παρατηρεῖται τόσον εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν σκοπῶν τῶν δανείων ὅσον καὶ τὴν κατανομήν αὐτῶν, δικαιολογεῖται πλήρως πλὴν τῶν ἄλλων λόγων καὶ ἐκ τῆς στενότητος τῶν διατιθεμένων μέσων ἐν σχέσει πρὸς τὰς μεγάλας ἀνάγκας τῆς Πολωνικῆς Γεωργίας.

Ὁ τόκος κυμαίνεται μεταξύ 8½ καὶ 11½ εἰρησίων, ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς δανειζομένης ἐπιχειρήσεως, τοῦ προορισμοῦ τοῦ δανείου καὶ τῆς βαρύτητος τῶν παρεχομένων ἐγγυήσεων.

Ἐκ τῆς μελέτης τῆς στατιστικῆς τῶν δανείων, κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ 1928, προκύπτει ὅτι ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν βραχυπροθέσμων τοποθετήσεων τῆς Τραπέζης⁽¹⁾ τὰ 580½ περίπου ἐχορηγήθησαν ἔναντι γραμματίων κλπ. τεκμηρίων, περὶ τὰ 290½ ἦσαν ἀναπροεξοφλήσεις γραμματίων καὶ τὰ ὑπόλοιπα 230½ ἐδόθησαν εἰς εἶδη (λιπάσματα).

Ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν βραχυπροθέσμων δανείων, κατὰ τὸ εἰρημένον ἔτος, αὕτη εἶχε κατὰ προσέγγισιν ὡς ἑξῆς:--

50,10½ περίπου ἐχορηγήθησαν εἰς τοὺς Πιστωτικοὺς Συνεταιρισμοὺς καὶ τὰ κοινοτικά καὶ περιφερειακά ταμειετήρια.

22,10½ εἰς τοὺς Συνεταιρισμοὺς διὰ τὴν ἐμπορίαν γεωργικῶν καὶ λοιπῶν προϊόντων.

2,10½ εἰς τοὺς Κοινοικοὺς Συνεταιρισμοὺς (Associations Communales).

0,60½ εἰς τὰ ἀγροτικά κοινωνικά ἰδρύματα (Institutions Sociales de culture Agricole).

14,60½ ἀπ' εὐθείας πρὸς τοὺς γεωργούς.

8,80½ εἰς ἐπιχειρήσεις γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ ἐμπορίας γεωργικῶν προϊόντων, τέλος

1,70½ εἰς τὰς ἰδιωτικὰς Τραπέζας.

Εἶναι καταφανὴς ἡ πρόθεσις τῆς Τραπέζης πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲ καταφαίνεται πόσον σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ ἰδρύματος εἰς τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἐν Πολωνίᾳ μεταπολεμικῶς καί, εἰδικώτερον, τῆς βραχυπροθέσμου.

ββ) Ἡ Τράπεζα τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Ἡ Τράπεζα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Κράτους τῷ 1924 διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῶν τριῶν Κρατικῶν Πιστωτικῶν ἰδρυμάτων τῆς τέως Αὐστριακῆς Πολωνίας, ἥτοι τῆς Ἐπαρχιακῆς Πολωνικῆς Τραπέζης, τῆς Κρατικῆς Τραπέζης διὰ τὴν Ἀνοικοδόμησιν, τοῦ Πιστωτικοῦ Ἰδρύμα-

1) 190.613.000 Ζλότυ.

τος τῶν Πόλεων τῆς Μικρᾶς Πολωνίας, ἔχει δὲ ἤδη καταλάβη ἐξαιρετικὴν θέσιν ἐν τῇ χώρᾳ.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν, ἡ Τράπεζα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ δράσει της ὡς ὀργανισμοῦ Ἀγροτικῆς Πίστεως ἐπιδιώκει τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μεγάλων γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων, τόσον τῶν καθαρῶς ἀγροτικῶν, ὅσον καὶ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ τοῦ γεωργικοῦ ἐμπορίου. Τὸ πεδῖον δράσεως ὅμως τῆς Τραπέζης ταύτης εἶναι πολὺ εὐρύτερον τοῦ τῆς Ἀγροτικῆς, διότι δὲν περιορίζεται εἰς τὸ πλαίσιον τῆς γεωργίας, θὰ ἠδύνατο μάλιστα νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ πρὸς τὴν γεωργίαν ἐνίσχυσις της εἶναι μᾶλλον δευτερευούσης σημασίας.

Τὰ ἰδρυτικὰ κεφάλαια τῆς Τραπέζης ταύτης ἀνέρχονται εἰς 120.000.000 Ζλότυ, αἱ δὲ τοποθετήσεις τοῦ θησαυροφυλακίου (Κράτους) ὑπερβαίνουν ἤδη τὰ 700.000.000.

Ἡ Τράπεζα χορηγεῖ τὰ δάνεια πρὸς τοὺς γεωργοὺς ὑπὸ ὄρους εὐνοϊκοὺς, ἔναντι ἐξαμηνίων γραμματίων, ὧν τὴν προθεσμίαν εὐκόλως παρατείνει, ἐφ' ὅσον διαπιστώνει τὴν ἀνάγκην.

Ἡ χορήγησις τῶν δανείων τούτων γίνεται ἀπ' εὐθείας πρὸς τοὺς γεωργοὺς—ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγων προσαγομένων εἰς τὴν Τράπεζαν ὑπὸ τῶν γεωργικῶν ὀργανώσεων—κεχωρισμένως δὲ δι' ἕκαστον σκοπὸν, οἷον: τὴν ἀγορὰν λιπασμάτων ἢ σπόρων, τὴν καλλιέργειαν, τὴν συγκομιδὴν, κλπ.

Ὁ κάτωθι πίναξ δίδει τὴν εἰκόνα τῶν βραχυπροθέσμων γεωργικῶν δανείων κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου τῆς παρελθούσης τριετίας: —

Ἔτος	Γεωργία	Γεωργικαὶ Βιομηχανίαι	Γεωργικὸν Ἐμπόριον	Σύνολον Γεωργικῶν Πιστώσεων	Ποσοστὸν γεωργικῶν πιστώσεων ἐν συγκρίσει μὲ τὸ σύνολον τῶν πιστώσεων
	Ζλότυ	Ζλότυ	Ζλότυ	Ζλότυ	
1926	14.700.000	7.300.000	46.400.000	68.000000	20.-ο]ο
1927	33.500.000	14.900.000	23.000.000	71.400000	27.9ο]ο
1928	49.200.000	20.000.000	30.800.000	100.000000	31.3ο]ο

Ἰδιαιτέρως ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν καὶ τὴν σοβαρὰν ἐνίσχυσιν τὴν ὁποίαν ἡ Τράπεζα αὕτη παρέχει εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν λιπασμάτων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διευκόλυνσεως τῆς ἐπὶ πιστώσει καὶ ὑπὸ εὐνοϊκοὺς ὄρους πωλήσεώς των εἰς τοὺς γεωργοὺς.

γγ) Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον.

Τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον, ἰδρυθὲν τὴν ἐπαύριον τῆς ἀνακωχῆς, ἔδειξε κατ' ἀρχὰς προθέσεις διαθέσεως ἀρκετὰ σημαντικῶν ποσῶν ὑπὲρ τῆς γεωργίας. Ἀπὸ τοῦ 1926 ὅμως περιορίσε τὴν δρασίιν του μεταξὺ τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν. Τὸ ἐπόμενον δ' ἔτος ἔτερμάτισε τὴν γεωργοπι-

στωτικήν του δρᾶσιν μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἔργου τῆς ἐνισχύσεως τῶν εἰρημένων ὀργανισμῶν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Τὰ κατὰ τὴν τριετίαν 1925—1927 γεωργικὰ δάνεια βαί ουν κατ' ἔτος μειούμενα, ἔχουν δ' ὡς ἐξῆς: τῷ 1925 Ζλότυ 7.200.000, τῷ 1926 Ζλότυ 5.200 000 καὶ τῷ 1927 Ζλότυ 2.500.000.

γ') Ἡ Τράπεζα τῆς Πολωνίας.

Ἡ Τράπεζα τῆς Πολωνίας καίπερ ἔχουσα ὡς κύριον σκοπὸν τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐμπορίου, δικαιούται δυνάμει τοῦ καταστατικοῦ της (ἄρθρον 58) νὰ προεξοφλῇ καὶ ἐξάμηνα γεωργικὰ γραμμάτια καὶ ἐνεχυρόγραφα, ἀνεξαρτήτως βεβαίως τῶν κανονικῶν τριμήνων, μέχρι τοῦ ἐνὸς πέμπτου τοῦ συνόλου τῶν προεξοφλήσεών της.

Τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἀντεπροσώπευον αἱ προεξοφλήσεις γεωργικῶν γραμματίων, κατὰ τὸ 1926 μόλις ἀνήρχετο εἰς τὰ 4.200 000 Ζλότυ, τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔτος ἐπενταπλασιάσθη φθάσαν τὰ 20.800.000 Ζλότυ, τὸ δὲ 1928 τὰ 46 100 000. Ἐὰν ὅμως θελήσωμεν νὰ ἐμβραθύνωμεν περισσότερον εἰς τὰ πράγματα, καὶ ἐξετάσωμεν τὴν ιδιότητα οὐχὶ μόνον τῶν προσαγαγόντων τὰ γραμμάτια εἰς τὴν Τράπεζαν πρὸς προεξοφλήσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν αὐτῶν, τότε θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πλέον τοῦ ἐνὸς τετάρτου τῶν προεξοφληθέντων γραμματίων εἶχον προέλευσιν γεωργικήν.

Ἡ συμμετοχὴ ἄρα τῆς Τραπεζῆς ταύτης εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως δὲν εἶναι οὐδαμῶς εὐκαταφρόνητος.

δ') Οἱ Πιστωτικοὶ Συνεταιρισμοί.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πολέμου, οἱ Γεωργικοὶ Πιστωτικοὶ Συνεταιρισμοὶ εἶχον φθάσῃ εἰς ἀπερίγραπτον σημεῖον καταπτώσεως, αὕτη δὲ διήρκεσε καὶ μετ' αὐτὸν λόγῳ τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος. Ἀπὸ τῆς σταθεροποιήσεως ὅμως (1924) τὰ πράγματα ἀλλάσσουν ὄψιν. Δύο δὲ εἶναι αἱ ἐπικυρήσασαι μορφαί, ἡ κατηγορία τῶν λεγομένων «Λαϊκῶν Τραπεζῶν» καὶ ἡ τῶν «Ταμείων Stefczyk», ἀμφότεραι διεπόμεναι ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1920, καίτοι αἱ βάσεις τῆς λειτουργίας των εἶναι ἐντελῶς διάφοροι.

Ἐν τῷ συνόλῳ των οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ συνεποσοῦντο κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1927 εἰς 5803, φθάσαντες τὰ 37 0)ο τοῦ ὅλικοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνεταιρισμῶν τῆς Πολωνίας.

Οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοί, οἱ ὀργανωμένοι συστηματικῶς μὲ τὰς δευτεροβαθμίους ὀργανώσεις των ἐποπτείας καὶ τὰς κεντρικὰς τοιαύτας, ἀποτελοῦν τὰ καίτωθι δύο συστήματα.

αα) Λαϊκαὶ Τράπεζαι.

Ἡ ἑνώσις τῶν Συνδέσμων τῶν Λαϊκῶν Τραπεζῶν περιλαμβάνει τὰς: 1ον) Association des Sociétés Coopératives et Syndicats de Poznan, ἣς τὸ πεδῖον δράσεω. ἐκτείνεται ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Ποζνανίας, Πομερανίας, Σιλεσίας καὶ τοῦ Danzig, 2ον) Association des Coopératives Polonaises τὴν ἐδρεύουσιν εἰς Βαρσοβίαν, καὶ 3ον) Association des Socié-

tés Cooperatives et Economiques de Léopol, ἥτις ἰσχύει πρὸς Νότον. Εἰς τὴν Ἐνωσιν ταύτην ὑπάγεται καὶ ἡ Association des Cooperatives de Consommation τῆς Κρακοβίας, ἥτις ὁμῶς ὀλίγον μᾶς ἐνδιαφέρει.

Εὐνόητον ὅτι εἰς τοὺς συνδέσμους τούτους δὲν συμπεριλαμβάνονται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον γεωργικοὶ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀλλὰ καὶ ἄλλοι.

Ἡ κατάστασις ἐκάστης ἐκ τῶν δευτεριβαθμίων τούτων ὀργανώσεων μεσοῦντος τοῦ 1927, ἦτο ἡ ἑξῆς:

Ἐπωνυμία Ὄργανώσεως	Ἀριθμὸς		Κεφάλαια		Καταθέσεις Ζλότυ	Δάνεια	
	Συνεταιρισμῶν	Μελῶν	Ἐταιρικά	Ἀποθεματικά		Συναφθέντα ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου	Χορηγηθέντα
			Ζλοτυ	Ζλότυ	Ζλότυ	Ζλότυ	
1) Σύνδεσμος Συνεταιρισμῶν καὶ Συνδικάτων τοῦ Πόζναν . . .	225	138 544	4 790 000	2 300 000	27290.00	16.200 000	52 410 000
2) Σύνδεσμος τῶν Πολωνικῶν Συνεταιρισμῶν τῆς Βαρσοβίας . .	229	135.032	9 060 000	3 040 000	31830000	20.000 000	56 52 0000
3) Σύνδεσμος τῶν Συνεταιρισμῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐταιρειῶν τῆς Λεοπόλεως	148	172.182	4 620 000	3 110 000	11010000	16.910 000	29 740 000
Ἐν συνόλῳ	602	445.758	18470000	8 450 000	70130000	54.110 000	138670000

Ἐἶν θελήσωμεν νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν Λαϊκῶν Τραπεζῶν τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν Ἐνωσιν, κατὰ τὴν τειραγεῖαν τὴν ἐπακολουθήσασαν τὴν νομισματικὴν μεταρρύθμισιν, παρατηροῦμεν τὸ μὲν αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ κανονικὴν ἀνάπτυξιν, τὸ δὲ σημαντικὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.

Ἀπολογισμὸς ἔτους	Ἀριθμὸς		Κεφάλαια εἰς Ζλότυ		Καταθέσεις Ζλότυ	Συναφθέντα δάνεια Ζλότυ	Κέρδη Ζλότυ	Ζημίαι Ζλότυ
	Συνεταιρισμῶν	Μελῶν	Ἐταιρικά	Ἀποθεματικά				
1924	421	318.242	2.710.000	17.060.000	8.970.000	21.310.000	670.000	40000
1925	488	345.238	6.260.000	22.510.000	14.350.000	41.840.000	780.000	500000
1926	537	358.118	5.730.000	35.900.000	9.260.000	63.380.000	1270.000	520000
1927	602	455.758	8.450.000	70.130.000	53.130.000	13867.000	2070.000	500000

Οἱ γεωργοὶ συμμετέχουν πάντοτε διὰ τῶν 2]3, τόσον ὅσον ἀφορᾷ τὰ κεφάλαια ὅσον καὶ τὰ δάνεια.

Ἐκεντρικὸς χρηματοδότης τῶν Λαϊκῶν Τραπεζῶν εἶναι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑνώσεως τῶν Συνεταιρισμῶν τοῦ Πόζναν, ἣτις ἀποτελεῖ ἓν τῶν σημαντικωτέρων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Χώρας. Αὕτη ἐχορήγησεν αὐταῖς τὰ ἐξῆς ποσά, κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου τῶν ἰδίων μνημονευθέντων ἐτῶν: τῷ 1924 Ζλότυ 11.090.000, τῷ 1925 Ζλότυ 14.210.000, τῷ 1926 Ζλότυ 18.900.000 καὶ τέλος τῷ 1927 Ζλότυ 39.080.000

Πλὴν ταύτης ὅμως, οἱ Συνεταιρισμοὶ οὗτοι ἐνισχύονται καὶ ὑπὸ τῆς Κρατικῆς Γεωργικῆς Τραπεζῆς, τῆς Τραπεζῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Τραπεζῆς τῆς Πολωνίας.

ββ) Οἱ Πιστωτικοὶ Συνεταιρισμοὶ «Stefczyk».

Ἡ Ἑνωσις τῶν Συνδέσμων τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν τῆς Πολωνικῆς Δημοκρατίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται τὰ Ἀγροτικὰ Ταμεῖα «Stefczyk», περιλαμβάνει τὰς ἐπομένας δευτεροβαθμίους ὁργανώσεις, αἵτινες πλὴν τῶν πιστωτικῶν περιλαμβάνουν καὶ ἄλλης φύσεως συνεταιρισμούς:

1) Τὸ Patronat Provincial des Cooperatives Agricoles τὸ ὁποῖον ἐδρεύει εἰς Λεούπολιν, καλύπτει ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν Πολωνίαν καὶ συμπεριλαμβάνει τοὺς περισσοτέρους πιστωτικοὺς συνεταιρισμούς.

2) Τὴν Association de Revision des Associations Agricoles Polonaises ἣτις, ἐδρεύουσα εἰς Βαρσοβίαν, καλύπτει τὰς κεντρικὰς καὶ ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, ἔρχεται δὲ δευτέρα κατὰ σειρὰν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν συνεταιρισμῶν, παρουσιάζει ὅμως ἰδιαιτέραν ζωτικότητα.

3) Τὴν Association Polonaise Raiffeisen ἣτις ἔχει τὴν ἕδραν τῆς εἰς Katowice ἢ δ' ἀκτὶς τῆς δράσεώς της ἐκτείνεται εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα καὶ τὴν Σιλεσίαν.

4) Τὴν Association des Sociétés Agricoles du Principauté de Teschen, μὲ ἕδραν τὸ Teschen, ἐκτείνει δὲ τὴν δράσιν της καὶ ἐπὶ τῶν δύο νοτίων διαμερισμάτων τῆς Σιλεσίας, καὶ,

5) Τὴν Association de Revision des Cooperatives Agricoles τοῦ Torun μὲ περιφέρειαν δράσεως τὴν τῆς Βοεβοδίας τοῦ Torun.

Πλὴν τῶν προορηθέντων 5, ἡ Ἑνωσις αὕτη περιλαμβάνει καὶ ἑτέρους 3 Συνδέσμους γεωργικῶν συνεταιρισμῶν πάσης κατηγορίας.

Ἐκατωτέρω πίναξ μᾶς δίδει ἀρκετὰ καλὴν εἰκόνα τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῶν ἀνωτέρω 5 συνδέσμων κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1927.

Ἐπωνυμία δευτεροβαθμίου Ὄργανώσεως	Ἀριθμὸς		Κεφάλαια: Ζλότυ			Δάνεια	
	Πιστω- τικῶν Συνεται- ρισμῶν	Μελῶν	Μερίδες	Ἀποθε- ματικά	Καταθέ- σεις Ζλότυ	Συναφθέν- τα ὑπὸ τῶν συνδέσμων	Χορηγη- θέντα Ζλότυ
1) Ἐπαρχιακὸν Πατρονάτον τῶν Γεωρ. Συνεταιρι- σμῶν Λευπόλεως	1.013	173.375	2619000	960.000	4.370.000	14 130 000	20 740 000
2) Σύνδεσμος Ἐπο- πτείας Γεωργικῶν τῆς Βαρσοβίας Συνεταιρισμῶν	641	157.601	4230000	1.80.000	3.820.000	13 080 000	19 770 000
3) Σύνδεσμος Πο- λωνικῶν Συνετ. τοῦ Κατοβίτσε	150	17.415	160.000	40.000	1.010.000	280.000	1.080.000
4) Σύνδεσμος Γεωρ. τῆς Βαρσοβίας Συνεταιρισμῶν	55	6.144	120.000	70.000	1.710.000	—	3.080.000
5) Σύνδεσμος Ἐπο- πτείας Γεωργικ. τοῦ Τουρούν Συνεταιρισμῶν	45	3.438	240.000	20.000	880.000	730.000	570.000
Ἐν συνόλῳ	1.905	357.973	7 360000	2 270000	11.790 000	28 220000	45 240 000

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ἡ ὑπεροχὴ τῶν Συνεταιρισμῶν Stefczyk τῆς Πομερανίας, ἐν συγκρίσει μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους καὶ τῶν Ἀνατολικῆς καὶ Κεντρῶας Πολωνίας συγκρινομένων μὲ τοὺς τῆς Νοτίου. Τὴν χειροτέραν κατάστασιν παρουσιάζει ἡ Ἄνω Σιλεσία (Συνεταιρισμοὶ Raiffeisen).

Ὁ ἐπόμενος πίναξ ἐμφαίνει τὴν κίνησιν τῶν Συνεταιρισμῶν Stefczyk τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν Ἐνωσιν καὶ τῶν λοιπῶν συνεργαζομένων πιστωτικῶν, κατὰ τὴν τετραετίαν 1924-27. Οἱ ἀριθμοὶ ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ τοὺς ἰσολογισμοὺς καὶ καταστάσεις τῆς 31ης Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους.

Ἔτος	Ἀριθμὸς		Κεφάλαια		Κατα- θέσεις	Δάνεια		Κέρδη	Ζημίας
	Συνε- ταιρι- σμῶν	Μελῶν	Μερί- δες	Ἀποθε- ματικά		Χορηγη- θέντα	Καθυστε- ρούμενα		
1924	1.188	227.036	530000	200000	1.320.000	4.370.000	2.860.000	100000	10000
1925	1.489	189.110	2.840000	700000	3.150.000	14.020.000	9.730.000	410000	110000
1926	1.626	234.084	4.240000	1.270000	7.298.000	22.170.000	13.330.000	640000	190000
1927	1.905	357.973	7.370000	2.180000	11.800.000	46.250.000	18.230.000	640000	220000

Ὅθεν παρατηροῦμεν καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τὰς Λαϊκὰς Τραπεζάς, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος: α) αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν, β) ἀπόλυτον καὶ σχετικὴν αὔξησιν τῶν μερίδων καὶ τῶν ἀποθεματικῶν, γ) δεκαπλασιασμὸν σχεδὸν τῶν καταθέσεων, καὶ δ) ὑπερδεκαπλασιασμὸν τῶν δανείων. Ἡ ἀναλογία τῶν καθυστερουμένων ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὀλικὸν ποσὸν τῶν δανείων παραμένει ἢ αὐτὴ σχεδόν. Τέλος τὰ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι ἀνάξια λόγου.

Συγκρίνοντες ἤδη τοῦς Συνεταιρισμοὺς Stefczyk πρὸς τὰς Λαϊκὰς Τραπεζάς διαπιστοῦμεν: α) ὅτι τὰ τε ἐταιρικὰ καὶ ἀποθεματικὰ κεφάλαια τῶν Stefczyk εἶναι ἀπολύτως τε καὶ σχετικῶς ἀσυγκρίτως ὀλιγότερα, β) τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ προκειμένου περὶ τῶν καταθέσεων γ) ὅτι ἡ σχέση μεταξὺ κεφαλαίων καὶ καταθέσεων ἀφ' ἑνὸς καὶ δανείων ἀφ' ἑτέρου εἶναι δυσμενεσιτέρα διὰ τὰ Ταμεῖα Stefczyk. Ἡ ὅλη ἄρα οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν συνεταιρισμῶν τούτων εἶναι κατὰ πολὺ δυσμενεσιτέρα τῆς τῶν Λαϊκῶν Τραπεζῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν μικροκαλλιεργητῶν, οἱ ὅποιοι ἀπαρτίζουν τοὺς Συνεταιρισμοὺς Stefczyk. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἄλλως τε, τὰ εἰρημένα ταμεῖα εἶναι ἀρτιώτατα ὠργανωμένα καὶ λειτουργοῦσι κάλλιστα.

Ὁ κεντρικὸς χρηματοδότης τῆς Ἑνώσεως τῶν Συνδέσμων τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Πολωνίας εἶναι τὸ ἰδρυθὲν τῷ 1909 «Κεντρικὸν Ταμεῖον τῶν Γεωργικῶν Ἐταιρειῶν». Τοῦτο ἐπαικοδοτήθη ὑπὸ τοῦ Πολωνικοῦ Κράτους διὰ 362.000 Ζλότυ, τὰ ὅποια ἤλθον εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἰδίων του κεφαλαίων τῶν ἀπαρτισθέντων ἐκ τῶν μερίδων τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν ἀποθεματικῶν. Ταῦτα μόλις ἀνερχόμενα εἰς 900.000 Ζλότυ κατὰ τὸ 1925, ἔφθασαν τὰ 3.000.000 τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1928. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς καταθέσεις, αὗται ἀνῆλθον ἀπὸ 1.000.000 περίπου τῷ 1925 εἰς 1.800.000 κατὰ τὸ 1928.

Πλὴν τῶν ποσῶν ὅμως τούτων, τὸ Κεντρικὸν Ταμεῖον διαθέτει ἀρκετὰ σημαντικὰ ποσὰ ἐξ ἐἰδικῶν πιστώσεων, ἀνεληθόντα ἀπὸ 9.200.000 κατὰ τὸ 1925 εἰς 21.100.000 κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1928. Τέλος, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐμμέσων τοποθετήσεων τῆς Γεωργικῆς Τραπεζῆς, τὸ ἴδρυμα ἀναπροεξοφλεῖ τὸ χαρτοφυλάκιόν του παρὰ τῇ Γεωργικῇ Τραπεζῇ τοῦ Κράτους καὶ τῇ Τραπεζῇ τῆς Πολωνίας. Τὰ ἀναπροεξοφληθέντα ποσὰ, ὄντα 6.700.000 τῷ 1925 ἐξικνοῦνται εἰς 31.400.000 τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1928. Τὸ εἰρημένον ἄρα Ταμεῖον ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς μεσάζοντα ὄργανισμὸν μεταξὺ τῶν προμνημονευθεισῶν Τραπεζῶν καὶ τῶν συνεταιρισμῶν.

Ἐρχόμενοι ἤδη εἰς τὰ χορηγηθέντα Δάνεια, ἔχομεν: α) προεξοφλήσεις 11.000.000 τῷ 1925 καὶ 48.700.000 τῷ 1928, β) ἐμπρόθεσμα δάνεια 660.000 τῷ 1926 ἔναντι 1.000.000 τοῦ 1928 καὶ γ) ἀκαλύπτους πτώσεις 5.000.000 τῷ 1925 καὶ 13.000.000 τῷ 1928.

ε') Τὰ Κοινοτικά Ταμιευτήρια.

Μετὰ τὴν νομισματικὴν σταθεροποίησιν ἤρχισαν νὰ δίδουν σημεῖα ζωῆς τὰ κοινοτικά Ταμιευτήρια, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο προπολεμικῶς εἰς τὰ τμήματα τῆς Πολωνίας τὰ τελοῦντα ὑπὸ τὴν Πρωσικὴν καὶ Αὐστριακὴν διοίκησιν. Ἡ ἐξέλιξις των ὅμως εἶναι βραδυτάτη λόγῳ τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῶν γεωργῶν. Τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1924 ἔθεσε νέας βίσεις εἰς τὴν ὀργάνωσίν των. Τὸ δὲ Διάταγμα τῆς 13ης Μαΐου τοῦ 1927, τὸ μὲν ἐτόνωσε τὰ ὑφιστάμενα, τὸ δὲ διηκόλυε τὴν ἴδρυσιν τοιούτων εἰς ὅλα τὰ τμήματα τῆς χώρας. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1926 ὑφίσταντο πλέον τῶν 321 ταμιευτηρίων μὲ κεφάλαια 760.000 Ζλότυ, τῷ δὲ 1927 - 426 διαθέτοντα 1.410.000 Ζλότυ.

Τὰ κεφάλαια τῶν Κοινοτικῶν Ταμιευτηρίων παρέχουσιν αὐταὶ αὐταὶ αἱ κοινότητες, αἵτινες μάλιστα καὶ ἐγγυῶνται ὑπὲρ αὐτῶν μέχρις ὀρισμένου ποσοῦ. Αἱ καταθέσεις ἀποτελοῦν δι' αὐτὰ τὴν βίσιν τῶν ἐργασιῶν των. Κατὰ τὸ 1926, εἰς 140 ταμιευτήρια τὰ ὁποῖα ἠρευνήθησιν ἐκ τοῦ συνόλου, εὐρίσκομεν καταθέσεις 220.000, τῷ δὲ 1927 ἐκ 297.780.000 Ζλότυ. Ὁ προορισμὸς τῶν ἰδρυμάτων τούτων εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῶν μικροκαλλιεργητῶν δι' ἐφθηνῶν καὶ ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὅρους διδομένων δανείων.

Αἱ χορηγηθεῖσαι πιστώσεις, ὑπὸ 235 ταμιευτηρίων τῷ 1926 ἀνῆλθον εἰς 2.990.000 κατὰ δὲ τὸ 1927 εἰς 8.970.000. Πλὴν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι δυσχερέστατον νὰ ἐκιμηθοῦν ἐπακριβῶς αἱ πιστωτικαὶ ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας τὰ ἰδρύματα ταῦτα παρέχουσιν εἰς τὴν γεωργίαν.

Ὁ κεντρικὸς χρηματοδότης των εἶναι ἡ Κρατικὴ Γεωργικὴ Τράπεζα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν 179 ταμιευτήρια ἔλαβον 1.360.000 Ζλότυ κατὰ τὸ 1926 καὶ 351 ταμιευτήρια 5.980.000 Ζλότυ κατὰ τὸ 1927. Ταῦτα ὅμως καταφεύγουν τακτικῶς καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἥτις τὰ ἐνισχύει διὰ σημαντικῶν ποσῶν.

στ') Αἱ Ἰδιωτικαὶ Τράπεζαι.

Ὅπως προπολεμικῶς, οὕτω καὶ μετὰ τὴν συνένωσίν της, ἡ Πολωνία παρουσιάζει τὸ φαινόμενον εὐδοκίμου ἀσκήσεως τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως καὶ ὑπὸ ἰδιωτικῶν τραπεζῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τῶν πλείστων ἐκ τῶν μεταπολεμικῶς ἰδρυθεισῶν ὁ βίος ὑπῆρξε βραχύτατος, δὲν ἀρνούμεθα δὲ ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ παλαιαὶ διῆλθον κρίσιμους στιγμάς. Κακῶς ὅμως καὶ ὅλως ἀβασανίστως ὅλαι αἱ ῥηθεῖσαι ἀτυχία ἀποδίδονται συλλήβδην εἰς τὸ καιρὸν κανόνα ἀσύμφορον τῆς ἀσκήσεως τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ὑπὸ ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν. Αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νομισματικῆς ὑποτιμήσεως ἰδρυθεῖσαι Τράπεζαι ἤτο πολὺ φυσικὸν νὰ μὴ ἐπιζήσουν, ἐξαιρέσει τῆς Τραπεζῆς τῆς Σακχαροβιομηχανίας, καὶ λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων τῆς ὑποτιμήσεως, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς ἀκολουθηθείσης πολιτικῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑφισταμένας ἀπὸ τῆς πρὸ τῆς Ἐνώσεως τῆς Πολωνίας ἐποχῆς, αὐταὶ ὑπέφεραν μὲν κατὰ τὴν

ὑποτίμησιν καὶ ἰδία κατὰ τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν τοῦ 1924—25, ἔκτοτε ὅμως ἡ κατάστασις ἔχει τελείως μετὰβληθῆ. Ἀπὸ τῆς σιαθεροποιήσεως δὲ ἰδρύθη καὶ ἑτέρα ἰδιωτικὴ Γεωργικὴ Τράπεζα—ἡ Πομερανικὴ Γεωργικὴ Τράπεζα (1927).

Ἐτιονίσαμεν ἤδη τὴν μεγίστην σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ περιβάλλον διὰ τὴν εὐδοκίμησιν, ἢ μὴ, συστήματός τινος, διὰ τὴν εὐδόκιμον ἄσκησιν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως, φυσικὸν ἄρα εἶναι εἰς μίαν χώραν ἐξόχως ἄγροτικὴν, ὡς ἡ Πολωνία, καὶ ὅπου καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία καὶ ἡ ὅλη ζωὴ τῆς χώρας εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τὴν γεωργίαν, νὰ ὑπάρχη ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ κανόνος ἐν τῷ προκειμένῳ. Πλὴν τούτου ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ Τράπεζαι αὗται, ἐκτὸς τῶν καθαρῶς Τραπεζικῶν ἐργασιῶν, ἠσχολοῦντο ἀνέκαθεν καὶ μετὰ τὸ ἐμπόριον τῶν γεωργικῶν προϊόντων, μηχανημάτων κλπ. Ἐχουν ἄρα καὶ ἑτέραν πηγὴν ἐκμεταλλεύσεως, ἣτις τοῖς εἶναι ἀναντιρρήτως εὐεργετικὴ, χωρὶς νὰ ἐμπερικλείει καὶ τοὺς κινδύνους οἱ ὁποῖοι θὰ ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἐνυπάρχουν, εἰς ἣν θ' ἀνεμένετο τοῦλάχιστον κλίμακα, λόγῳ ἀκριβῶς τῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος περὶ τῶν ὁποίων ἐκάμαμεν ἤδη μνεΐαν. Αἱ Τράπεζαι, ἐξ ἄλλου, εἴτε αὗται ἀνήκουν εἰς τὰς γεωργικὰς ὀργανώσεις, εἴτε εἰς τοὺς γεωργούς.

Ἡ κατάστασις καὶ ἡ δρᾶσις τῶν Τραπεζῶν τούτων ἐμφαίνεται εἰς τὸν ἐπόμενον πίνακα, διὰ τὸ τέλος τοῦ 1927.

Β'. Ἡ μακροπρόθεσμος Ἀγροτικὴ Πίστις.

1) Προπολεμικῶς.

Ὡς εἶδομεν κατὰ τὴν μελέτην τῆς Βραχυπροθέσμου Πίστεως, οὕτω καὶ κατὰ τὴν τῆς Μακροπροθέσμου, θέλομεν παρατηρήσῃ ὅτι ὅσον καὶ ἂν αὕτη παρουσιάζῃ κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον κοινὰ χαρακτηριστικὰ ἀνὰ τὰ διάφορα τμήματα τῆς χώρας, οὐχ' ἦττον σημαντικαὶ εἶναι αἱ διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τῆς προόδου τῆς ἀναλόγως τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου αὕτη ἠσκέϊτο.

α) Οἱ Συνεταιρισμοὶ Ἀκινήτου Πίστεως.

αα) Οἱ «Landshaften» τῆς Γερμανικῆς Πίστεως.

Ἐπὶ Πολωνικῆς γῆς, καὶ εἰδικῶς ἐν Σιλεσία, ἰδρύθη ὁ πρῶτος Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῷ 1770, ἐπηκολούθησε δὲ ἡ ἴδρυσις καὶ ἑτέρων δύο: τῆς Ποζνανίας καὶ τῆς Δυτικῆς Πρωσσίας. Οἱ Συνεταιρισμοὶ οὗτοι σὺν τῷ χρόνῳ ἔλαβον τοιαύτην ἀνάπτυξιν, ὥστε ἡ συμβολὴ των εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὑπῆρξεν ἀνυπολόγιστος.

Οὗτοι ἦσαν Τράπεζαι ἀκινήτου πίστεως μορφῆς συνεταιριστικῆς, μετὰ συνεταίρους τοὺς ἰδιοκτῆτας. Τὰ μακροπρόθεσμα δάνεια ἐχορήγουν εἰς τοὺς συνεταίρους ἔναντι ὑποθηκικῶν ἐγγράφων. Τὰ δάνεια δὲ δὲν ἦσαν ἀπαιτητὰ παρὰ κατὰ τὴν λῆξίν των.

Ἑπωνυμία Τραπεζῆς	Ἔτος Ἰδρύσεως	Ἔδρα τῆς Τραπεζῆς	Κεφάλαια Ζλότυ	Ἀποθεματικά Ζλότυ	Καταθέσεις καὶ τρεχοῦμενοι Ζλότυ	Χορηγηθέντα Δάνεια Ζλότυ	Ἐπαναπληροεξοφλήσεις Ζλότυ	Κέρδη Ζλότυ
Τράπεζα τοῦ Crédit Foncier τοῦ Πόζναν	1896	Πόζναν	600.000	100.000	8.700.000	7.800.000	12.800.000	300.000
Τράπεζα Ziemiński	1916	Βαρσοβία	5.000.000	500.000	43.600.000	14.400.000	42.000.000	1.100.000
Τράπεζα τῶν Ἑγγείων Ἰδιοκτητῶν Α. Ε.	1916	Πόζναν	1.200.000	400.000	5.000.000	4.200.000	8.300.000	217.000
Τράπεζα τῆς Σακχαροβιομηχανίας	1920	Πόζναν	6.000.000	1.200.000	36.500.000	36.300.000	91.100.000	3.500.000
Πομερανικὴ Γεωργικὴ Τράπεζα .	1924	Τορούν	1.000.000	100.000	1.500.000	1.900.000	1.900.000	40.000
Ἦτοι ἐν τῷ συνόλω αἱ ἰδιωτικαὶ Τράπεζαι εἶχον κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1927 . . .			16.200.000	2.800.000	106.200.000	72.900.000	164.700.000	5.457.000

Τὸ π ο σ ο σ τ ὸ ν τ ῶ ν δ α ν ε ί ω ν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Πρωσσία, δὲν ὑπερέβαινε τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἀνεβιβάσθη εἰς τὰ 2]3. Παρὰ ταῦτα τὰ χορηγούμενα ποσὰ δὲν ἦσαν σχετικῶς πολὺ μεγάλα, λόγῳ τῶν χαμηλῶν ἐκτιμήσεων τῶν ἀκινήτων. Κατ' ἀρχὰς ὡς βάσις τῆς ρηθείσης ἐκτιμήσεως ἐλαμβάνετο ἡ φορολογία τῶν ἀκινήτων, βραδύτερον ὅμως κατήρτισαν ἐκτιμητικοὺς πίνακας.

Ὡς πρὸς τὰς ἐκτιμήσεις, οἱ «Landschaften» παρουσίαζον τὴν ἀκόλουθον πρωτοτυπίαν: ἀντὶ δηλονότι νὰ διενεργοῦν ταύτας δι' εἰδικῶν ἐμμίσθων ἐκτιμητῶν, ἀνέθετον τὸ λεπτὸν τοῦτο ἔργον εἰς τοὺς καταλληλοτέρους ἐκ τῶν συνεταιρισμένων ὀφειλετῶν, ἐκλεγομένου ἑνὸς κατὰ περιφέρειαν, καὶ οἵτινες δὲν ἐπεβάρουνον τὸ ἴδρυμα παρὰ μὲ τὰ ἔξοδα μετακινήσεώς των.

Ἄλλ' ἡ συμβολὴ τῶν ὀφειλετῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦ συνεταιρισμοῦ δὲν περιορίζετο μόνον εἰς τὰς ἐκτιμήσεις, οὔτοι συνειργάζοντο μετὰ τῆς διεύθυνσεως τοῦ ἰδρύματος, ὡς αἰεὶ τοῦτο εἶχεν ἀνάγκη τῶν ὑπηρεσιῶν των, καὶ εἰδικώτερον προκειμένου περὶ τοῦ διακανονισμοῦ τῶν δανείων.

Οἱ Ὑποθητικοὶ Συνεταιρισμοὶ ἐστεροῦντο ἰ δ ρ υ τ ι κ ῶ ν κ ε φ α λ α ί ω ν. Εἶχον μόνον ἀποθεματικά, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον ὡς πρόσθετος ἐγγύησις τῶν ὁμολογιῶν, ἐδημιουργοῦντο δέ: α) δι' εἰδικῶν καταβολῶν τῶν δανειζομένων, κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ δανείου, β) διὰ τῆς παρακρατήσεως ποσοστοῦ τινος ἐκ τῶν ἐξόδων διαχειρίσεως, γ) δὲ διὰ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἀποσβέσεως ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα καὶ μεταβιβάσεως τῶν ἀντιστοιχῶν ποσῶν εἰς τὰ ἀποθεματικά.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ὀ μ ο λ ο γ ι ῶ ν, αἵτινες καὶ ἐπρομήθευον εἰς τὸ ἴδρυμα τὰ ἀναγκαίουντα διὰ τὴν χορήγησιν τῶν δανείων ποσὰ, αὕτη εἰς οὐδένα ὑπέκειτο περιορισμόν, ἀλλ' εἶχεν ἀπλῶς ὡς ὄριον τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν ὑποθηκῶν, αἵτινες καὶ ἐχρησίμευον ὡς ἐγγύησις τῶν ὁμολογιῶν.

Αἱ ὁμολογίαι ἄρα ἦσαν ἡ γ γ υ η μέ ν α ι ἀλληλεγγύως ὑπὸ τῶν ὑποθηκευμένων ἀκινήτων. Ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν ὅμως τῆς ἐγγυήσεως ταύτης, ἔχουμε νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἐνῶ εἰς τὰ Landschaften τῆς Πρωσσίας ἡ εὐθύνη ἐπεξετείνεται ἐφ' ὅλων τῶν εἰς τὴν ἀκτίνα δράσεως τοῦ Συνεταιρισμοῦ ἀκινήτων, εἰς τοὺς Συνεταιρισμοὺς ἀκινήτου πίστεως τῆς Σιλεσίας καὶ Ποσανίας ἡ εὐθύνη περιορίζετο ἐπὶ μόνον τῶν γαιῶν τῶν συνεταιρίων.

Τὴν τακτικὴν ἀπόσβεισιν τῶν ὁμολογιῶν ἐφήρμοσε τὸ πρῶτον ὁ Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Ποσανίας. Δὲν ἐβράδυναν ὅμως νὰ ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά του καὶ οἱ ἄλλοι δύο.

Αἱ κτηματικαὶ ὁμολογίαι ἦσαν κατὰ κανόνα περιζήτητοι εἰς τὴν ἀγοράν. Αἱ διάφοροι ὅμως κατὰ καιροὺς πολιτικά, οἰκονομικά κλπ. συνθήκαι καθὼς καὶ ἡ κερδοσκοπία, ἐπέδρων, πολὺ φυσικά, ἐπ' αὐτῶν, διὸ καὶ αἱ διοικήσεις τῶν συνεταιρισμῶν, λίαν φρονίμως, ἠκολούθησαν τακτικὴν προ-

σαρμογῆς τοῦ τόκου πρὸς τὰς ἐκάστοτε περιστάσεις, ἀξομειοῦσαι τὸν τόκον τῶν ὁμολογιῶν ἀναλόγως τῆς ὑποτιμῆσεως ἢ ὑπεριμῆσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποφεύγωνται αἱ ὑπερβολικαὶ διακυμάνσεις τῆς ἀξίας των. Ὁ τόκος τῶν εἰρημένων ὁμολογιῶν ἐκυμαίνετο, οὕτω, μεταξὺ 3 καὶ 5 ο]ο, σπανιώτατα ὅμως ἔφθανεν τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄριον. Ὁ πίναξ, τὸν ὁποῖον παραθέτομεν κατωτέρω, δίδει τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῶν ἐκδόσεων τούτων κατὰ τὸ 1917.

	3 ο]ο Μκ.	3 ο]ο Μκ.	3 ο]ο Μκ.	Ὅλικὸν Μκ.
Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Σιλεσίας	175.000000	342.100000	143.000000	660.400.000
Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Ποσνανίας.	4.800.000	271,200000	196.000000	426.000.000
Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως Δυτικ.Πρωσσίας	19.900.000	837.700000	103.600000	394.700.000
Ἐν ὄλῳ Γερμαν. Μάρκα	199.700000	837.700000	442.600000	1.481100000

Τὸ μεγαλείτερον ἄρα μέρος τῶν ὁμολογιῶν εἶχεν ἐκδοθῆ πρὸς 3 1)2 ο]ο, τὴν πρώτην δὲ θέσιν ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν ἐκδόσεων κατέχει ὁ Συνεταιρισμὸς τῆς Σιλεσίας καὶ τὴν τελευταίαν ὁ τῆς Δυτικῆς Πρωσσίας.

Ἐκτὸς τοῦ τόκου, ὅστις ἦτο σχετικῶς ἐλαφρὸς, ὁ δανειζόμενος ἐπεβαρύνετο καὶ διὰ τοῦ ποσοστοῦ ἀποσβέσεως, καὶ τῶν ἐξόδων διοικήσεως. Διὰ τὰ δάνεια, τῶν ὁποίων τὸ ποσὸν ὑπερέβαινε τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ἐγγύησις, ὁ δανειζόμενος κατέβαλε καὶ εἰδικὸν ποσοστὸν δι' ἀσφάλιστρον.

Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν δανείων ἐγένετο μόνον ὑπὸ μορφὴν τίτλων τοῦ Συνεταιρισμοῦ ἢ μετρητῶν, κατὰ τοὺς μετέπειτα ὅμως χρόνους ἐδόθη σχετικὴ ἐλευθερία εἰς τοὺς δανειστάς, οἵτινες ἠδύνατο νὰ καταβάλουν τὸ τοκοχρεωλύσιον ἀδιαφόρως εἰς ὁμολογίας ἢ εἰς μετρητά.

Ἡ ἀπόσβεσις τῶν δανείων ἐγένετο χρεωλυτικῶς ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῆ τὴν πεντηκονταετίαν. Κατὰ κανόνα δὲ δὲν ἐπετρέπετο καταγγελία καὶ ἀνάκλησις τοῦ δανείου πρὸ τῆς λήξεώς του.

Οἱ Συνεταιρισμοὶ Ἀκινήτου Πίστεως διωκοῦντο ὑπὸ Συμβουλίου διευθυντῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν μελῶν των, κατὰ κανόνα δὲ μεταξύ των. Ἐξαίρεσιν ἀπετέλει ὁ Νέος Συνεταιρισμὸς τῆς Ποζνανίας, εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ ὁποίου τὸ Κράτος ἀνεμιγνύετο ἐνεργῶς καὶ τὰ τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ ἐκανόνιζεν ὁ Βασιλεὺς καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας. Τοῦτο δὲ διὰ λόγους ἐθνικοπολιτικούς.

Ὡς πρὸς τὰ ἐφαρμοζόμενα συστήματα, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ κανόνα ἐλεγκρᾶται πλήρης ἀποκέντρωσις, τὸ δὲ συγκεντρωτικὸν σύστημα, ὅπερ ἐφηρομύζετο εἰς τὸν Συνεταιρισμὸν τῆς Ποσνανίας, ἐδικαιολογεῖτο μόνον ἐκ λόγων ξένων πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἰδρύματος.

Τόσον οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ κέντρου, ὅσον καὶ οἱ περιφερειακοὶ προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας των σχεδὸν δωρεάν. Οὕτω τὰ γενικὰ ἔξοδα τῶν «Landschaften» ἦσαν ἐλάχιστα, εἰς τινὰς μάλιστα εἶχον ὑποβιβασθῆ μέχρι τοιοῦτου σημείου ὥστε ταῦτα ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῆς εἰσφορᾶς τῶν τόκων ὑπερημερίας, καθισταμένης περιτιτῆς τῆς εἰσπράξεως εἰδικοῦ ἐπὶ πλέον ποσοστοῦ δι' ἔξοδα διαχειρίσεως.

Οἱ ὑποθηκικοὶ συνεταιρισμοὶ τῆς Πρωσικῆς Πολωνίας ὠνομάζοντο ἐν ἀρχῇ «Rittergut» (ιδιοκτησία ἵπποτῶν), εἶχον δὲ χαρακτηριστικόν, τοῦτέστι εἶχον ὡς ἀποκλειστικὸν προορισμὸν τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς μεγάλης ιδιοκτησίας, ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς ὅμως τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου, ἡ κατεύθυνσις τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἠλλάξεν ἐντελῶς, ὡς ἐμφαίνεται δὲ ἐκ τῆς κατωτέρω καταστάσεως τοῦ 1927, ἡ ἐνίσχυσις καὶ τῆς μικροϊδιοκτησίας δὲν ἦτο εὐκαταφρόνητος. Εἰς τὴν Δυτικὴν Πρωσσίαν μάλιστα ὑπερέβη τὴν τῆς μεγάλης ιδιοκτησίας. Ἐὰν δὲ εἰς τὴν Ποζνανίαν καὶ τὴν Σιλεσίαν τὰ πρὸς τὴν μεγαλοϊδιοκτησίαν χορηγηθέντα ποσὰ ὑπῆρξαν πολὺ μεγαλύτερα τῶν εἰς τὴν μικρὰν ιδιοκτησίαν, τοῦτο δέον ν' ἀποδοθῆ κυρίως εἰς τὴν εἰς τὰ τμήματα ταῦτα ἐπικράτησιν τῆς μεγαλοϊδιοκτησίας.

Κατανομὴ τῶν πιστώσεων

	Μεγάλῃ Ἰδιοκτησίᾳ Γερμανικὰ Μάρκα	Μικρὰ Ἰδιοκτησίᾳ Γερμανικὰ Μάρκα	Ὀλικά Γερμ. Μάρκα
Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου			
Πίστεως τῆς Σιλεσίας	432.900.000	227.500.00	660.400.000
Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου			
Πίστεως τῆς Ποζνανίας	396.200.000	29.800.009	425.000.000
Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου			
Πίστεως τῆς Δυτικ. Πρωσσίας	139.600.000	255.100.000	394.700.000
Ἐν ὅλῳ	968.700.000	512.400.000	1.481.100.000

Τὸ Κράτος ἤσκησεν αὐστηρότατον ἔλεγχον εἰς τὰ ἰδρύματα ταῦτα. Καὶ ἀπεδόθη μὲν οὗτος εἰς λόγους κυρίως πολιτικούς, οὐδεὶς ὅμως δύναται ν' ἀρνηθῆ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν καλὴν σταδιοδρομίαν τῶν «Landschaften».

ββ) Ἡ Ἀκίνητος Συνεταιριστικὴ Πίστις ἐν τῇ Ῥωσικῇ Πολωνίᾳ.

Ὁ «Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως διὰ τὸ Βασίλειον τῆς Πολωνίας» ἰδρύθη τῷ 1825 ἐν Βαρσοβίᾳ, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν μνημονευθέντων «Landschaften» εἶχε δ' ἀκτῖνα δράσεως τὴν τοῦ τότε Βασιλείου τῆς Πολωνίας τοῦ προσηρτημένου εἰς τὴν Ῥωσικὴν αὐτοκρατορίαν. Βραδύτερον μετωνομάσθη εἰς «Συνεταιρισμὸν Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Βαρσοβίας».

Τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἦτο ἀδύνατον νὰ λειτουργήσῃ ἄλλως παρὰ ἀποκεντρωτικῶς, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε, διωκεῖτο δὲ ὑπὸ συμβουλίου αἰρετοῦ καὶ διηυθύνετο ὑπὸ ἐνὸς διευ-

θυντοῦ καὶ ἀριθμοῦ τινος ὑποδιευθυντῶν. Ὁ Διευθυντῆς Ἐπιτροπὸς διωρίζετο ὑπὸ τοῦ Τσάρου.

Τὰ ποσὰ τῶν δανείων ἠδύνατο νὰ φθάσουν τὰ 3]5 τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων, ὧν ἡ ἀξία καθορίζετο ἀρχικῶς διὰ τοῦ πενταπλασίου τοῦ φόρου «προσφορᾶς». Βραδύτερον τὸ μὲν ποσοστὸν τῶν δανείων ὑπεβιβάσθη εἰς τὸ ἡμισυ τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου, ἡ δὲ ἐκτίμησις ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει πινάκων.

Τὸ δάνειον ἐγένετο δι' 29 ἔτη εἰς ὁμολογίας, ὧν ὁ τόκος ἐκυμαίνετο μεταξὺ 4 καὶ 5)ο. Ὁ δανειζόμενος ἐπεβαρύνετο ἐμπροσθέντως μὲ χρεωλύσιον 20)ο καὶ τὰ ἔξοδα διαχειρίσεως. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ εἰρημένου χρονικοῦ διαστήματος ἔδει νὰ γίνῃ ἡ ἐκκαθάρισις. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως ταύτην ἐπηκολούθει ἡ ἀνανέωσις τῶν ἐργασιῶν.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του μέχρι τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Πολωνίας, τὸ ἴδρυμα τοῦτο προέβη εἰς τὴν ἐκδοσιν δεκατριῶν σειρῶν ὁμολογιῶν, ἐξ ὧν αἱ δέκα ἀπεσβέσθησαν. Ἄλλ' αἱ διακυμάνσεις τῆς ἀξίας τῶν εἰρημένων ὁμολογιῶν, λόγῳ κυρίως τῆς στενότητος τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς κερδοσκοπίας ἦσαν ἀρκετὰ ἔντινοι. Πλειστάκις δὲ ἐπεχειρήθη, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, ἡ μετατροπὴ τῶν ἐκδόσεων! Παρὰ ταῦτα ἡ οἰκονομικὴ εὐεξία τοῦ Συνεταιρισμοῦ τούτου εἶναι ἀναντίρροτος.

Αἱ πιστωτικαὶ τοῦ ἐργασίαι μέχρι μέσων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, εἰς Ρωσικὰ Ρούβλια καὶ εἰς στρογγύλους ἀριθμούς, εἶχον ὧς ἐξῆς:—

Ἔτος	Πιστώσεις: Ρούβλια	Ἔτος	Πιστώσεις: Ρούβλια
1826	8.873.600.—	1890	127.049.800.—
1830	26.247.200.—	1900	139.640.000.—
1840	45.510.400.—	1909	171.890.100.—
1850	50.934.200.—	1911	177.973.400.—
1860	55.189.000.—	1913	198.689.000.—
1870	74.854.300.—	1915	201.412.800.—
1880	96.976.300.—	1917	204.588.000.—

Εὐρισκόμεθα ἄρα προ συνεχοῦς καὶ κανονικῆς ἀυξήσεως τῶν διατεθέντων ποσῶν.

Ἐκ τῶν δανείων τούτων τὸ μέγιστον μέρος ἐχορηγήθη εἰς μεγαλοϊδιοκτησίας, τοῦτο δὲ: α) διότι αἱ κάτω τῶν 90 πενταπλέθρων (Arpents) (1) ἰδιοκτησίαι ἐσπάνιζον εἰς τὴν Ρωσικὴν Πολωνίαν, β) διότι ἐπὶ τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν χωρικῶν δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ἐγγραφὴ ἐπισήμου ὑποθήκης, τέλος δὲ διότι καὶ ἐπὶ αὐτῶν τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸ «Οὐκάζιον», αἱ πράξεις δὲν ἦσαν ἀπολύτως ἀσφαλεῖς διότι ναὶ μὲν αὐταὶ εἶχον ἕκτασιν ἄνω τῶν 90 πενταπλέθρων καὶ ἦτο κεκανονισμένον τὸ ζήτημα τῆς ὑποθήκης των, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ πωληθῶσιν εἰμὴ εἰς τοὺς χωρικούς.

1) 459 στρεμμάτων.

Εἰς τὸ Ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Ῥωσσοκρατοῦμένης Πολωνίας, ἡ γενικὴ κατάστασις ἦτο χειροτέρα τῆς τοῦ ἐπονομαζομένου «Βασιλείου». Ὑποθηκικὰ βιβλία δὲν ὑφίσταντο, αἱ δὲ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἐφαρμοζόμεναι μέθοδοι ἦσαν τελείως ἐχθρικαὶ πρὸς πᾶσαν συνεταιριστικὴν ὀργάνωσιν. Διὰ ταῦτα, μόνον ἰδιωτικῆς φύσεως τραπεζιτικὰ ἰδρύματα συναντῶνται.

γγ) Ἡ Ἀκίνητος Συνεταιριστικὴ Πίστις ἐν τῇ Αὐστριακῇ Πολωνίᾳ.

Ὁ «Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Γαλικίας» ἰδρύθη ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας, τῷ 1842, εἰς Λεούπολιν, διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν καταντησάσης γεωργίας της, ἕνεκα τῶν Ναπολεοντείων πολέμων. Τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἦτο κατὰ πρῶτον καθαρῶς ταξικόν, μὴ ἐνδιαφερόμενον παρὰ διὰ τὰς μεγάλας ἰδιοκτησίας, κυρίως δὲ τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου καὶ τῶν νομικῶν προσώπων. Τὰ χορηγούμενα δάνεια ἀνήρχοντο κατὰ κανόνα εἰς τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τῶν ὑποθηκευμένων ἀκινήτων, ἀντεπροσώπευον δὲ τὰ κάτωθι σεβαστὰ ποσὰ εἰς Αὐστριακὰς Κορώνας κατὰ τὰ ἀναφερόμενα ἔτη:—

1843	3.200.000 περίπου	1890	149.500.000
1850	22.000.000	1900	220.700.000
1860	26.400.000	1905	242.700.000
1870	37.200.000	1910	250.300.000
1880	89.000.000	1914	265.500.000
		1917	259.400.000

Ἡ κλίμαξ ἄρα εἶναι ἀνιούσα μέχρι τοῦ Μεγάλου Πολέμου, καὶ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ 1917 ἡ μείωσις τοῦ ποσοῦ εἶναι ἀσήμαντος.

Κατ' ἀρχὰς ἐθεωροῦντο ὑπέγγυοι διὰ τὰ δάνεια ταῦτα ἀλληλεγγύως καὶ ἀδιαιρέτως οὐ μόνον τὰ ἀκίνητα, ἔναντι τῶν ὁποίων ἐπραγματοποιοῦντο ἐνυπόθηκα δάνεια ἀλλὰ καὶ ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ γαῖαι τῆς Γαλικίας. Βραδύτερον ὅμως περιορίσθη ἡ ἀλληλεγγύως εὐθύνη εἰς τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ, καθιερωθείσης ἐπιπροσθέτου εὐθύνης 5 ο]ο ἐπὶ τοῦ ποσοῦ ἐκάστου δανείου.

Οἱ συνεταιῖροι ἄλλως τε ὑπῆρξαν πάντοτε τόσον ἀκριβεῖς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών των, ὥστε σπανίως ἐγένετο καταφυγὴ εἰς πειστικὰ μέσα καὶ τὴν ἐκποίησην τοῦ ἐνυποθήκου εἰς δημόσιον πλειστηριασμόν. Μόνον ὁ Πανευρωπαϊκὸς Πόλεμος ἤλλαξε τὴν ὑφισταμένην κατάστασιν.

Αἱ ὁμολογίαι ἐξεδόθησαν πρὸς 4 ο]ο, 4 1)2 ο]ο καὶ 5 ο]ο, ἔλαβον ὅμως κατὰ καιροὺς χώραν καὶ μειατροπαί.

Ἀπὸ τῆς καταργήσεως τῶν ταξικῶν προνομίων ἐπὶ τῶν λεγομένων «Biens tabulaires», ἦτοι τῶν ἀδιαιρέτων ἰδιοκτησιῶν, ὁ Συνεταιρισμὸς οὗτος ἀπώλεσε τὸν ταξικόν του χαρακτήρα, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν μικροῖδιοκτησιῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τοῦ 1880 καὶ ἐντεῦθεν, ἡ ἐξέλιξις του ὑπῆρξε λαμπρά, ἡ ἐπαφὴ του μετὰ τῶν οἰκονομικῶν κύκλων τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Βερολίνου ὑπῆρξε

στενωτάτη, ἢ ὑπεροχή του ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑποθηκικῶν ἰδρυμάτων ὁσημέραι ἠϋξάνεν, ἢ δὲ τρέχουσα τιμὴ (Kurs) τῶν ὁμολογιῶν του κατέστη ἱκανοποιητικὴ. Ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου (1908) συμμετέσχεν εἰς τὴν «Banque des Propriétaires Fonciers» διὰ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου Αὐστριακῶν Κορωνῶν.

Ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν καὶ διεύθυνσίν του, ὁ Συνεταιρισμὸς ὅστις μᾶς ἀπασχολεῖ ὑπῆρξεν ἀπαράλλακτος μὲ τὸν τοῦ «Βασιλείου» περὶ τοῦ ὁποίου ἐκάμαμεν προγενεστέρως λόγον.

β) Αἱ Τράπεζαι ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ὑποθηκικῆς πίστεως.

Εἶδομεν πόσον ἀξιόλογος ὑπῆρξεν ἡ δρασίς τῶν «Συνεταιρισμῶν Ἀκινήτου Πίστεως» τοῦ τύπου «Landschaft» εἰς τινὰ ἰδία τμήματα τῆς Πολωνίας. Ὅπου αἱ συνιθῆκαι δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἀνάπτυξίν των, βλέπομεν τὰς Τραπεζάς, κρατικὰς ἢ ἰδιωτικὰς, ν' ἀσκοῦν τὴν ἀκίνητον ἀγροτικὴν πίστιν κατὰ τρόπον πολλάκις ἐξ ἴσου ἱκανοποιητικόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς περιφερείας ὅπου ἔδρων οἱ Συνεταιρισμοὶ Ἀκινήτου Πίστεως, κάθε ἄλλο παρὰ εὐκαταφρόνητον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῶν τραπεζῶν εἰς τὸν εἰρημένον κλάδον τῆς πίστεως.

αα) Ἡ πρώτη τοιαύτη Τράπεζα ἰδρύθη ἐν Γ α λ ι κ ί α τῷ 1868 εἰς Λεούπολιν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Πιστωτικὸν Ἰδρυμα διὰ Μικρογεωργούς» (Etablissement de Crédit pour Petits Agriculteurs). Ἡ ζωὴ του ὅμως ὑπῆρξε βραχυτάτη, διότι μετὰ δεκαῆξ μόλις ἔτη διελύθη ἔνεκα κακῆς διευθύνσεως καὶ συγκεκριμένως τῆς κακῆς διαχειρίσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἐνημερότητος τῆς καταβολῆς τῶν ληγουσῶν δόσεων τῶν δανείων.

Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχον, διὰ τοὺς αὐτοὺς πάντοτε λόγους, ἡ Τράπεζα Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Κρακοβίας (Crédit Foncier de Cracovie) μετὰ δεκατετραετῆ σταδιοδρομίαν (1872—1886) καὶ τὸ Ἰδρυμα Γεωργικῆς Πίστεως διὰ τὴν Γαλικίαν καὶ τὴν Μπουκοβίαν (Institution de Crédit Agricole pour la Galicie et la Bucovine) (1873—1903).

Ἄλλ' αἱ ἀνάγκαι τοῦ τμήματος τούτου τῆς χώρας εἰς οἰκονομικὰ μέσα, καὶ πρὸ παντὸς εἰς μακροπρόθεσμα δάνεια ἠϋξάνον ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μικρᾶς ἰδιοκτησίας, καθισταμένης ἀνεπαρκεστάτης τῆς θεραπείας των ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων. Ἡ διαπίστωσις τῆς καταστάσεως ταύτη ἤγαγε τὴν Δίαιταν (1) τῆς Γαλικίας εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς πρωτοβουλίας τῆς πληρώσεως τῆς ἀνάγκης ταύτης. Οὕτω, τῷ 1883 ἰδρύθη ἡ «Τράπεζα τῆς χώρας τοῦ Βασιλείου τῆς Γαλικίας καὶ τῆς Λοδομερίας μετὰ τοῦ Πριγκηπάτου τῆς Κρακοβίας» διὰ τὴν ἄσκησιν κυρίως τῆς ὑποθηκικῆς πίστεως.

1) Τοπικὴν Βουλὴν.

Τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ ἰδρύματος ὑπῆρξαν ἐν ἑκατομμύριον Αὐστριακῶν κορωνῶν. Τῷ 1914 δὲ εἶχον ὑπερβῆ τὰ 24.000.000. Τὰ μακροπρόθεσμα ὑποθηκικὰ δάνεια συνήπτοντο εἰς ὁμολογίας τοκοφόρους πρὸς 4 καὶ 4 1)2 ο]ο, ἐκ τοῦ συνόλου δὲ αὐτῶν τὰ ἥμισυ ἀπέβλεπον εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν.

Μακροπρόθεσμοι Ὑποθηκικαὶ Τοποθετήσεις τῆς Τραπέζης

Ἔτος	Σύνολον Δανείων		Ἀγροτικὰ Δάνεια			
	Ἀριθμὸς	Αὐστριακαὶ Κορωνῶναι	Εἰς Μεγολοῖδιοκτησίας		Εἰς Μικρογεωργούς	
			Ἀριθμ.	Αὐστ. Κορωνῶναι	Ἀριθμ.	Αὐστ. Κορωνῶναι
1884	57	1.380 000	6	610.000	28	50.000
1890	2.635	35.160.000	255	16.630.000	1.457	2.230.000
1900	8.802	89.740.000	403	30.160.000	6.274	8.460.000
1905	11.665	111.290.000	449	36.150.000	8.641	11.980.000
1910	17.997	187.700.000	601	56.200.000	13.621	24.600.000
1912	19.862	213.400.000	613	62.100.000	15.234	28.800.000
1913	20.279	212.800 000	600	60.600.000	17.662	30.100.000
1918	16.803	206.100.000	554	66.600.000	12.288	21.600.000

Ὅθεν, ἐξυπηρετεῖτο ὑπὸ τῆς Τραπέζης ἢ τε μεγάλη καὶ μικρὰ γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις. Τὸ ποσὸν τῶν 1760 περίπου Αὐστριακῶν Κορωνῶν, τὸ ὁποῖον ἀναλογεῖ κατὰ μέσον ὄρον εἰς ἐκάστην ἀγροτικὴν μικροεπιχείρησιν, δυνατὸν νὰ μὴ φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἐπαρκές, πλὴν αἱ παρεχόμεναι ἀσφάλειαι καὶ αἱ ὑφιστάμεναι συνθήκαι δὲν ἐπέτρεπον τὴν αὔξησίν του. Οἱ γεωργοὶ εἶχον ἐξ ἄλλου τὴν δυνατότητα νὰ καταφεύγωσι καὶ εἰς ἄλλας Τραπέζας διὰ τὴν ἐπίτευξιν συμπληρωματικῶν μακροπροθέσμων δανείων.

Τὰς ἐργασίας τῆς διεξῆγεν ἡ Τράπεζα, κατὰ προτίμησιν, διὰ τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν ταμιευτηρίων, ἦτο δὲ τόσον τυπικὴ ὡς πρὸς τὰς προθεσμίας, ὥστε ἐλάχιστα καθυστεροῦντιο ποσά.

Ἐπιτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἡ Τράπεζα διέθετε μακροπροθέσμως σημαντικὰ ποσὰ καὶ εἰς δάνεια πρὸς τὰς κοινότητας καὶ τὰ ταμιευτήρια, τὰ ὁποῖα πάλιν τὰ διέθετον ἐπὶ ὑποθήκῃ κατὰ κανόνα εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐπίσης αὕτη ἐχορηματοδοτεῖ ἐμμέσως τὴν γεωργίαν καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς εἰς ποικιλομόρφους γεωργικὰς ὀργανώσεις, σκοπὸν ἐχούσας τὴν διανομὴν γαιῶν, τὰς ἐγγείους βελτιώσεις, τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας, τὸ ἐμπόριον τῶν γεωργικῶν προϊόντων, γενικῶς τὸν συνεργατισμὸν, κλπ., ἐν αἷς ἡ Τράπεζα διανομῆς γαιῶν (Banque de Lotissement), ἡ Τράπεζα Βελτιώσεων, ἡ Société de Secours Mutuel τῆς Κρακοβίας καὶ τὸ Συνδικάτον τῶν Γεωργικῶν Ἐταιρειῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1904 ἤρξατο χορηγοῦσα καὶ ὑποθηκικὰ δάνεια εἰς μετροητὰ (ἀντὶ εἰς ὁμολογίας), προκεκλήνου περὶ βραχυτέρων προθεσμιῶν.

Τὸ ἴδρυμα τοῦτο διεχειρίζετο ~~ἐπίσης~~ καὶ διάφορα ποσὰ διατιθέμενα ὑπὸ τῆς χώρας διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς γεωργίας.

Ἡ καθόλου ἄρα δρασίς τῆς Τραπεζῆς ταύτης ~~ὑπέβη~~ πολυσχιδῆς καὶ ἐξαιρετικῶς εὐεργετική.

Ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης Τραπεζῆς, τὴν ὑποθηκικὴν πίστιν ἐν Πολωνίᾳ ἤσκησαν καὶ αἱ ἀκόλουθοι ἰδιωτικάι: —

ααα) Ἡ Ὑποθηκικὴ Τράπεζα, ἥτις θεωρεῖται ἡ ἀρχαιότερα τοῦ εἴδους τῆς, ἰδρυθεῖσα τῷ 1867, καὶ ἐχορήγει δάνεια ἐπὶ τε τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἀδιαιρέτων ἀγροτικῶν κτημάτων (Biens tabulaires) ἀδιαφόρως εἰς εἰδικὰς ὁμολογίας (lettres de gage) ἢ εἰς μετρητὰ καὶ ἥτις κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1924 παρουσίαζε σύνολον ἀγροτικῶν δανείων ἐξ 103.200.000 Αὐστριακῶν Κορωνῶν καὶ κατὰ τι μεγαλύτερον ἀστικῶν.

βββ) Ἡ Γαλικιανὴ Τράπεζα Ἀκινήτου Πίστεως (Banque Galicienne de Crédit Foncier), ἥτις ἰδρύθη τῷ 1910, ἐχορήγει δὲ ἀστικά τε καὶ ἀγροτικά ὑποθηκικά δάνεια, ἀδιακρίτως ἐκτάσεως καὶ κατηγορίας. Τὰ πρὸς τὴν γεωργίαν δάνεια κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1913 ἔφθανον τὰ τέσσαρα περίπου ἑκατομμύρια Κορωνῶν (ἐξ ὧν 800.000 μόνις εἰς τοὺς μικρογεωργοὺς) ἔναντι 12.600.000 ἀστικῶν.

γγγ) Ἡ Τράπεζα τῆς Γαλικίας διὰ τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν, ἥτις, ἰδρυθεῖσα τῷ 1911, ἀπὸ τοῦ 1914 εἶχεν ἤδη χορηγήσῃ ὑπὸ μορφὴν ἐνυποθήκων δανείων εἰς ὁμολογίας 7.300.000 Κορώνας, ἐξ ὧν τὰ 25 0/0 περίπου ἦσαν γεωργικά (ἀδιακρίτως μικρᾶς ἢ μεγάλης ἰδιοκτησίας).

Τέλος, ἡ Τράπεζα τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐχορήγησεν ἀπὸ τοῦ 1913 εἰς τὴν Γαλικίαν ὑπὸ μορφὴν ὑποθηκικῶν ὁμολογιῶν πρὸς 4 0/0 περὶ τὰ 18.000.000 Κορωνῶν, ἐξ ὧν 300.000 μόνον εἰς χωρικὰς μικροῖδιοκτησίας.

ββ) Εἰς τὴν Πρωσσικὴν Πολωνίαν μεταξὺ τῶν ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν τῶν ἀσχοληθεισῶν μὲ τὴν μακροπρόθεσμον πίστιν ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν:

ααα) Τὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν (Banque Foncière), Ἀνώνυμον Ἑταιρίαν ἰδρυθεῖσαν τῷ 1886 κυρίως διὰ τὴν πραγματοποίησιν διανομῶν (lotissement). Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Διατάγματος τῆς Ἀπαλλοτριώσεως τοῦ 1908, αὕτη δὲν ἠσχολήθη πλέον κυρίως παρὰ μὲ τὴν ὑποθηκικὴν πίστιν, τῷ δὲ 1912 εἶχεν ἤδη χορηγήσῃ 8.200.000 περίπου Γερμανικὰ μάρκα, καὶ

βββ) τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν (Banque Rurale), μετέπειτα Τράπεζαν Ἐμπορίου, ἥτις ἤσκει τὴν ὑποθηκικὴν πίστιν κατ' ἀρχὰς μὲν μεταξὺ τῶν χωρικῶν, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ ἀστικῶν ἀκινήτων. Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου τὸ σύνολον τῶν δανείων τῆς ἐπλησίαζε τὰ δύο ἑκατομμύρια μάρκων.

Ἀμφότερα τὰ ἰδρύματα ταῦτα εἶχον χαρακτῆρα καθαρῶς Πολωνικόν. Πλὴν τούτων ὅμως καὶ Τράπεζαι καθαρῶς Γερμανικαὶ ἐχορήγουν σε-

βαστὰ ποσὰ ὑπὸ μορφὴν ὑποθηκικῶν δανείων εἰς τοὺς Πολωνοὺς ἀγρότας. Ἐκ τούτων ἡ *Preussische Central Boden-Kredit Aktiengesellschaft*, εἶχε διαθέση περὶ τὰ 200 ἑκατομμύρια μάρκων εἰς ἀγροτικά ὑποθηκικά δάνεια.

Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Πολωνίας (τὸ ὑπαγόμενον προπολεμικῶς εἰς τὴν Πρωσσίαν) ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῆς γεωργίας οὐδόλως εἶχε χαρακτηριστὰ ταξικόν, ἐπεκτεινομένη ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἰδιοκτησίας ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης.

γγ) Ἐρχόμεθα τέλος εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Τμῆμα τῆς ὑπὸ τὴν Ρωσικὴν Αὐτοκρατορίαν διατελούσης προπολεμικῶς Πολωνίας. Εἰς τὸ Τμῆμα τοῦτο τῆς χώρας, ὡς εἶδομεν, δὲν ὑφίστατο συνεταιριστικὴ ὑποθηκικὴ πίστις¹⁾, αἱ ἰδιωτικαὶ ὁμῶς τράπεζαι εὐρίσκοντο ἐν πλήρει δράσει. Μεταξὺ αὐτῶν ἰδιαίτεράν κατέχει θέσιν ἡ Κτηματικὴ Τράπεζα τῆς Βίλνας (*Banque Foncière de Wilna*). Αὕτη εἶχε μορφὴν Ἀνωνύμου Ἑταιρίας, ἐχορήγει δὲ μακροπρόθεσμα ὑποθηκικά δάνεια εἰς εἰδικὰς ὁμολογίας (*lettres de gagés*) πρὸς 4 1]2 ο)ο καὶ μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς ἀξίας δεδομένου ἀγροτικοῦ ἢ ἀστικοῦ ἀκινήτου. Τὸ ἰδρυτικὸν κεφάλαιον τῆς Τραπέζης ἀνήρχετο εἰς 2.000.000 Ῥωσικῶν ῥουβλίων, ἀνελθὸν βραδύτερον εἰς 10.500.000. Τὸ ποσὸν τῶν ἐνυποθήκων ἀγροτικῶν δανείων, ἀρχομένου τοῦ 1914, ἔφθασε τὰ 112.800.000 Ῥωσικὰ ῥούβλια, τῶν δὲ ἀστικῶν εἰς 35.000.000. Τὸ ἴδρυμα ἐχορήγει καὶ βραχυπρόθεσμα δάνεια εἰς μετρητά, τὸ σύνολόν των ὁμῶς δὲν ὑπερέβαινε τὰ δύο ἑκατοστὰ τῶν μακροπροθέσμων δανείων του. Ἡ Τράπεζα αὕτη, δημιούργημα τῶν πολωνῶν γαιοκτημόνων, ἦτο ἡ σημαντικωτέρα τῆς περιοχῆς.

Αἱ Ῥωσικαὶ Τράπεζαι, αἵτινες ἤσκουν τὴν ὑποθηκικὴν πίστιν εἰς τὸ Τμῆμα τοῦτο τῆς Πολωνίας, παρουσίαζον κατὰ τὸ 1913 σύνολον δανείων 135 περίπου ἑκατομμυρίων ῥουβλίων. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τὸ ἓν τρίτον περίπου εἶχε διαθέση ἡ Κρατικὴ Τράπεζα τῶν *Eûγενῶν* (*Banque d'Etat de la Noblesse*) εἰς ὁμολογίας τῶν 3 1]2 μέχρι 5 ο]ο.

γ) Τὰ Ταμειευτήρια ὡς παράγοντες ὑπόθηκικῆς πίστεως: —
α) Ἐν Γαλικίᾳ.

Τὰ Ταμειευτήρια τῆς Γαλικίας δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς δύο κατηγορίας: τὰ «Γαλικιανὰ» καὶ τὰ «Κοινοτικά».

Ἐκ τῶν πρώτων τὸ σπουδαιότερον ὑπῆρξεν τὸ «Γαλικιανὸν Ταμειευτήριον τῆς Λεουπόλεως» (*Caisse d'Épargne Galicienne de Léopol*) ἰδρυθὲν τῷ 1842. Ἐπὶ συνόλου ἀποταμιεύσεων ἑκατὸν ἑκατομμυρίων περίπου Κορωνῶν κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ Πολέμου, τὸ ἴδρυμα εἶχε διαθέση εἰς ὑποθήκας 66 περίπου ἑκατομμύρια

1) Βλ. σελ. 281.

ἐπὶ ὑποθήκῃ. Ἐκ τοῦ ποσοῦ ὅμως τούτου μόλις τὰ 15 1/2 ἑκατομμύρια εἶχον δοθῆ εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Ὡς πρὸς τὰ Κοινοτικά Ταμιευτήρια, ταῦτα ἰδρύνοντο ὑπὸ τῶν αὐτονόμων ἀρχῶν τῶν περιφερειῶν ἢ τῶν πόλεων καὶ εἶχον χαρακτηριστικῶς κοινωφελῆ, διὸ καὶ τὰ ἐπιτόκια καὶ οἱ ὅροι παροχῆς τῶν δανείων ἦσαν εὐμενεῖς διὰ τὸν δανειστήν. Κατὰ τὸ 1912 ὑπῆρχον ἐν συνόλῳ 52 ταμεῖα, ἐξ ὧν τὰ 27 ἐγκατεσπαρμένα ἀνὰ τὴν ὑπαιθρον χώραν. Τὸ σύνολον δὲ τῶν ἐνυποθήκων δανείων κατὰ τὸ 1913 ὑπερέβη τὰ 175 ἑκατομμύρια, ἐξ ὧν 75 ἑκατομμύρια ἀφεώρων ἀγροκτῆματα.

Εὐνόητον ὅτι τὰ ταμιευτήρια ἠσχολοῦντο καὶ μὲ πάσης ἄλλης φύσεως τραπεζιτικᾶς ἐργασίας. Τὰ ἰδρύματα δὲ ταῦτα, κοινοτικά ἢ μί, ἐξυπηρέτησαν πολλαπλῶς τὴν γεωργίαν.

ββ) Εἰς τὴν Πρωσικὴν Πολωνίαν :—

Ὅπως εἰς τὴν Αὐστριακὴν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Πρωσικὴν Πολωνίαν, τὰ ταμιευτήρια ὑπῆρξαν ὁ κυριώτερος συντελεστής τῆς κινητοποιήσεως τῶν διαθεσίμων μέσων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀκινήτου πίστεως. Τὰ κατ' αὐτὰ ῥυθμίζουσιν τὰ διατάγματα τοῦ 1838 καὶ τοῦ 1912.

Κατὰ τὸ 1913 ὑφίσταντο εἰς τὴν Ποζνανίαν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν 158 Κοινοτικά Ταμιευτήρια, τὰ ὅποια ἐτοποθέτησαν 90.000.000 Μάρκα ἐπὶ ὑποθήκῃ εἰς τοὺς ἀγρούς, ἔναντι ἐνυποθήκων ἀστικῶν δανείων 205.000.000. Ἐκ τούτων περίπου τὰ ἥμισυ ἦσαν ἀποσβεστέα χρεωλυτικῶς καὶ ὑπὸ εὐνοϊκωτάτους ὅρους.

Τὰ Ταμιευτήρια ταῦτα ἠσχολοῦντο καὶ μὲ ἄλλης φύσεως ὑποθηκικᾶς ἐργασίας, ἥτοι δάνεια εἰς ὁμολογίας καὶ ἀξίας ἠσφαλισμένας δι' ἐνεχύρων (*valeurs lombardées*).

γγ) Εἰς τὴν Ρωσικὴν Πολωνίαν :—

ααα) Εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Πολωνίας :—

Εἰς τὸ «Βασίλειον τῆς Πολωνίας», τὸ ὅποιον εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν Ρωσικὴν διοίκησιν, ἡ τιμὴ τῆς ἰδρύσεως τῶν πρώτων ταμιευτηρίων ὀφείλεται εἰς τὸ Κράτος! Πλὴν ἡ ἀνάμιξις τοῦ Κράτους εἰς τὰ ἐσωτερικά τῶν ἰδρυμάτων τούτων διὰ τοῦ Γραφείου καὶ τῶν Ἐπιτρόπων τῶν «Χωρικῶν Ὑποθέσεων», ὑπῆρξεν τόσον ἄστοχος, ὥστε παρεκωλύετο ἀναμφισβητήτως καὶ σοβαρῶς ἡ κανονικὴ λειτουργία καὶ προαγωγή των. τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον διὰ τοῦ συστηματικοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν διανοουμένων τάξεων, ἡ διοικήσεις τῶν ταμιευτηρίων τούτων εὐρίσκετο εἰς χεῖρας ἀμορφῶτων χωρικῶν καὶ τῶν Ῥώσων ὑπαλλήλων.

Τὰ πρῶτα κεφάλαια τῶν «Κοινοτικῶν Ταμείων Ἀποταμιεύσεως καὶ Δανείων» παρέσχε τὸ κεφάλαιον δημοσίας ὀφελείας τοῦ *Crédit Foncier du Royaume de Pologne*, τὸ ὅποιον εἶχον κατάσχη αἱ Ῥωσικαὶ ἀρχαί. Σὺν τῷ χρόνῳ, τὴν κυριωτέραν πηγὴν μέσων ἀπειτέλεσαν αἱ καταθέσεις, αἵτινες δὲν ἦσαν ἀξιαὶ λόγου, τοῦτο δὲ λόγῳ τῆς σπάνεως τῶν κυκλοφορούντων κεφαλαίων. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀπαιτούμεναι διατυπώσεις δὲν ἦσαν ὀλίγον φορ-

τικαί, τὰ δὲ ἔξοδα μὲ τὰ ὁποῖα ἐπεβαρύνοντο τὰ δάνεια δὲν ἦσαν εὐκαταφρόνητα. Οὕτω, ἢ πρὸς τοὺς χωρικοὺς ἐνίσχυσις τῶν Ταμειυτηρίων τούτων κάθε ἄλλο ἦτο παρὰ ἐπαρκῆς. Ἡ κυριώτερα ὑπηρεσία τὴν ὁποίαν τοῖς παρεῖχον ἦτο ὁ περιορισμὸς τῆς τοκογλυφίας. Σοβαρὸν ἐμπόδιον διὰ τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ταμειυτηρίων τούτων ἦτο καὶ ἡ ἔλλειψις «Κεντρικοῦ ἰδρύματος».

Ἡ προθεσμία ἐξοφλήσεως τῶν δανείων ἦτο ἀνάλογος τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, πλὴν οὐδέποτε ὑπερέβαινε τὴν δεκαετίαν.

Κατὰ τὸ 1900 ὑφίσταντο εἰς τὸ παλαιὸν «Βασίλειον» 1320 Ταμειυτήρια, εἶχον δὲ χορηγήσει δάνεια 19 περίπου ἑκατομμυρίων Ῥωσικῶν ῥουβλίων. Τῷ 1905 τὰ μὲν Ταμειυτήρια ἠξήθησαν κατὰ 16, ἐνῶ τὸ ποσὸν τῶν δανείων ἔφθασεν τὰ 27.600.000. Τέλος, τῷ 1910, τὰ Ταμειυτήρια ταῦτα ἔγγιναν 1355, τὸ δὲ ποσὸν τῶν χορηγηθέντων δανείων ὑπερέβη τὰ 36 ἑκατομμύρια.

Τὸ κενὸν τῶν Ταμειυτηρίων εὐτυχῶς, κατὰ μέγα μέρος, ἦλθον νὰ πληρώσουν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος αἰῶνος οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοί, τῶν ὁποίων ἡ ἐξέλιξις ὑπῆρξε τόσον ῥαγδαία καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ Τσαρικὸν καθεστῶς, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ ἐπεσκίασαν τελείως τὴν δρασίαν τῶν εἰρημένων ταμειυτηρίων.

βββ) Εἰς τ' ἀνατολικά τμήματα τῆς ὑπὸ τὴν Ῥωσσίαν Πολωνίας:—

Εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Πολωνίας, αἵτινες διετέλουν ἄλλοτε ὑπὸ Ῥωσικὴν διοίκησιν, πλὴν τῶν Ταμειυτηρίων μακροπρόθεσμα δάνεια ἐχορήγουν καὶ αἱ κοινότητες, αἵτινες διέθετον ἀρκετὰ μεγάλας περιουσίας προερχομένας ἐν μέρει καὶ ἀπὸ δωρεάς, διεχειρίζοντο δὲ καὶ ποσὰ ἀνήκοντα εἰς ὄρφανὰ. Σὺν τῷ χρόνῳ, τὰ κεφάλαια ταῦτα ἀπετέλεσαν νέα ταμειυτήρια.

Τὰ ταμειυτήρια τοῦ Τμήματος τούτου ἰδρύθησαν κυρίως ἀπὸ τοῦ 1909, ὑπέκειντο δὲ εἰς περιορισμοὺς παρομοίους μὲ τοὺς τοῦ τέως «Βασιλείου τῆς Πολωνίας», οἵτινες τὰ ἐξημίουν κατὰ πολὺ καὶ παρημποδίζον τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν των. Παρὰ ταῦτα, τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν εὐκαταφρόνητα. Εἰς τὰς εἰρημένας ἐπαρχίας τῆς Πολωνίας ὑφίσταντο, κατὰ τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 1913, 199 Ταμειυτήρια ὧν τὰ κεφάλαια, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν κερδῶν, ἀνήρχοντο εἰς 1.387.000 ῥούβλια τὰ δὲ ὑπ' αὐτῶν χορηγηθέντα δάνεια εἰς 3.345.000 ῥούβλια.

δ) Ἀνακεφαλαίωσις τοῦ ἔργου τῆς ὑποθηκικῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἐν Πολωνίᾳ κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ Πολέμου:—

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὸ ἔργον τῆς μακροπρόθεσμου ὑποθηκικῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἰς τὰ διάφορα Τμήματα τῆς Πολωνίας κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1913, παρατηροῦμεν ὅτι τὴν ἀρτιωτέραν ὁργάνωσιν παρουσιάζει τὸ ὑπὸ τὴν Ῥωσσίαν τμήμα τῆς χώρας, ὅπου δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι

μικρὰ καὶ μεγάλη ἰδιοκτησία ἐξυληρεῖτο τελείως ὑπὸ τῶν προῤῥηθέντων ἰδρυμάτων. Ἡ συνολικὴ ἐνυπόθηκος καταχρέωσις τῆς γεωργίας τοῦ τμήματος τούτου, εἰς τὰ εἰρημένα μόνον ἰδρύματα ὑπερῆβαινε τὸ 1.780.700.000 Γερμανικὰ μάρκα, ἔναντι 484.100.000 τῆς λοιπῆς ἰδιοκτησίας. Ἐκ τοῦ ὀλικοῦ ἐμπραγμάτου χρέους τῆς ὑπαίθρου, ὅπερ ἐμνημονεύσαμεν τὰ 977.300.000 μάρκα περίπου ἐβάρυνον τὴν μεγάλην ἰδιοκτησίαν καὶ περὶ τὰ 803.400.000 τὴν μικράν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν Πολωνίαν, θὰ εἴπωμεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις τοῦ τμήματος τούτου τῆς χώρας ὑπῆρξεν ἐντελῶς πρωτότυπος. Ἡ μεγάλη βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον, τὰ ὅποια θὰ ἦτο φυσικὸν ν' ἀπορροφήσωσι τὰ συσσωρευόμενα κεφάλαια, δὲν ἔλαβον τὴν ἀνάλογον ἀνάπτυξιν, οὕτω δὲ τὰ διαθέσιμα ἑκάστοτε μέσα ἐστρέφοντο πρὸς τὴν ὑποθηκικὴν πίστιν, ἣτις παρουσίαζε τὴν μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι, σὺν τῷ χρόνῳ, παρουσιάσθη πληθωρισμὸς διαθεσίμων κεφαλαίων διὰ μακροπροθέτους ὑποθηκικὰς τοποθετήσεις τόσοον ἀγροτικὰς ὅσον καὶ ἀστικὰς. Πλὴν ἡ ἐνίσχυσις τῆς μικρᾶς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας ὑσιέρει κατὰ πολὺ τῆς μεγάλης. Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου ἡ ἐπὶ ὑποθήκῃ καταχρέωσις τῆς Γαλικιανῆς γεωργίας εἰς τὰ προμνημονευθέντα πιστωτικὰ ἰδρύματα, συνεποσοῦτο εἰς 559.200.000 περίπου Αὐστριακὰς κορώνας, ἔναντι ἐνυποθήκου χρέους 400.400.000 τῆς μὴ γεωργικῆς ἰδιοκτησίας. Ἐκ τοῦ πρώτου περὶ τὰ 498.700.000 ἀφεώρων τὴν μεγάλην ἀδιαίρετον ἰδιοκτησίαν (propriété tabulaire), 60.900.000 δὲ μόνον τὴν μικρὰν ἰδιοκτησίαν τῶν χωρικῶν.

Ἐρχόμενοι τέλος εἰς τὴν Ῥωσσοκρατομένην Πολωνίαν, εὐρισκόμεθα πρὸ μειονεκτικωτέρας καταστάσεως ἀπὸ τὰ λοιπὰ δύο τμήματα τόσοον ἀπολύτως ὅσον καὶ σχετικῶς. Τὸ μόνον εὐχάριστον ἐνιαῦθα, εἶναι ἡ καταπληκτικὴ ὑπεροχὴ τῶν δανείων ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀγροικῶν κτημάτων ἔναντι τῶν ἀσικῶν. Πλὴν ἡ μικρὰ ἀγροτικὴ ἰδιοκτησία εἰς τὸ τμήμα τοῦτο μένει σχεδὸν ἄνευ ἐνισχύσεως, ἐλλείψει τὸ μὲν εἰδικευμένων ἰδρυμάτων, τὸ δὲ ὑποθηκικῶν βιβλίων.

Καὶ εἰς τὰ 3 τμήματα τῆς χώρας, πλὴν τῶν προαναφερθέντων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, ἤσκουν προπολεμικῶς τὴν μακροπρόθεσον ἀγροτικὴν πίστιν, καὶ δὴ καὶ δι' ὠρισμένους τινας εἰδικοὺς σκοπούς, καὶ διάφορα Κρατικὰ ἰδρύματα. Τὰ διατιθέμενα ὑπ' αὐτῶν ποσὰ ἦσαν εἰς τινας περιπτώσεις σημαντικά, πλὴν δὲν θεωροῦμεν σκόπιμον τὴν ἐπέκτασιν τῆς μελέτης μας καὶ ἐπ' αὐτῶν, ἀρκούμενοι εἰς τὸ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν εὐεργετικὴν δρᾶσίν των.

ε) Ὁ Ἐποικισμὸς.

Ἐπὶ τῆς Πολωνικῆς γῆς ὁ ἐποικισμὸς ὑπῆρξεν ἀρκετὰ ἔντονος, διότι κατεβάλλοντο προσπάθειαι τῶν μὲν διοικούντων Κρατῶν πρὸς ἀλλοίωσιν τοῦ ἐθνολογικοῦ χαρακτήρος τῆς χώρας, τῶν δὲ Πολωνῶν πρὸς ἀντίδρα-

σιν. Πλὴν ὁ ἀγὼν οὗτος ὑπῆρξεν ἄνισος εἰς μέσα καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν Ποζνανίαν καὶ Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν ὅπου τὸ Κράτος προέβη εἰς μεγίστας θυσίας διὰ τὸν ἐκγερμανισμὸν τῆς ὑπαίθρου.

α) Εἰς τὴν Πρωσοκρατοῦμένην Πολωνίαν, τὴν ἐντατικωτέραν δρᾶσιν παρουσίαζεν ἡ «Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐποικισμοῦ» ἡ ἰδρυθεῖσα δυνάμει τοῦ Διατάγματος τοῦ 1886 διὰ τὴν προστασίαν τῆς γερμανικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τὸν ἐποικισμὸν Γερμανῶν ἐπὶ Πολωνικῶν Ἀγροκτημάτων. Ἡ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην προικοδοτήσις τοῦ Κράτους εἶχε φθάσῃ κατὰ τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ ἔτη τὰ 500.000.000 μάρκα. Παραλλήλως, ἀλλ' εἰς πολὺ μικροτέραν κλίμακα, εἰργάσθησαν καὶ ἡ Deutsche Mittelstandskasse τοῦ Posen καὶ ἡ Bauernbank τοῦ Danzig.

Ἐκ δὲ τῶν Τραπεζῶν τῶν ἀσχοληθεισῶν εἰδικῶς μὲ τὸν Ἐποικισμὸν ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν τὰς: Rentenbanken τοῦ Bydgoszcz καὶ τοῦ Breslau, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη ἔδρασεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν, ἡ δευτέρα εἰς τὴν Σιλεσίαν. Αἱ Τράπεζαι αὗται ἐξέδιδον ὁμολογίας μὲ τὰς ὁποίας ἐπλήρωναν τὰ 3/4 τῆς ἀξίας τῶν ἐξιγοραζομένων καὶ ἐποικιζομένων ἀγροκτημάτων, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τέταρτον κατέβαλλον εἰς μετρητά.

Ἡ Κτηματικὴ Τράπεζα, περὶ ἧς ἐκάμαμεν ἤδη μνείαν ὡς καὶ ἄλλαι τινες, κατέβαλε πολλὰς προσπάθειάς διὰ νὰ ἀποσοβήσῃ τὸν ἐκγερμανισμὸν τῶν εἰρημένων τμημάτων, κυρίως διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῶν πρὸς τοῦτο ἰδρυθέντων Συνεταιρισμῶν Ἐποικισμοῦ, πλὴν δὲν κατώρθωσαν μεγάλα πράγματα, τὸ μὲν λόγῳ τῶν πενιχρῶν μέσων τὰ ὁποία διέθετον, τὸ δὲ τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἀρχῶν. Τὸ θανάσιμον πλήγμα κατὰ τῶν εἰρημένων Συνεταιρισμῶν κατέφευγεν τὸ Διάταγμα τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ 1908. Παρὰ τοῦτο, τῷ 1911, ὑφίσταντο 23 Συνεταιρισμοὶ ἀριθμοῦντες 5252 μέλη, ὧν αἱ μὲν μερίδες ἀνήρχοντο εἰς 1.760.000 μάρκα, τὰ δ' ἀποθεματικὰ εἰς 2.252.000 καὶ αἱ καταθέσεις εἰς 13.029.000. Μέχρι τῆς χρονολογίας ταύτης οἱ Συνεταιρισμοὶ οὗτοι εἶχον διανείμη μεταξὺ τῶν μελῶν των περὶ τὰς 70.000 ἑκτάρια.

ββ) Εἰς τὸ ὑπὸ τὴν Πρωσσίαν τμημα τῆς χώρας ἔδρασε μονοπωλιακῶς ἡ Κτηματικὴ Τράπεζα διὰ τοὺς χωρικοὺς. Αὕτη ἐξέδιδεν ὁμολογίας (lettres de gage) πρὸς 5 0/0 ἠγγυημένας ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὀνομαστικὰς ὁμολογίας (obligations nominatives) πρὸς 6 0/0, αἵτινες καὶ ἐχρησίμευον διὰ τὴν ἐξαγορὰν ἀγροκτημάτων. Ἐχορήγει ὅμως δάνεια καὶ εἰς μετρητά. Τὸ ποσοστὸν τῶν δανείων, ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ κτήματος, ἐκυμαίνετο μεταξὺ 10 καὶ 100 0/0. Ἐνισχύσεως ἐδικαιοῦντο μόνον οἱ χωρικοί. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐξαιρετικῶς διηκόλυνε τὰς ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς, εἶναι τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν ὅπως ἀγοράζῃ γαίας καὶ διὰ λογαριασμὸν τῆς. Μέχρι τοῦ 1915 εἶχε χορηγήσῃ 30.659 δάνεια ἐπὶ ἀσφαλείᾳ 1.452.050 ἑκταρίων. Τὸ ἴδρυμα τοῦτο καίτοι Ῥωσικόν, ἐξυπηρέτησεν ἐπαρκῶς καὶ τοὺς Πολωνοὺς. Τὸ τρωτόν

του σημεῖον εἶναι ἡ ἔλλειψις σαφοῦς καὶ ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένης κατευθύνσεως.

γγ) Ἡ Ἀὐστριακὴ Πολωνία ὑπῆρξεν ἡ παρουσιάσασα τὰ ὀλιγώτερον ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ἐποικισμόν. Τοῦτο δὲ ἐλλείπει μέσων. Μεταξὺ τῶν Τραπεζῶν, αἵτινες παρέσχον ὑπηρεσίας, οὐχὶ καὶ τόσον εὐκαταφρονήτους εἰς τὸν τόπον, εἶναι: ἡ Τράπεζα τῆς Χώρας, ἡ Κτηματικὴ Τράπεζα (ἡ ἐδρεύουσα ἐν Κρακοβία) καὶ ἡ Τράπεζα Διανομῆς, ἡ ἐδρεύουσα εἰς Λεούπολιν.

στ) Πίστις Βελτιώσεων:—

Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ, ἡ Πρωσσικὴ Πολωνία εἶχε νὰ ἐπιδείξη τὰ καλλίτερα ἀποτελέσματα. Τὰ κυριώτερα ἰδρύματα τ' ἀσχοληθέντα μὲ τὴν Πίστιν Βελτιώσεων ὑπῆρξαν: αἱ Landeskultur Rentenbanken τοῦ Breslau καὶ τοῦ Posen καί, πρὸ παντός, ἡ Τράπεζα τῆς Ἐπαρχίας τῆς Σιλεσίας, ἣς εἶχε διαθέσει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον 6.000.000 μάρκων.

Ἐν Γαλικία τὰ τῆς Πίστεως Βελτιώσεων ἐρῶθύμισεν ὁ νόμος τοῦ 1896. Τόσον ὅμως ἡ Τράπεζα τῆς Χώρας, ὅσον καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ὑποστηρικθεῖσα Τράπεζα Βελτιώσεων, ἣτις εἶχε τὴν ἔδραν τῆς εἰς Λεούπολιν, αἵτινες ἐπεχείρησαν νὰ θέσουν εἰς ἐφαρμογὴν τὸν εἰρημένον νόμον, ἐλάχιστα ἔσχον ἀποτελέσματα.

Τὰ τῆς Πίστεως Βελτιώσεων εἰς τὴν Πρωσσικὴν Πολωνίαν, ἐρῶθύμισεν ὁ νόμος τοῦ 1900. Τὰ διατεθέντα κονδύλια ἐχορήγει τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας ὑπὸ μορφήν δανείων πρὸς 2 1)2 ἕως 4 0]ο, μέχρις ὀλοκλήρου τῆς ἀξίας τῶν ἀπαιτηθησομένων ἔργων, ἔξοφλητέα δὲ ἐντὸς τριακονταετίας. Μέχρι τοῦ 1915 εἶχον χορηγηθῆ 831.000 ρούβλια εἰς 72 δάνεια. Εἰς τὸ τέως «Βασίλειον τῆς Πολωνίας» ἀπόπειραν ἀσκήσεως τοῦ εἴδους τούτου τῆς πίστεως ἔκαμε καὶ ἡ Ἐταιρεία Ἀκινήτου Πίστεως ἀλλ' ἀνεπιτυχῆ.

2) Ἡ Μακροπρόθεσμος Ἀγροτικὴ Πίστις ἀπὸ τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ Πολέμου καὶ ἐντεῦθεν:—

Ἐὰν ἡ Πολεμικὴ Περίοδος δὲν ὑπῆρξε πρόσφορος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως, ἰδίᾳ δὲ τῆς Μακροπροθέσμου, δι' ὅλας τὰς ἐμπολέμους χώρας, διὰ τὴν Πολωνίαν ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως δυσμενεστάτη. Ἐν πρώτοις, οὐδεμία ἄλλη χώρα εἶδεν ἐξελισσόμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς τοσαῦτα πολεμικὰ γεγονότα καί, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ἐξαιρέσει ἴσως τοῦ Βελγίου, ὑπέστη τοιαύτας καταστροφάς. Ταῦτα ἔσχον, φυσικί, ἀνάλογον ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, ἐπὶ τῆς πίστεως καὶ εἰδικώτερον ἐπὶ τῆς Ἀγροτικῆς Ἀλλὰ τὴν ἕνεκα τῆς σπάνεως τῶν ἐγχωρίων κεφαλαίων δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν ἤλθε νὰ ἐπιδεινώσῃ καὶ ἡ ἀπότομος ἀποχὴ τῶν ξένων, τὰ ὅποια ἄλλοτε εἰσέρχοντο τόσον ἀφθόνως εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ εἰδικῶς διὰ μακροπροθέσμους τοποθετήσεις ἀνά

τὴν ὑπαιθρον. Ἐφ' ὅσον ἄλλως τε γενικῶς ἢ ἐξεύρεσις τῶν ἀναγκαιούτων μέσων καὶ δι' αὐτὴν τὴν βραχυπρόθεσμον ἀγροτικὴν πίστιν, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, μεγίστας συνήντα δυσχερείας, καὶ διὰ πολλοὺς μὲν ἄλλους λόγους, ἐν οἷς καὶ ἡ σπάνις τῶν κεφαλαίων καὶ ἡ ὑπεριμήσις αὐτῶν, κυρίως ὅμως διὰ τὸ μῆκος τῶν ἀπαιτουμένων προθεσμιῶν ἐξοφλήσεως τῶν δανείων ἐν τῇ γεωργίᾳ, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς λοιποὺς παραγωγικοὺς κλάδους, εὐνόητον εἶναι ὅτι διὰ τὴν μακροπρόθεσμον ἀγροτικὴν πίστιν αἱ δυσχερείαι ἦσαν σχεδὸν ἀνυπέροβλητοι καί, κατ' ἀκολουθίαν, δὲν δύναται νὰ γίνῃ σοβαρὸς περὶ αὐτῆς λόγος κατὰ τὴν εἰρημένην πολεμικὴν περίοδον. Ἐκ τῶν μνημονευθέντων δὲ ἰδρυμάτων ἄλλα μὲν ἐμαραίνοντο, ἄλλα δὲ ἐφυτοζῶουν.

Ἄλλὰ καὶ αἱ συνθῆκαι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐπακο-
λουθησάσης τὴν ἀνακωχὴν καὶ τὴν ὑπογραφήν
τῆς εἰρήνης περιόδου δὲν ὑπῆρξαν περισσότερον πρόσφοροι,
ὡς εἶδομεν, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀγροτικῆς ἐν γένει Πίστεως. Ἡ ἐγχώ-
ριος χρηματαγορὰ ἦτο τελείως ἀνίκανος, λόγῳ τῆς γενικῆς ἐνδείας τῆς χώ-
ρας, ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς πολλαπλᾶς ἀνάγκας, ἢ δὲ τοποθέτησις ὁμο-
λογιῶν ἀκινήτου πίστεως, ἢ ἡ συνομολόγησις δανείου εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἦτο
σχεδὸν ἀδύνατος. Πρὸς δέ, αἱ ἀπαιτήσεις τῆς γεωργίας ἀπὸ τὴν Ἀγροτικὴν
Πίστιν ἦσαν ὑπέρογκοι, διότι εἰς τὰς τρεχούσας ἀνάγκας ταύτης καὶ τὰς
διὰ τὴν κανονικὴν τῆς ἀνάπτυξιν προσετέθησαν τὰ ἀναγκαιῶντα μέσα
διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῶν παγίων κεφαλαίων τῆς γεωργίας τῶν καταστραφέν-
των κατὰ τὸν πόλεμον καὶ αἱ συμπληρωματικαὶ τρέχουσαι, ἢ ἔκτακτοι ἄλλαι,
ἀνάγκαι αἱ προκύψασαι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἔκ τοῦ πολέμου.

Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη ἐξευρίσκοντο τὰ κεφάλαια, ἔνεκα τῆς ὑποτιμή-
σεως τοῦ νομίσματος, ἔλειπεν ἢ ἀσφάλεια διὰ τὸν δανείζοντα ὅτι τὸ ἐπι-
στραφησόμενον ποσὸν θὰ εἶχε τὴν αὐτὴν πραγματικὴν ἀξίαν μὲ τὸ δανει-
σθέν. Διὰ τοῦτο καθιερώθησαν τὰ «δάνεια εἰς ἀντίστοιχον
ἀξίαν σικάλεως», βραδύτερον δὲ καὶ εἰς δολλάρια.

Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν κτεύθυνσιν ταύτην ἔκαμαν οἱ «Συνεται-
ρισμοὶ Ἀκινήτου Πίστεως» καί, συγκεκριμένως, ὁ τοῦ Πόζναν, δὲν ἐβράδυνεν
ὅμως πολὺ ν' ἀκολουθήτῃ καὶ ἡ Τράπεζα Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Βίλνας,
ὀλίγον δὲ μετέπειτα καὶ αἱ δύο Κρατικαὶ Τράπεζαι, ἢ Ἀγροτικὴ καὶ ἡ τῆς
Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

α) Οἱ Συνεταιρισμοὶ Ἀκινήτου Πίστεως :—

Οἱ Συνεταιρισμοὶ Ἀκινήτου Πίστεως οἱ δρωῶντες μεταπολεμικῶς εἶναι
τρεῖς : ὁ τοῦ Πόζναν, τῆς Βιρσοβίας καὶ τῆς Λεουπόλεως.

αα) Ὁ Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τοῦ Πόζναν.

Ἀπὸ τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Πολωνίας, ὁ Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου
Πίστεως τοῦ Πόζναν ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων τμημάτων τῆς
τέως ὑπὸ τὴν Πρωσσίαν Πολωνίας (Σιλεσία καὶ Πομερανία).

Κατὰ τὸ ἔτος 1923, ὅτε τὸ Πολωνικὸν μάρκον εὐρίσκειτο εἰς τὸ
ναδῆρ του, ὁ Συνεταιρισμὸς τοῦ Πόζναν ἔκαμε τὸ πρῶτον πραγματικόν

βῆμα τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς ληθηργικῆς του καταστάσεως, ἐγκοινιάσας τὰ «δάνεια εἰς ἀξίαν σικάλεως».

Τὸ χορηγούμενον ποσὸν ἐκυμαίνεται ἀναλόγως τῆς ἀξίας τῶν ὑπεγγείων ἀγροτικῶν ἐκτάσεων καὶ ἐξαιρουμένων τῶν δασῶν, μεταξὺ τῆς ἀγοραίας ἀξίας 4 καὶ 16 μετρικῶν στατήρων σικάλεως κατὰ ἑκτάριον, ἐξοφλητέον μετὰ δεκαετίαν (οὐχὶ χρεωλυτικῶς), τοκοφόρον δὲ πρὸς 6 ο)ο πλέον τῆς ἐκ τῶν ἐξόδων διαχειρίσεως ἐπιβαρύνσεως. Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ τονίσωμεν ὅτι τὰ δάνεια ταῦτα δυνατὸν νὰ ἦσαν ἐν τισὶ περιπτώσεσιν ἐξυπηρετικά, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἐποχὴν, ἔχουσιν ὅμως τὸ μειονέκτημα τοῦ ἀσταθοῦς τῆς ἀξίας τῆς σικάλεως τῆς ληφθείσης ὡς «μέτρου». Τὰ δάνεια ἀξίας σικάλεως ἀπετέλουν ἄρα ἀμφίστομον μάχαιραν.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς κατὰ τὰ ἄλλα συνθήκας, ὁ Συνεταιρισμὸς οὗτος ἐνεκαινίασε καὶ τὰ «δάνεια εἰς δολλλάρια» ἔναντι τίτλων τοκοφόρων πρὸς 8 ο)ο ἐπὶ τῆς ὀνομαστικῆς τῶν ἀξίας. Οἱ τίτλοι οὗτοι προωρίζοντο καὶ διετέθησαν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Ἀγοράν, τοῦτο δὲ δικαιολογεῖ καὶ τὴν μὴ χρεωλυτικὴν ἀπόσβεσίν των, διότι αἱ τότε συνθῆκαι τῆς εἰρημένης ἀγορᾶς ἀπήτουν τοῦτο, δὲν ἦτο δ' αὕτη εὐδιάθετος διὰ προθεσμίαν μεγαλυτέραν τῆς δεκαετίας. Ὡς πρὸς τὰ χορηγούμενα ποσά, ταῦτα ἐκυμαίνοντο μεταξὺ 8 καὶ 32 δολλαρίων, ἀναλόγως τῆς ἀξίας τῶν ἀγρῶν διὰ τοὺς ὁποίους ἐδίδοντο.

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1923, τὰ ὑπὸ τοῦ Συνεταιρισμοῦ τούτου χορηγούμενα δάνεια, ὑπολογιζόμενα εἰς δολλλάρια ἀνῆρχοντο εἰς 11.035.000. Ἐκτοτε ἐπραγματοποιήθησαν τὰ κάτωθι:—

Μορφή τίτλων δανείων	Μέχρι τέλους		
	1925	1926	1927
1) «Ἀξίας Σικάλεως» 6 ο)ο (ὑπολογιζομένων εἰς δολλλάρια)	4.526.0000	114.000	332.000
2) «Εἰς δολλλάρια» 8 ο)ο	3.062.0000	1.014.000	1.294.000
Ἐν ὄλῳ δάνεια ἀξίας δολλ.	7.368.000	1.124.000	1.526.000

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1929, ὁ Συνεταιρισμὸς τοῦ Πόζναν ἠρίθμει περὶ τὰς 8000 συνεταιρισμένας ἰδιοκτησίας, ὧν ἡ ἐπιφάνεια ὑπερέβαινε τὰς 842.000 ἑκτάρια. Οὗτος χορηγεῖ δάνεια εἰς «lettres de gage» τῶν ὁποίων τὸ ποσὸν δύναται νὰ φθάσῃ τὰ 2]3 τῆς ἀξίας τοῦ ὑποθηκευομένου (ἐπὶ 1η ὑποθήκη) κτήματος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν εὐθύνην, αὕτη εἶναι ἡ μέγιστη τὴν ὁποίαν συναντᾷ τις εἰς παρομοίους ὀργανισμούς. Οἱ ὀφειλέται εὐθύνονται ἀπεριορίστως, ἀλληλεγγύως καὶ ἀδαιρέτως, δι' ὀλοκλήρου τῆς ἀκινήτου καὶ κινητῆς περιουσίας των, δι' ὅλας τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἰδρύματος.

Ὁ Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τοῦ Πόζναν ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως πρότυπον, πλὴν ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι καὶ ἡ περι-

φέρεια ἐν ἣ δροᾷ εἶναι σχεδὸν ὁμοιογενῆς ἐκ τῶν πλέον προηγμένων, οὐδεμίαν δὲ ὑπέστη ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφὴν.

Δὲν παραλείπομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι εἰς τοῦτον ἀνήκει οὐσιαστικῶς καὶ ἡ Τρίπεζα ἀκινήτου Πίστεως τοῦ Πόζναν

ββ) Ὁ Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Βαρσοβίας.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν προμνημονευθέντα, ὁ Συνεταιρισμὸς τῆς Βαρσοβίας ἐργάζεται ἐντὸς περιβάλλοντος τελείως ἀνομοιογενοῦς. Ἐνῶ δηλαδὴ τινὰ τῶν τμημάτων εἶναι πολὺ προηγμένα, ἕτερα εὗρισκονται ὑπὸ συνθήκας ἐξαιρετικῶς δυσμενεῖς.

Ὁ Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Βαρσοβίας ἠκολούθησε τὸν τῆς Ποζνανίας εἰς τὴν ἔκδοσιν τίτλων εἰς δολλάρια. Οὗτοι ἐχρησίμευον ἀρχικῶς εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ «Φόρου Περιουσίας», δὲν ἐβράδυναν ὅμως νὰ διατεθοῦν καὶ εἰς τὴν ἀγοράν. Οἱ εἰς δολλάρια τίτλοι ἦσαν τοκοφόροι πρὸς 8 ο)ο, ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς τοῦ Συνεταιρισμοῦ τοῦ Πόζναν, ἦσαν ἀποσβεστέοι χρεωλυτικῶς. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1927, ὁ Συνεταιρισμὸς τῆς Βαρσοβίας ἐξέδωκεν καὶ τίτλους εἰς ζλότυ, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἠγγυημένοι κατὰ τῶν διακυμάνσεων τοῦ συναλλάγματος ζημιῶν, ἦσαν δ' ἀποσβεστέοι χρεωλυτικῶς ἐντὸς τριακονταετίας.

Ἐν τῷ συνόλῳ, μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1923, εἶχον χορηγηθῆ δάνεια ἀξίας δολλαρίων 10.944.000. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐγένοντο αἱ ἑξῆς ἐκδόσεις :—

	Μέχρι τέλους		
	1925	1926	1927
Τίτλοι εἰς δολλάρια 3 ο)ο	2.944.000	375.000	2.513.000
» » ζλότυ »			2.455.000
(ἀξίας δολλαρίων)			
Ἐν ὄλῳ Δολλάρια	2.944.000	375.000	4.968.888

Κατὰ τὸ 1929, ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεταιρισμένων ἰδιοκτησιῶν τῶν μετεχουσῶν αὐτοῦ ἀνήρχοντο εἰς 7.000, αὗται δ' ἐκάλυπτον ἕκτασιν 1.800.000 περιῶν στρεμμάτων.

Ὡς πρὸς τὰ ἀκολουθούμενα συστήματα, ταῦτα διαφέρουν τῶν τοῦ Συνεταιρισμοῦ τοῦ Πόζναν ἐπὶ δύο κυρίως σημείων : 1) Τὸ ὄριον τοῦ δανειζομένου ποσοῦ κατὰ κανόνα εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου. Καὶ ναὶ μὲν τὸ ἴδιον δικαιούται νὰ ἐκδίδη «lettres de gage» εἰδικὰς καὶ πέραν τούτου, μέχρι τῶν 2]3, οὐδέποτε ὅμως ἐπράξε τοῦτο κατὰ τὸ παρελθόν, 2) δέ, ἡ εὐθύνη τῶν συνεταιρίων κατανέμεται, ὡς εἴπομεν, ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς ἐκάστου.

γγ) Ὁ Συνεταιρισμὸς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Λεουπόλεως.

Εἰς τὸν Συνεταιρισμὸν τῆς Λεουπόλεως ἡ εὐθύνη περιορίζεται εἰς 5 ο)ο τοῦ χρέους ἐκάστου κινήματος ἐν δεδομένη στιγμῇ. Δάνεια εἰς δολλάρια ἤρξατο χορηγῶν ἀπὸ τοῦ 1925, ἀρχικῶς μὲν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ διακα-

νονισμοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς παρουσίας φόρου, εἶτα δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀνάγκας τοῦ ἰδιοκτῆτου. Αἱ «lettres de gage» ἐπλήρωνον τόκον 8 ο)ο ἐπὶ τῆς ὀνομαστικῆς τῶν ἀξίας, ἦσαν δ' ἀποσβεστέαι ἐντὸς 33 ἑξαμήνων. Μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1923, τὰ χορηγηθέντα δάνεια, ἐκτιμώμενα εἰς δολλάρια, ἀνῆρχοντο εἰς δολλάρια 4.996 000, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1925 εἶχον δοθῆ 1.239.000, κατὰ τὸ 1926 δολλάρια 202.000 μόνον, κατὰ δὲ τὸ 1927 δολλ. 1.927.000. Ἡ ὀλικὴ ἔκτασις ἣτις ἐχρησίμευσε διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν δανείων εἰς lettres de gage, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1929, ἔφθανε τὰ 800.000 στρέμματα

δ) Γενικαὶ Παρατηρήσεις.

Εἶδομεν ὅτι προπολεμικῶς ὁ ἐπὶ τῶν Συνεταιρισμῶν Ἀκινήτου Πίστεως ἀσκούμενος ὑπὸ τῶν δεσποζόντων Κρατῶν Ἔλεγχος ἀπέβλεπε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον καὶ εἰς τὴν πρόληψιν τῆς χρησιμοποιοιήσεως τῶν ἰδρυμάτων τούτων διὰ σκοποὺς πολιτικούς. Εὐνόητον ὅτι τοιοῦτοι λόγοι δὲν ὑφίστανται εἰς τὸ ἀνεξάρτητον Πολωνικὸν Κράτος, ἡ δὲ Κρατικὴ ἀνάμιξις εἰς τὰ τῶν Συνεταιρισμῶν διὰ τῶν Κυβερνητικῶν Ἐπιτρόπων ἀποβλέπει ἤδη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν παρακολούθησιν των διὰ τὴν τήρησιν τῶν διατάξεων τῶν καταστατικῶν των κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «lettres de gage».

Τοὺς εἰρημένους Κυβερνητικούς Ἐπιτρόπους διορίζει τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν.

β) Ἡ Τράπεζα Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Βίλνας (Banque Foncière de Wilno).

Ἡ μεταπολεμικὴ δρασίς τῆς Τραπέζης Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Βίλνας ἄρχεται οὐσιαστικῶς ἀπὸ τοῦ 1925, διὰ τῆς ἐκδόσεως «...» εἰς δολλάρια, κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς 10 ο)ο εἶτα δὲ πρὸς 8 ο)ο εἰησίως.

Τὸ ὀλικὸν τῶν χορηγηθέντων δανείων, μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1923 ὑπολογιζόμενον εἰς δολλάρια, ἔφθανε τὸ 1.426.000, μέχρι τοῦ 1925, ἐχορηγήθησαν δάνεια δολλ. 160.000, κατὰ τὸ 1926 ἡ Τράπεζα σχεδὸν δὲν ἐεργάσθη, κατὰ δὲ τὸ 1927 τὰ δάνειά της μόλις ἔφθασαν τὰ 320.000 δολλάρια.

γ) Τὰ Πιστωτικὰ Ἰδρύματα τοῦ Κράτους.

αα) Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τοῦ Πολωνικοῦ Κράτους ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς Μακροπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως.

Εἶδομεν τὴν γενικὴν φυσιογνωμίαν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης καὶ τὴν δρασίαν της ὡς πηγῆς Βραχυπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως (1). Ἀλλ' ὡς παρατηρήσαμεν ἤδη, καὶ ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς Μακροπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως δὲν ὑστέρησεν αὕτη. Τοῦναντίον μάλιστα, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐργασιῶν της τῆς κατηγορίας ταύτης λαμβάνει τοιαύτας διαστάσεις (2) ὥστε νὰ μὴ ἔχη φόβον νὰ διαψευσθῇ τις προλέγων ὅτι δὲν θὰ

1) Βλ. σελ. 263 ἐπ.

2) Βλ. πίνακα χορηγηθέντων δανείων σελ. 265.

βραδύνουν νὰ καταλάβουν τὴν πρώτην θέσιν ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πλαισίου τῶν ἐργασιῶν της.

Ἐν τῇ ἐρευνῇ μας, θέλομεν διακρίνη: — ααα) τὰς μακροπροθέσμους πιστωτικὰς ἐργασίας εἰς «lettres de gage» καὶ βββ) τὰς πιστώσεις εἰς ὁμολογίας, δι' ἐγγείους βελτιώσεις.

Γενικῶς ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀνεξαρτήτως τῶν εἰς ἐγγύησιν τῶν μακροπροθέσμων δανείων, οἷασδήποτε μορφῆς, χορηγουμένων ὑποθηκῶν, οἱ ὀφειλέται τῆς Ἀγροτικῆς εὐθύνονται καὶ προσωπικῶς διὰ τὰ συναπτόμενα δάνεια.

ααα) *Μακροπρόθεσμοι πιστώσεις εἰς «lettres de gage».*

Αἱ εἰς «lettres de gage» μακροπρόθεσμοι πιστωτικαὶ ἐργασίαι τῆς Ἀγροικῆς Τραπεζῆς τῆς Πολωνίας, καθιερώθησαν ἀπὸ τοῦ 1925. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ ἐκεῖνο, αὗται ἔφθασαν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ζλότυ. Ἡ αὔξησίς των ὁμως—παρὰ τὰς παρουσιασθείσας μεγάλας δυσχερείας, λόγῳ κυρίως τῆς στενότητος τῶν κεφαλαίων, ἥτις ἐμάσχιζε τὴν χώραν—ὑπῆρξε τόσον ὀαγδαία, ὥστε κατὰ τὸ 1928 εἶχον ὑπερβῆ τὰ 134 ἑκατομμύρια (1).

Εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν δύο κυρίως σκοπῶν ἀπέβλεπεν ἡ Τράπεζα διὰ τῶν δανείων τούτων: 1ον) τὴν διευκόλυνσιν τῆς ἐξαγορᾶς τῶν μεγάλων ἀγροκτημάτων ὑπὸ τῶν χωρικῶν, καὶ 2ον) τὴν ἐκτέλεσιν ὑπὸ τῶν τελευταίων τῶν διὰ τὴν τεχνικὴν ἐξύψωσιν τῆς γεωργίας ἐπιβεβλημένων μονίμων βελτιώσεων. Δύναται δὲ νὰ λεχθῆ ὅτι ἂν δὲν ἐπέτυχε πλήρως τοῦ σκοποῦ της, πάντως συνέβαλε μέγαν.

Πρὸς ἑξασφάλισιν τῆς Τραπεζῆς ἐγγράφεται ὑπὲρ αὐτῆς πρώτη, ἐξαιρετικῶς δέ, δευτέρα ὑποθήκη ἐπὶ τῶν ἀκινήτων. Ἐξαιρετικῶς διὰ τὰς Κεντρικὰς καὶ Ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, ἐλλείψει σχετικῆς ὀργανώσεως διὰ τὴν κανονικὴν ἐγγραφήν τῶν ὑποθηκῶν, εἶναι ὀδύνητος ἡ σύναψις τοιούτων δανείων, διὸ καὶ ἐδημιουργήθη εἰδικὴ κατηγορία δανείων διὰ τὰς ἐπαρχίας ταύτας, τὰ ὁποῖα θέλουν μετατραπῆ εἰς ὑποθηκικὰ εὐθὺς ὡς ἐπιτευχθῆ ἢ ὀργανώσις ὑποθηκικῆς ὑπηρεσίας.

Τὰ εἰς «lettres de gage» δάνεια εἶναι ἑξοφλητέα ἐντὸς δεκαετίας ἢ τριακονταετίας, δέον δὲ νὰ ἀποσύρωνται τῆς κυκλοφορίας ἐντὸς τριακοντα καὶ ἡμίσεος ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς των. Τόσον τὴν πληρωμὴν τῶν τοκομεριδίων, ὅσον καὶ τὴν ἐξαργύρωσιν τῶν «lettres de gage», αἵτινες ἀπολαύουσι εἰδικῶν προνομίων, ἐγγυῶνται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Τράπεζα, δι' ὀλοκλήρου τοῦ ἐνεργητικοῦ της, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ Πολωνικὸν Κράτος.

Ὁ τόκος τῶν «lettres de gage» ἔχει καθορισθῆ εἰς 7 ο]ο, πλήν, λόγῳ τῆς ὑπὸ τὸ ἄριον διαθέσεώς των ἐν τῇ ἀγορᾷ, οὔτως ἀνέροχεται περίπου εἰς 9 ο]ο διὰ τὸν δανειζόμενον. Αὗται εἶναι διατετιμημέναι εἰς χουσα ζλότυ καὶ εἰς τὸ ἀντίστοιχον αὐτῶν εἰς δολλάρια, ἀγγλικὰς λίρας, ἑλβετικὰ

1) Βλ. πίνακα σελ. 265.

φράγκα καὶ ὀλλανδικὰ φιορίνια, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἢ τοποθέτησις των εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

βββ) Πιστώσεις εἰς ὁμολογίας δι' ἐγγείους βελτιώσεις.

Τὰ εἰς ὁμολογίας δάνεια τῆς Ἀγροτικῆς, σ κ σ π ὸ ν ἔχουσιν ἀποκλειστικὸν τὴν διευκόλυνσιν τῆς ἐκτελέσεως ἔργων ἐγγείων βελτιώσεων. Ταῦτα καθιερώθησαν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1928, ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς ὅλας τὰς λοιπὰς κατηγορίας δανείων τῆς Τραπεζῆς, δύνανται νὰ κάμωσι χρῆσιν αὐτῶν καὶ αἱ μεγάλα ἀγροτικὰ ἐπιχειρήσεις, ἀδιαφόρως ἐὰν ἀνήκωσιν εἰς φυσικὰ ἢ νομικὰ πρόσωπα.

Τὸ π ο σ ὸ ν τ ο ὕ Δ α ν εῖ ο υ δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ δύο τρίτα τῆς ἐπὶ τόπου γενομένης ἐκτιμήσεως, καὶ τὸ ἐν τρίτον τῆς διενεργουμένης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσαγομένων στοιχείων, ἐπηυξημένης κατὰ τὰ 75 ο]ο τῆς ὑπεραξίας, ἣν προβλέπεται ὅτι θ' ἀποκτήσῃ τὸ ἀκίνητον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προβλεπομένων ἔργων. Ὅπως δὲ τὸ δάνειον δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον προϋπολογίζεται ὅτι θὰ στοιχίσῃ τὸ ἐκτελεσθησόμενον ἔργον.

Εἰς ἀσφάλειαν τῶν δανείων τούτων χορηγεῖται πρώτη ὑποθήκη, ὁ δανειζόμενος δὲ ὑπογράφει συμφωνητικόν, δι' οὗ ἀναλαμβάνει τὰς ἐπιβαλλομένας ὑποχρεώσεις. Ἡ χ ο ρ ἣ γ η σ ι ς γίνεται τμηματικῶς ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἢ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων, ἢ δὲ ἀ π ὸ σ β ε σ ί ς των γίνεται ἐντὸς δεκαπενταετίας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ἢ ἐπιστροφή τοῦ κεφαλαίου ἄρχειται μετὰ διετίαν ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ δανείου. Ὁ πραγματικὸς τόκος τὸν ὁποῖον πληρώνει ὁ δανειζόμενος εἶναι περίπου 9 ο]ο, λόγω τῆς διαθέσεως τῶν ὁμολογιῶν ὑπὸ τὸ ἄρτιον.

Αἱ ὁ μ ο λ ο γ ί α ι ἐγγείων βελτιώσεων ἀπολαύουσιν ὅλων τῶν προνομίων, εἶναι δὲ ἠγγυημένα ὑπὸ τοῦ Κράτους. Καθὼς αἱ «lettres de gage» οὕτω καὶ αὗται φέρουν ὀνομαστικὸν τ ὄ κ ο ν 7 ο]ο, ὑπολογίζονται δὲ εἰς χρυσὰ ζλότυ καὶ εἰς τὰ ἀντιστοιχοῦντα ξένα νομίσματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι σταθερὰν ἀξίαν. Ἀποσύρονται δὲ τῆς κυκλοφορίας δεκαπέντε ἔτη μετὰ τὴν ἐκδοσίν των. Διὰ τὴν μείωσιν τοῦ τόκου τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρυθμίσεως ἐνίσχυσε τὴν Τράπεζαν διὰ ποσῶν τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ. Τοιαύτας ὁμολογίας δικαιούται νὰ ἐκδώσῃ ἡ Τράπεζα μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 75 ἐλοτομμυρίων ζλότυ.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον ἀπὸ τῆς καθιερώσεως τῆς κατηγορίας ταύτης τῶν δανείων, ἦτοι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1928, ἐχορηγήθησαν 41.100.000 Ζλότυ, ἐκ τούτων δὲ κατεβλήθησαν 20.300.000.

γγγ) Τὰ διὰ λογαριασμὸν τοῦ Κράτους ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς διαχειριζόμενα ποσὰ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐργασίαι τῆς :

Τὰ ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Πολωνίας διαχειριζόμενα ποσὰ, τὰ ἐπιλεγόμενα «Fonds Administrés», διὰ τὴν προώθησιν ὀρισμένων ἔργων ἐγγείων βελτιώσεων, ἔρχονται εἰς ἐνίσχυσιν τῶν προσπαθειῶν τῆς Τραπεζῆς, ὅπου αὗται κρίνονται ἀνεπαρκεῖς. Οὐσιαστικῶς τὴν κατανομὴν τῶν ποσῶν

τούτων ἔχει τὸ Κράτος, μόνον δὲ τὸ διαχειριστικὸν μέρος ἀνατίθεται εἰς τὴν Ἀγροτικὴν, ὑποχρεουμένης νὰ συμμορφοῦται πρὸς τοὺς σχετικοὺς νόμους, τὰ διατάγματα καὶ τοὺς κανονισμοὺς τῶν οἰκείων Ὑπουργείων.

Τρία δὲ εἶναι κυρίως τὰ Ὑπουργεῖα τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν διάθεσιν τῶν «Fonds Administés» : 1ον) Τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἡ φροντίς τῆς ἐνισχύσεως τῶν γεωργικῶν βελτιώσεων καὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς γεωργίας, 2ον) Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισεως, τὸ ὁποῖον ἐπιλαμβάνεται τῶν ζητημάτων τοῦ Ἐποικισμοῦ καὶ τοῦ Ἀναδασμοῦ, καὶ 3ον) Τὸ Ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάγονται αἱ πιστώσεις διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐν τοῖς ἀγροκτήμασιν οἰκημάτων, τῶν καταστραφέντων κατὰ τὸν πόλεμον.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1928, διὰ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας εἶχον χορηγηθῆ ὑπὲρ τὰ 26 ἑκατομμύρια καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ζλότυ, διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισεως 96.300.000 περίπου, διὰ δὲ τοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων περὶ τὰ 44.400.000. Τέλος τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν διέθεσε 200 000 ζλότυ. Οὕτω τὸ ὅλικόν ποσὸν ἀνῆλθεν εἰς 167 περίπου ἑκατομμύρια. Ἐκτοτε δὲ τὰ χορηγούμενα ποσὰ βαίνουνσιν αὐξανόμενα.

Περαίνοντες, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὑπομνήσωμεν τὴν συμβολὴν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Τεμαχισμοῦ τῶν μεγάλων ἀγροτικῶν ἰδιοκτησιῶν, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισεως. Τοῦτο δὲ ἀνεξαρτήτως τῆς διαχειρίσεως τῶν ποσῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἤδη μνεῖα, διὰ τὸν ἴδιον σκοπόν.

Ἀπὸ τοῦ 1924, ποῦ ἤρχισεν ἡ ἐργασία αὕτη, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1928, ἐπετεύχθησαν τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα : —

Ἠγοράσθησαν πρὸς τεμαχισμόν ἀκίνητα	55.536 ἑκταρίων
Ἐγένοντο δεκτὰ πρὸς τεμαχισμόν ἐπὶ προμηθεῖα	14.490 »
Ἦτοι ἐν συνόλῳ ἀκίνητα	70.026 ἑκταρίων
Ἐτεμαχίσθησαν δέ :—	
Ἀκίνητα τῆς Τραπεζῆς	21.140 ἑκταρίων
Ἐπὶ προμηθεῖα	5.441 »
Ἦτοι, ἐν ὅλῳ ἀκίνητα	26.581 ἑκταρίων

ββ] Ἡ Τράπεζα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς Μακροπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως.

Ἀνεξαρτήτως τῶν βραχυπροθέσμων δανείων, περὶ τῶν ὁποίων ἐκάμαμεν ἤδη μνεῖαν¹⁾, ἡ Τράπεζα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας χορηγεῖ καὶ μακροπρόθεσμα ἐνυπόθηκα εἰς τὰ μεγάλα ἀγροκτήματα τὰ ὑπερβαίνοντα τὰ ἑκατὸν ἑκτάρια. Τὰ εἰρημένα δάνεια δίδονται ὑπὸ μορφὴν ὁμολογιῶν, ἢ «lettres de gage», τοκοφόρων πρὸς 7 ο]ο ἢ 8 ο]ο, ἠγγυημένων ὑπὸ τοῦ Κρά-

1) Βλ. Σελ. 268 ἑ.τ.

τους, ἀποσβεστέων, τὸ δὲ ποσὸν τοῦ δανείου δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου.

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1922, εἶχον ἐκδοθῆ ὑποθηκικὰ χρεώγραφα δυνάμενα νὰ ἐκτιμηθῶσιν εἰς 4.589.000 περίπου δολλάρια, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1925 εἰς δολλάρια 15.000, κατὰ τὸ 1925 εἰς δολλάρια 641.000 καὶ τὸ 1927 εἰς 2.808.000.

Ἄλλ' αἱ μακροπρόθεσμοι ἐργασίαι τῆς Τραπεζῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ προγράμματός της, ἀλλὰ φέρουν χαρακτῆρα ἐντελῶς παροδικόν, μέχρις οὗ τὰ λοιπὰ ἰδρύματα ἐπαρκέσουν, διό, παρ' ὅλην τὴν σημασίαν των κατὰ τὸ ἐγγὺς παρελθόν καὶ τὸ παρόν, δὲν θέλομεν ἀσχοληθῆ περισσότερον μὲ αὐτάς.

δ) Ἀνακεφαλαίωσις τοῦ Ἔργου τῆς Μακροπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως ἐν Πολωνίᾳ μεταπολεμικῶς.

Συνοψίζοντες τὸ ἔργον τῆς Μακροπροθέσμου Ἀγροτικῆς Πίστεως τῶν κυριωτέρων Πολωνικῶν ἰδρυμάτων (1), μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1923, καὶ ἐκτιμῶντες τοῦτο εἰς δολλάρια, εὐρίσκομεν χορηγηθέντα δάνεια 42 περίπου ἑκατομμυρίων. Ἐκτοτε καὶ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1925 περὶ τὰ 11.947.000 δολλάρια. Κατὰ τὸ 1926 δολλάρια 3.208.080 περίπου, κατὰ δὲ τὸ 1927 περὶ τὰ 15.410.000. Ἦτοι, ἐν τῷ συνόλῳ, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1923 μέχρι τέλους τοῦ 1927, δολλ. 30.557.000.

Πλὴν ἡ πραγματικὴ ἀνάπτυξις τῆς κατηγορίας ταύτης τῆς Πίστεως ἀρχίζει κυρίως ἀπὸ τοῦ 1927, καθ' ὃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ Κράτος διέθεσε ποσά τινα ἐκ τοῦ Δανείου Σταθεροποιήσεως (2) πρὸς ἀγοράν «lettres de gage», ἀφ' ἑτέρου δὲ κατέστη δυνατὴ ἡ τοποθέτησις ὑποθηκικῶν χρεωγράφων εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τόκον, ἐνῶ προπολεμικῶς ἐκυμαίνετο μεταξὺ 3 καὶ 5 ο]ο ἐτησίως, μὲ τὰς τιμὰς δὲ τῆς ῥευστοποιήσεως τῶν ὁμολογιῶν ἔφθανε μόλις τὰ 6 1)2 ο]ο, μεταπολεμικῶς ὁ ἐλάχιστος τόκος τῶν «lettres de gage» ἦτο 7 ο]ο, φθάνων τὰ 9 ο]ο λόγῳ τῆς ὑπὸ τὴν τιμὴν τῆς ἐκδόσεως διαθέσεώς των. Δὲν παραλείπομεν δὲ νὰ ὑπομνήσωμεν καὶ περιπτώσεις ἐκδόσεων πρὸς 16 ο]ο (3).

Ἐξ ἄλλου αἱ ἀνάγκαι τῆς Γεωργίας ἐν Πολωνίᾳ ηὔξηθησαν μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσουν τὰ διατιθέμενα μέσα, τῶν ὁποίων ἡ αὔξησις, καίτοι σημαντικὴ, δὲν συμβαδίζει μὲ τὴν τῶν εἰρημένων ἀναγκῶν. Ὅντως αἱ μὲν ἐσωτερικαὶ ἀποταμιεύσεις εἶναι ἀνεπαρκέσταται, ἐνῶ ἡ εἰσροὴ κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ εἶναι δυσχερεσιάτη

1) Συνεταιρισμοὶ Ἀκινήτου Πίστεως: Πόζναν, Βαρσοβίας καὶ Λεουπόλεως, Τράπεζα Ἀκινήτου Πίστεως τῆς Βίλνας. Ἀγροτικὴ Τράπεζα τοῦ Πολωνικοῦ Κράτους καὶ Τράπεζα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

2) Ὀκτώβριος 1927.

3) «Lettres de gage» εἰς ἀξίαν σικάλεως τοῦ Crédit Foncier τοῦ Πόζναν.

διότι οἱ ξένοι κεφαλαιοῦχοι εἶναι πολὺ ἐπιφυλακτικοὶ ἔναντι τῶν ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων ἰδρυμάτων ἐκδιδομένων διαφορομόρφων ὑποθηκικῶν τίτλων. Τοῦτο δὲ παρ' ὄλην τὴν ἀσφίλειαν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν οὔτοι, παρ' ὄλην τὴν ἐλαχίστην καταχρέωσιν τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας (').

Αἱ δυσχέρειαι τῆς τοποθετήσεως τῶν ὑποθηκικῶν τίτλων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν σκέψιν τῆς συνενώσεως τῶν διαφορῶν ἰδρυμάτων ἐμπραγμάτου πίστεως διὰ τὴν ἔκδοσιν μιᾶς καὶ μόνης κατηγορίας ὁμολογιῶν. Ἡ λύσις ὅμως αὕτη ἐθεωρήθη, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, δυσχερεστάτη καὶ ἀσύμφορος διὰ λόγους νομικοῦς, ἀναγομένους εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν διαφορῶν ἰδρυμάτων, ὅσον καὶ οἰκονομικοῦς. Διὰ τοῦτο ἐπροτιμήθη ἡ ἴδρυσις Κεντρικῆς Τραπεζῆς Ἀκινήτου Πίστεως, ὅπως αὕτη συγκεντρώσῃ εἰς χεῖρας τῆς τὰ ἡνία τῆς Ἀκινήτου Πίστεως τῆς χώρας καὶ κατευθύνῃ ταύτην ἐπὶ τῇ βίσει προγράμματος προσαρμοζομένου πρὸς τὰς ἐκάστοτε συνθήκας τῆς διεθνούς ἀγορᾶς κεφαλαίου. Ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα θὰ ἐξέδιδεν ἰδίους τίτλους, οἷς θὰ ἐτοποθέτει εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐκ παραλλήλου δὲ θὰ προέβειν εἰς τὴν ἀπορρόφησιν τῶν διαφορῶν ἰδρυμάτων τῆς χώρας, τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν ἐμπράγματον πίσιν, ἐκδιδομένων τοιούτων. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου τούτου φαίνεται ὅτι δὲν θέλει βραδύνη.

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Ἡ ὁργάνωσις τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἐν Πολωνίᾳ, παρουσιάζεται πολυσχιδῆς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀρτία. Αὕτη παρέχει ἡμῖν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συγκρίνωμεν τὰ διάφορα συστήματα ἐντὸς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ περιβάλλοντος ἢ, τουλάχιστον, ὑπὸ συνθήκας μὴ διαφερούσας κατὰ πολὺ, καθὼς καὶ τὰ αὐτὰ θεωρητικῶς συστήματα ἐφαρμοσθέντα ὑπὸ διαφοροὺς πολιτικάς, κοινωνικάς καὶ οἰκονομικάς συνθήκας, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἰδίου πάντοτε λαοῦ. Ὅθεν, ἡ μελέτη τῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ τῆς Ὁργάνωσεως τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως τῆς χώρας ταύτης, λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς αὕτη διετέλεσαν, παρέχει ἡμῖν ἕδαφος προσφορώτατον διὰ τὴν ἐξαγωγήν συμπερασμάτων δυναμένων, ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις καὶ ἐπιφυλάξεις, νὰ γενικευθῶσιν ἐν μεγάλῳ μέτρῳ καὶ χρησιμύσωσιν ἡμῖν ὡς μέτρον ἐν τῇ γενικωτέρᾳ ἡμῶν ἐρευνῇ, διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῶν διδασμάτων, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ μᾶς παράσχῃ ἡ συγκριτικὴ μελέτη μας.

Εἰς τὰς οἰκείας θέσεις δὲν παρελείψαμεν νὰ ἐκφέρωμεν ἐκάστοτε τὰς κρίσεις μας ἐπὶ ἐκάστου ὀργανισμοῦ καὶ ἐκάστου συστήματος, ὅπου ἐνυπῆρχεν ἐνδιαφέρον. Ἐνταῦθα δὲν μᾶς ὑπολείπεται παρὰ νὰ ὀλοκληρώσωμεν πα-

1) Ἡ μακροπρόθεσμος καταχρέωσις τῆς Πολωνικῆς Γεωργίας, εἰς τὰ προαναφερθέντα ἰδρύματα, ἔφθανε κατὰ τὸ 1913 τὰ 411 ἑκατομμύρια περίπου ἐκτιμωμένη εἰς δολλάρια, ἐνῶ κατὰ τὸ 1927, λόγῳ τῶν μεσολαβησάντων γεγονότων κατὰ τὴν πολεμικὴν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν περίοδον (ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος κλπ.) ὑπεβιβάσθη εἰς 67 μόλις ἑκατομμύρια δολλαρίων.

ρατηρήσεις μας τινὰς γενικωτέρας φύσεως καὶ νὰ τονίσωμεν σημεῖα τινὰ ἰδιαίτερον παρουσιάζοντα ἐνδιαφέρον.

Ὡς πρὸς τοὺς Πιστωτικοὺς Συνεταιρισμοὺς, ἔχομεν ἐν πρώτοις νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν πολὺ δικαίως κατέχουσιν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀσκήσεως τόσον τῆς Προσωπικῆς, ὅσον καὶ τῆς Ἐμπραγμάτου Πίστεως ἐν Πολωνίᾳ. Εἶτα, χωρὶς νὰ ὑποτιμῶμεν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκλογῆς τοῦ μᾶλλον ἐνδεδειγμένου συστήματος δι' ἐκάστην ὑπὸ ὠρισμένας συνθήκας εὐρισκομένην περιφέρειαν, καὶ τῆς προσαρμογῆς τοῦ θεωρητικῶς καλυτέρου πρὸς τὰς ἑκασταχοῦ συνθήκας—ὑπὸ τὸν ὅρον βεβαίως νὰ μὴν ἐξικνῆται αὕτη μέχρι τοῦ σημείου ν' ἀλλοιοῦνται αἱ βάσεις τοῦ συστήματος—εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς μεγίστην ἐνέχει βιούτητα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συστήματος. Ἰδιαίτερος ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν δυσμενῆ ἐπίδρασιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐκ τῶν συνεταιρισμῶν τῶν διανοουμένων, καὶ τὰ ὀλέθρια ἐπακολουθήματα τῆς κρατικῆς ἀναμίξεως εἰς τὰ συνεταιριστικὰ πράγματα, ὅταν αὕτη ὑπερβαίῃ τὰ ὅρια τῆς ἐπιτηρήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τῶν χόριν αὐτῶν κειμένων νόμων καὶ τῶν καταστατικῶν των, ἔτι δὲ περισσότερον, ὅταν αὕτη παρεκτρέπεται ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ πολιτικοῦ ἐπιπέδου. Ἀπ' ἐναντίας, εἶναι καταφανῆς ἡ σκοπιμότης τῆς Κρατικῆς συμβολῆς εἰς τὴν χάραξιν τῆς ἀγροτικοπιστωτικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας καὶ τὴν ὑποστήριξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν Πιστωτικῶν Συνεταιρισμῶν.

Τὰ Κρατικὰ ἰδρύματα Ἀγροτικῆς Πίστεως, ἐξ ἄλλου, καί, συγκεκριμένως, ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Πολωνίας καὶ ἡ Τράπεζα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, παρέχουσιν ἡμῖν ἀπτάς ἀποδείξεις τῆς δυνατότητος τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως «ἐκ τῶν ἄνω» καὶ τῆς κανονικῆς ἀσκήσεως αὐτῆς, ὅταν τὸ περιβάλλον εἶναι πρόσφορον. Ἡ συμβολὴ δὲ τῶν εἰρημένων ἰδρυμάτων εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς Γεωργίας ἐν Πολωνίᾳ, δικαιώνουν πλήρως τὰς θυσίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη τὸ Κράτος χάριν τῆς διοργανώσεως τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἐν τῇ χώρᾳ κατὰ τὴν κρίσιμον καμπὴν τῆς Πολωνικῆς Γεωργικῆς Οἰκονομίας. Τούτων οὕτως ἐχόντων, σαφῆς ἀνοίγεται ἡ κατεύθυνσις, ἣν δεόν ν' ἀκολουθοῦν τὰ Κράτη εἰς παρομοίας περιπτώσεις, ὅταν δηλονότι ἡ ἐκ τῶν κάτω ἐπαρκῆς ὀργάνωσις τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως εἶναι ἀδύνατος, ἢ ὅταν ὁπωσδήποτε ἡ ἐκ τῶν ἄνω ἐνίσχυσις ταύτης εἶναι ἀπαραίτητος. Ὡς πρὸς τὸς τρόπον τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῶν εἰρημένων ἰδρυμάτων καὶ τὸν βαθμὸν τῆς Κρατικῆς ἀναμίξεως, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ διατηρήσωμεν πολλὰς ἐπιφυλάξεις(1).

1) Βλ. : Boyazoglu (A. J.), Agricultural Credit. London, 1932 (Κεφάλαια IX καὶ X).

Π Η Γ Α Ι

Banque Agraire d'Etat, Statuts. Varsovie, 1928.

id., 'Η σειρά τῶν Ἱσολογισμῶν καὶ Ἐτησίων Ἐκθέσεων τῆς Τραπέζης.
Banque d'Economie Nationale. Ὁμοίως.

Borowski (W.), Le Crédit Agricole en Pologne. Rome, 1927.

Confédération des Unions de Coopératives Agricoles de la République de Pologne, La Coopération Agricole Système Stefczyk en Pologne. Lwow, 1927.

Institut International d'Agriculture:

Annuaire International de Législation Agricole. Rome, 1911—1929.

Annuaire International de Statistique Agricole. Rome, 1909—1931.

Bulletin mensuel des Institutions Economiques et Sociales. Rome, 1910—1922.

Revue Internationale d'Agriculture. Rome, 1928.

Revue International des Institutions Economiques et Sociales. Rome, 1923

Bulletin des Renseignements Economiques et Sociaux. Rome, 1929 et 1930.

Messenger Polonais, L'Agriculture Polonaise (Ouvrage Collectif), Varsovie, 1929.
